

DEFLAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEZEL — ZDRUŽITE SE!

Danes na
7. strani:

- Repertoar
- Kulturna politika
- Komercializacija

Sobota, 7. aprila 1962
Štev. 13, leto XX

V OKVIRU

Krajša službena potovanja, pa tudi daljša so lahko vsaj virček, če ne vir dodatnih dohodkov. Nekaj dlje se zadržiš na cilju, pa imaš namesto pol dnevnice celo v žepu.

»Slavniki« šoferji so to včasih, res samo včasih, izkoristili. Ne tisti, ki sede za avto-busnimi volani, pač pa oni iz tovornjakov, ki jih ne veže voznik red. Namesto v Koper so na primer za nekaj ur zavili s tovornjakom k sorodnikom, pa so potegnili večjo dnevnicco, ker so »moral čakati na tovor«.

Tej praksi pa v »Slavniku« že od novembra pišejo osmrtnico. Kar je najbolj nenavad-

in izstavila račun enoti, ki ga je naročila. Znašal je okoli milijon dinarjev. Verjemite ali ne, šef ekonomske enote si je vozilo natanko ogledal, če so res vgrajeni vsi zaračunani deli, in ugotovil, da je račun za 28.000 dinarjev prevelik. Pri milijonskem izdatku bi morda to drugje zavestno prezrli, šef ekonomske enote tovornih šoferjev pa je na naslednjem skupnem sestanku vodilnih ljudi iz ekonomskih enot postavil »šleparijo« na dnevni red in zahteval, da se račun korigira. Kasneje se je izkazalo, da je bil spor nepotreben in da je šlo le za nespornost. Na izplačilni nalog za prikoli-

ŠOFERJEV NE PRETENTAŠ

no: sami šoferji, ki prevažajo tovornjake. Imajo namreč samostojno ekonomsko enoto. Neupravičenih prejemkov in negospodarnosti bi se radi znebili tako, da bi dnevnic izplačevali po prevoženih kilometrih. Niso pa še prišli na čisto, kako bi to izvedli, da ne bi ekonomske enote in posameznih voznikov neupravičeno prikrajšali.

V »Slavniku« priznavajo, da šoferji najbolj skrbijo za dobro gospodarjenje v svojih dveh ekonomskih enotah: avto-busni šoferji sestavljajo namreč z vozili vred posebnega ekonomske enote.

Ni še dolgo tega, ko je ekonomska enota avto-remont napravila prikolico za tovornjak

co so namreč v remontni delavnici pripisali tudi stroške za popravilo neklega tovornjaka, ki ga je bilo treba na hitro popraviti, šofer pa ni utegnil svoje ekonomske enote pravočasno obvestiti o tem strošku.

Šoferjev se ne da pretentati, pravijo v »Slavniku«. Med potovanji marsikaj preberejo, marsikaj slišijo in poižejo in se zato v samoupravljanju in gospodarjenju kar dobro znajdejo. Edini so lani oblikovali samostojne sklade. Tovorna ekonomska enota je vložila vanje 25% čistega dohodka, avto-busna pa deset. Za začetek kar dovolj, posebno ker druge ekonomske enote čisti dohodek porabijo predvsem za osebne dohodke...

M. K.

AKTUALNA RAZMIŠLJANJA

Revalorizacija osnovnih sredstev

Naš gospodarski sistem se v svojem nadaljnjem razvoju vedno bolj orientira pri odrejanju obveznosti gospodarskih organizacij do družbene skupnosti v to, da se obveznosti v čim večji meri določijo v odvisnosti od vloženih družbenih sredstev, ki jih podjetja koristijo pri svojem poslovanju. Ob tem dejstvu postaja posebno pomembno vprašanje ali so vrednosti teh sredstev pravilno in enako izkazane. Znano je, da ni tako in to predvsem zaradi gibanja cen in spreminjanja pogojev, v katerih so se posamezna podjetja opremjala po letu 1953, t. j. po letu, v katerem so bila popisana in ocenjena vsa osnovna sredstva. Neenakost vrednosti osnovnih sredstev med gospodarskimi organizacijami povzroča diskriminacijo, ki negativno deluje na pravilno funkcioniranje našega gospodarskega sistema in njegovih instrumentov.

Nepravilno ocenjena osnovna sredstva in k temu še nepravilno odmerjena amortizacija povzročata, da starejše gospodarske organizacije (kar pride zlasti do veljave v Sloveniji) izkazujejo zelo visok dohodek, v primerjavi z vloženimi sredstvi. Zato se v takih pogojih izkazujejo nerealno visoki dohodki gospodarskih organizacij, ker morajo te preko mehanizma delitve dohodka formirati sklade in tako priti do sred-

stev tudi za enostavno in ne samo razširjeno reprodukcijo. Preko na videz visokih skladov morajo torej taka podjetja nadomestiti manjkajoča amortizacijska sredstva. V tem je tudi delni vzrok, da se določena podjetja ali pa celotne dejavnosti, katerim taka podjetja pripadajo, ne morejo učinkovito usmeriti na zniževanje cen svojim produktom.

Kolektivni zastareli podjetji so tako neupravičeno prizadeti, ker je dohodek gospodarske organizacije, kot je znano, obdavčen po drugačnih merilih kot pa vložena sredstva, v tem primeru osnovna sredstva. Dohodek gospodarske organizacije je obdavčen s 15% prispevkom, medtem ko so obveznosti na vložena sredstva praviloma določena s 6% obrestno mero. Zaradi tega podjetja izgube ne samo to kar so pridobila zaradi nižjih obveznosti od sredstev, ampak tudi del dohodka, ki je lahko rezultat boljšega gospodarjenja. Nižje obrestne obveznosti od nepravilno ocenjenih osnovnih sredstev in s tem povezana nižja mera amortizacije povzročajo, da se lahko del dohodka izkazuje na videz celo kot izredni dohodek, ki se z mehanizmom določanja prispevka od izrednega dohodka v bistvu progressivno obdaruje.

Generalna vrednost osnovnih sredstev tudi povsem zamagljuje pravo sliko o uspešnosti gospodarjenja, saj bi moral

dohodek v bistvu odražati rezultate prizadevanj kolektivov in njih politiko cen, ne pa da je rezultat različne vrednosti osnovnih sredstev. Slika ugodnega gospodarjenja, lahko v takih pogojih, daje tudi povsem slabo gospodarjenje, ki dejansko lahko predstavlja celo prelivanje lastne substance osnovnega kapitala (mase vloženih sredstev) v navidezni dohodek. Tako izkazovanje navidezne akumulativnosti ali pa nerealno visoke akumulativnosti prav lahko povsem dezorientira kolektiv in ustvarja tudi pri or-

BORIS ŠAJINA

ganih komune in ostalih forumih nepravilno predstavijo o rentabilnosti nameranih investicijskih naložb.

Sedaj se že vrše intenzivne priprave za revalorizacijo osnovnih sredstev, ki naj omogoči, da se čimbolj približajo vrednosti osnovnih sredstev današnjim tržnim cenam — pri opremi oz. investicijskim cenam — pri objektih. Samo na tak način je možno odstraniti neenako delovanje instrumentov gospodarskega sistema in zagotoviti, da prehaja v stroške gospodarskih organizacij dejansko porabljena vrednost osnovnih sredstev. Na bazi takih cen izvedena revalorizacija bi tudi omogočala do določene mere in za določen čas enostavno reprodukcijo (zamenjavo) v procesu proizvodnje porabljenih osnovnih sredstev.

Potemtakem je potrebno izvesti popravek obstoječih knjižnih vrednosti osnovnih sredstev in to tako njihove nabavne vrednosti, kot osnove za amortizacijo, kakor tudi njihove sedanje vrednosti, kot osnove za obresti. S tem bi dosegli pri enakih osnovnih sredstvih — enake obresti in enako amortizacijo oz. pri neenakih osnovnih sredstvih — v odgovarjajoči stopnji neenake obresti in neenako amortizacijo. Prav tako bi na bazi istih kriterijev vrednosti osnovnih sredstev postale stopnje rentabilnosti in profitne stopnje realnejši pogoj ali merilo za aplikacijo določenih gospodarskih ukrepov ali za ugotavljanje odnosov ter položaja med gospodarskimi organizacijami in dejavnostmi.

Zakonski osnutki predvidevajo revalorizacijo osnovnih sredstev na osnovi za posamezne skupine osnovnih sredstev predpisanih koeficientov, torej revalorizacijo po tako imenovanem skrajšanem postopku, brez

splošnega popisa osnovnih sredstev.

Efekt revalorizacije osnovnih sredstev bo za gospodarstvo zelo pomemben in se predvideva (čeprav je trenutno možno le zelo približno oceniti obseg), da se bo nabavna vrednost osnovnih sredstev povečala za približno 40%, amortizacija za okoli 43%, kar bi predstavljalo 100 milijard dinarjev in količina obveznosti iz obresti na osnovna sredstva za okoli 40%, kar bi predstavljalo nadaljnjih 33 milijard dinarjev. Na osnovi teh ocen lahko sklepamo, da bo revalorizacija osnovnih sredstev povečala, zaradi povečanja amortizacije in obresti, poslovne stroške gospodarskih organizacij za približno 130 do 140 milijard dinarjev. Vsi izračuni temelje na možnih gospodarskih učinkih v 1962. letu.

Na osnovi teh predvidevanj bi se, teoretično gledano, pri nespremenjenih prodajnih cenah ter pri obstoječih instrumentih delitve zmanjšala sredstva skladov gospodarskih organizacij. To zmanjšanje bi nastopilo zaradi povišanja poslovnih stroškov in tako bi se zmanjšali dohodki gospodarskih organizacij ter bi se kalkulativni skladi gospodarskih organizacij znižali za približno 35 do 40%, t. j. od 367 milijard dinarjev na nekako 220 do 230 milijard dinarjev. To zmanjšanje skladov pa bi bilo seveda kompenzirano s povečanjem amortizacijskih sredstev, ki bi ostala gospodarski organizaciji zaradi revalorizacije osnovnih sredstev. Pri istemu nivoju cen bi to povzročilo kot smo že dejali zmanjšanje dohodka gospodarskih organizacij in istočasno v odgovarjajočem razmerju zmanjšanje vseh obveznosti družbenih skupnosti iz dohodka in čistega dohodka. Na osnovi tega bi bilo možno predvidevati, da bo sama revalorizacija pri obstoječem instrumentariju delitve dohodka povzročila nadaljnjo občutno decentralizacijo sredstev v korist gospodarskih organizacij. Seveda temelji ta računica na predpostavki ohranitve obstoječega nivoja cen izdelkov na eni strani, na drugi strani pa na predpostavki, da se instrumenti delitve dohodka med kolektivom in družbeno skupnostjo ne bi spremenili. Kakšne premike na področju cen bo povzročilo povečanje amortizacije in s tem v zvezi poslovnih stroškov je danes težko ugotoviti, zlasti zaradi verizne reakcije, ki bi se s tem lahko sprožila. Prav zato se predvideva, da bi bila revalorizacija izvedena sicer v prvem polletju letos, vendar pa bi bila

(Nadaljevanje na 3. strani)

KRITIČEN IN SAMOKRITIČEN OBRAČUN ZDRAVSTVENIH DEFLAVCEV

Zdravstvena služba v konglomeratu večjih in manjših družbenih protislovij

Med razgibanim, stvarnim in vsebinsko bogatim posvetovanjem zdravstvenih in družbenopolitičnih delavcev o oblikovanju in delitvi dohodka v zdravstvu, ki sta ga sklicala republiški odbor sindikata zdravstvenih delavcev in republiški svet zveze sindikatov Slovenije, ni nihče govoril o družbenih protislovjih, in vendar jih je razprava nenehno potrjevala in iskala izhod iz njih.

Stara, znana ugotovitev, da je bolje preprečevati bolezni kot zdraviti, je v novem zakonu o organizaciji zdravstvene službe prišla do polne veljave in prave cene. V zakonu!

Na omenjenem posvetovanju zdravstvenih delavcev pa smo slišali:

»Doselej so zdravstveni zavodi sklenili pogodbe v glavnem z zavodi za socialno zavarovanje. Pogodb z gospodarskimi organizacijami in drugimi možnimi partnerji pa je presenetljivo malo, zato je tudi preventivna dejavnost naših zdravstvenih zavodov materialno dokaj šibko zasnovana.«

Lanskoletna praksa se ponavlja... Subjektivni razlogi? O teh ni nihče razpravljal.

Obstajajo pa tudi objektivni razlogi, da je zdravstvena preventiva zaopostavljena. Občinski ljudski odbori še nimajo pravega poslušanja zanjo. Tako so trdili diskutantli. Na občinskih sedežih bi svoj slab posluš nemara kako drugače imenovali. Dejstvo pa se zato ni spremenilo: za zdravstveno varstvo in za njegov razvoj je premalo denarja. Zato prihajajo vsaj posamezni zdravstveni zavodi v protislovju z novimi načeli zdravstvene službe.

V Beli krajini je tuberkuloza že precej razširjena. Protituberkulozni dispanzer v Črnomlju pa je zaradi »varčevanja« seveda prisiljena — odprti samo dvakrat tedensko...

V Novem mestu ne morejo organizirati zdravstvenega ce-

tra, ki naj bi z analizo podatkov iz zdravstvenih zavodov pomagal občinskemu ljudskemu odboru usmerjati zdravstveno politiko, ker taisti občinski ljudski odbor ni pripravil prispevati zanj niti sredstev niti prostorov...

Se bolj drastičen je primer iz Most, ki ga je pojasnil na posvetovanju eden zaslužnih preventivnih zdravstvenih delavcev: »Še preden je bil zakonito priznan primat zdravstveni preventivi, smo pri nas razvili industrijsko preventivo ter splošno in otroško zobozdravstvo. Po reorganizaciji zdravstvene službe pa smo izgubili materialne možnosti za nadaljnji razvoj. Zavarovanci so prosili za pediatra in zdravstveni dom ga je dobil, toda kam z njim, če ni prostora? Podoben problem je nastal pri organizaciji dispanzerja za šolske otroke, čeprav je nujen, ker je centralni preobremenjen. Dobil smo terapevta, ni pa deharja zani. Občinski ljudski odbor ne čuje prispevati za dispanzer niti toliko, kolikor je dajal centralnemu. Kadar smo intervenirali, so nas na kratko zavrnil: »Če nimate denarja za dispanzer, ga pa zaprite.«

Zaradi neurejenega materialnega vprašanja zdravstvene preventive dela Zdravstvenemu domu Moste tudi socialni delavec velike preglavice. Poslušali so nasvet, naj bi ga štipendirali, češ da bi v zdravstvenem varstvu veliko pomenil in pomagal, zdaj pa ne vedo, kaj bi z njim, ker ga niti občinski ljud-

ski odbor niti zdravstveni dom ni pripravil plačevati.

In tako dalje.

Stihijnost v preventivi je nič koliko, odkar so se z zakonom o organizaciji zdravstvene službe zavodi za socialno zavarovanje v precejšnji meri razbremenili materialne odgovornosti zanje, občinske ljudske odbore pa ni poseben predpis obvezal, da jo prevzamejo.

Bilo bi jih pa manj, če bi zavarovanci preko svojih skladov in skupščin in občinskih odborikov uveljavljali zakonite pravice do zdravstvenega varstva. Seveda v skladu z ekonomskimi možnostmi komun in zavodov za socialno zavarovanje.

Sicer pa v kratkem izide začasni predpis o obveznostih občinskih ljudskih odborov do zdravstvenega varstva...

SKRBNJEJŠI IN VESTNEJŠI NA SLABSEM

Analogno kot v gospodarstvu naj bi se tudi v zdravstvu oblikoval dohodek po obsegu in kakovosti opravljenega dela. Obseg se da deloma izmeriti po opravljenih storitvah, meril za kakovost pa ni. Sami zdravstveni delavci pa priznavajo, da so možne razlike med terapevtskimi postopki in v odnosu do bolnikov, po čemer se običajno presoja kakovost dela.

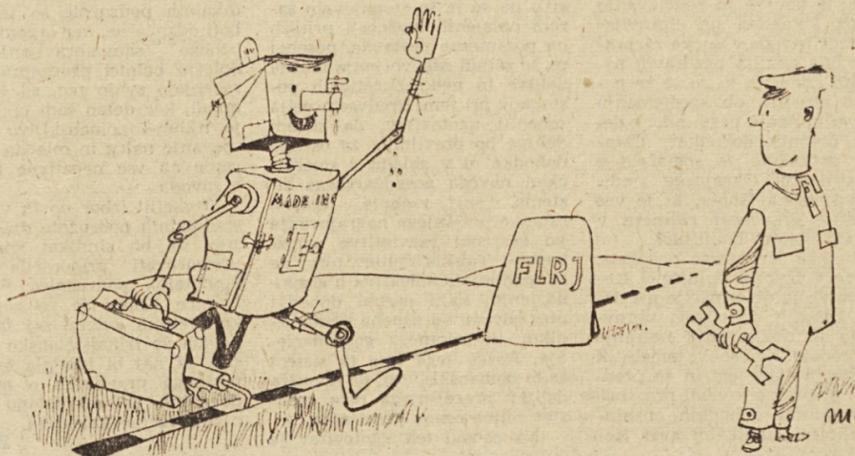
Toda; večina dohodka se v zdravstvenih zavodih oblikuje na podlagi oskrbnih dni in globalnih pavšalov!

In spet nastaja protislovje. Čim bolj skrbiš za pacienta, čim več vložiš v njegovo zdravje, tem manjši je čisti dohodek. Prizadenejo te večji materialni stroški in — hitra ozdravitev.

Razen tega, da ta način obračunavanja zdravstvenih storitev ne stimulira kakovostno, zavira tudi modernizacijo zdrav-

ljenja. V oskrbni dan ali ambulantno storitev so vključeni tudi stroške za razširjeno reprodukcijo, za nove aparate, plačniki uslug pa povišanje cen na ta račun neradi odobrijo. Zdravstveni zavodi se uklonijo ne samo iz strahu pred očitkom, da so predragi, ampak tudi zaradi dosedanjih slabih izkušenj: strokovno razvitejši zdravstvene enote so po navadi finančno na slabšem kot manj razvite.

Delegat iz Splošne bolnice Maribor je na posvetovanju javno priznal: »Operacija z umetnimi ledvicami nas stane okoli 160.000 dinarjev. Če bi se šli dobre ekonomiste, bi pacienta (Nadaljevanje na 2. strani)

— Sem slišal, da ste pri vas že tako daleč odpravili izkoriščanje, da tudi strojev ne izkoriščate...
KARIKATURA: MILAN MAVER

Zdravstvena služba v konglomeratu večjih in manjših družbenih protislovij

V kombinatu lesnopredelovalne industrije v Logatcu so za letos predvideli, da se bo ob istem številu zaposlenih (1.011 delavcev) povečala proizvodnja za 10 odstotkov. Rezultati za prvo tromesečje pa so več kot spodbudni. V januarju in februarju so presegali postavljeni proizvodni plan za 13 odstotkov, medtem ko orientacijski podatki za marec kažejo, da so vsaj za 10 odstotkov nad planom. Vse te proizvodne uspehe so dosegli navzlic temu, da je streglo strojem povprečno 85 manj delavcev, kot so predvidevali!

Ne bo odveč odgovor na vprašanje, kako so dosegli omenjene rezultate. Zanimivo je predvsem to, kaj vse

IZ NAŠIH PODJETIJ:
KLI LOGATEC V PRVEM TROMESEČJU LETOS

Izvozili so za milijon dolarjev izdelkov

je vplivalo na tolikšen porast produktivnosti. Odgovor je kratak: podjetje je skoraj v celoti podmerjeno na veliko serijsko proizvodnjo, kar samo po sebi omogoča solidno organizacijo proizvodnje in boljše produktivnost. Zgolj v ilustracijo pa naj zapišemo, da bodo v KLI Logatec letos med drugim naredili več kot milijon posebnih oblačnikov za konfekcijsko industrijo, več desetisoč industrijskih oken itd.

Na omenjeni proizvodni produktivnosti in proizvodnji pa na ugodno vpliva še dvoje okolnosti: podjetje nima večjih težav za obratna sredstva, ker sproti prodaja skoraj vse izdelke. In drugič: za proizvodnjo uporabljajo predvsem domače surovine. Brusno platno in brusni papir, ki ju morajo uvažati (pomenita pa 4 odstotke vrednosti skupnega dohodka) pa jim tudi ne delata težav, ker z velikim izvozom (lani milijon dolarjev, letos pa bo za 10 odstotkov višji) na zapadna tržišča na račun participacije pri devizah ustvarjajo potrebna devizna sredstva.

Glede na vse to je razumljivo, da v KLI Logatec zdaj nimajo običnejših proizvodnih problemov. Vendar s tem ni rečeno, da so jih sedanjí spodbudni rezultati usnavali. Komercialna služba podjetja nenehno spremlja razmere na domačem in na tujih tržiščih. Ni pa nepomembna ugotovitev, da si je KLI Logatec na zahtevnih zahtevnih tržiščih, še posebej v ZDA s kvaliteto, ceno in solidnostjo poslovanja (reklamacije predstavljajo za to podjetje le 0,25 odstotka realiziranega izvoza) zagotovil tak sloves, da je začel izpopolnjevati nekatere druge zahodnoevropske dobavitelje in da je pri nekaterih izdelkih (na primer pri konfekcijskih oblačnikih) postalo celo poglaviti dobavitelj severnoameriškega tržišča!

- mG-

(Nadaljevanje s 1. strani)

v luksuznem avtomobilu odpegljali v Ljubljano, pa bi bili finančno veliko manj prizadeti kot če ga sami ozdravimo.

In naprej:
»Pri nas se dobesedno bojimo ponesrečenja z opekljinami. Zdravljenje nas stane približno 100.000 dinarjev, tako da moramo stroške pokriti z dohodki od drugih, »cenejših« bolnikov. Prvi smo za to, da preidemo na obračunavanje po opravljenih uslugah. Odlasmo samo zaradi tega, ker še nimamo točnih zaračunov o stroških. Vprašanje sredstev za razširjeno reprodukcijo pa bi prepustili v končno odločitev skladom za socialno zavarovanje in občinskim svetom za zdravstvo. Sklepom primerno bi potem korigirali cene storitev, vendar tako, da bi bilo razvidno, koliko je predvideno za zdravljenje in koliko za ostalo.«

Splošna ugotovitev diskutantov:

Če hočemo v zdravstvu ekonomsko poslovati, moramo priti do normativ in norm za delo in na podlagi teh vrednotiti posamezne terapijske posege ter jih temu primerno zaračunati. Ker vsega tega nimamo, so naše kalkulacije nerealne in prikazani uspehi sporni.

Na Hrvatskem in v Bosni so zdravstveni delavci že malo dlje od te ugotovitve. Niso še prešli na obračunavanje po uslugah, pač pa z zavodi za socialno zavarovanje sklepačo pogodbe po bolezni, ki se pojavljajo na območju posameznega zdravstvenega zavoda. Za orientacijo pa so služili podatki iz prejšnjih let.

PROTISLOVJA V LASTNIH VRSTAH

Zdravstveni zavodi in posamezni delavci so zaskrbljeni, kako bo v prihodnje s sredstvi za namenske sklade. Eden izmed delegatov je na zadnjem posvetovanju kategorično postavil zahtevo, naj zanje skrbi glavni plačnik zdravstvenih uslug. Upravičeno. Vendar ne v celoti. Formiranje skladov je tudi stvar zdravstvenih kolektivov, njihove gospodarnosti — notranje delitve dohodka, racionalnejšega poslovanja, odkrivanja notranjih rezerv v materialu in ljudih.

Razprava je potrdila, da je to mogoče. Zdravstveni dom Trbovlje je lani opravil 2.000 več uslug, kot je predvidel in prihranil pri materialu okoli 5 milijonov dinarjev. Splošna bolnica Maribor, kjer je menda oskrbnik nad najcenejši (!), je ustvarila 38 milijonov več čistega dohodka na račun večje varčnosti in boljše delovne organizacije. Z odkrivanjem notranjih rezerv opravlja v novomeški splošni bolnici vse delo 382 ljudi, po sistemizaciji delovnih mest pa jih je predvidenih 480. Celotni osebni dohodki — z nadurami vred — pa so se v tem zavodu povečali od decembra 1960 do decembra 1961 samo za 29 odstotkov, medtem ko znašajo republiško povprečje 54,8 odstotka.

V mnogih zdravstvenih zavodih obstoje rezerve, posebno v ljudih. Z analitično oceno delovnih mest so tu tudi ugotovili, niso pa odvečnih odpustili, ker sedanjí instrumenti za de-

litem osebnih dohodkov ne stimulirajo delovne prizadevnosti.

Posvetovanje je ponovno potrdilo, da je pravzaprav vseeno, ali na delovnem mestu spiš ali garaš, ker se prejemki odmerjajo po delovnem mestu. Analitična ocena je sicer odpravila nesorazmerja v vrednotenju delovnih mest, na podlagi te ocene so tudi v pravilnikih o delitvi osebnih dohodkov odpravljene nekatere slabosti, vendar pa osebni dohodki slehernemu zdravstvenemu delavcu zagotavljajo »položaju« ustrežno dohodke, ki pri vseh enakomerno nihajo v skladu z manjšim ali večjim dohodkom ustanove in le v izjemnih primerih ekonomske enote...

DODATNI DOHODKI SO SPORNI

Po analizi osebnih dohodkov v zdravstvenih krogih je razvidno, da je merjenje med najnižimi in najvišjimi osnovnimi postavkami največkrat 1 : 4,5, medtem ko se razmerja med celotnimi prejemki gibljejo med 1 : 5,2 in 1 : 13,9.

Zanimivejšje je, na račun česa se tako občutno poveča razlika v celotnih prejemkih. Deloma je odgovorilo posvetovanje.

Dvajset odstotkov na osnovne prejemke prinašata dežurstvo in pripravništvo na delo. Plačevanje dežurstev pa na primer povzročajo, da pri številu bolniških postelj po finančni osamosvojitvi zdravstvenih zavodov dežurajo kar trije zdravstveni delavci več kot prej.

Znatna postavka v dopolnilnem dohodku so plačane nadure, ki vsaj v tistih ustanovah, kjer skrajšujejo delovnik na 4 ali 5 ur, niso upravičene in bi avtomatično odpadle z dežurstvi vred, če bi delo organizirali v turnusih in izmene prilagodili dejanskim potrebam.

Dodatkov na osnovne dohodke je v nekaterih zavodih tudi štirinajst, začeni z dodatkom za umski in fizični napor (ki sta upoštevana že v vrednostni oceni delovnega mesta), preko dodatka za kurjenje — deležne so ga najbrž samo snažilke — do plačevanja za delovno pripravljenoost...

DESTIMULACIJA — ŠELE PAROLA

Kakor ni v pravilnikih o delitvi osebnih dohodkov predvidena stimulacija za kakovostno strokovno obravnavo bolnikov in za boljši odnos do njih, tako tudi ni v njih destimulativnih meril. V zelo redkih zdravstvenih zavodih poskušajo prikrajšati slabše delavce. Med njimi je novomeška splošna bolnica. Desetodstotne obračunske postavke delijo po osebni ocenji posebnih komisij zdravstvenih enot. Postopno nameravajo prepustiti več sredstev za osebne dohodke organizacijskim enotam, če se bo izkazalo, da se da po tej poti pospešiti prizadevanje in gospodarnost.

RAZSIPNO VARČEVANJE

Ne velja za vse, toda mnogi zdravstveni zavodi so pri nameščanju zdravnikov preveč varčni. Z nadurnim delom poskušajo zamašiti vrzeli. En sam zdravnik dela na primer za dva ali celo za tri. Pri tem seveda troji kakovost, razen tega pa se zdravnik prehitro izčrpuje in

mu ne preostane časa za strokovno izpopolnjevanje. Izdatke za osebne dohodke je resda kljub plačevanju nadur manjši, vendar premajhen, da bi upravičil škodo, ki se bo pokazala sčasoma... Tudi v škodo bolnikov!

Se teži je razumeti, da nekateri zavodi ovirajo dodatno šolanje. Zaradi varčnosti ali pa morda zaradi česa drugega. V samih pravilnikih o delitvi osebnih dohodkov pa nimajo predvidenega dodatka za strokovno izpopolnjevanje... So primeri, da bolnišnice tožijo, ker imajo premalo kirurgov, istočasno pa se zoperstavljajo, da bi koga poslale na specializacijo.

OPRAVIČILO ZA BOLNIKE

Tem notranjim protislovjem med zahtevo po boljši zdravstveni službi, po večji skrbi za bolnika in premajhno individualno stimulacijo v osebnih dohodkih pa se pridružuje še eno protislovje, ki ga je povzročil dosedanjí razvoj zdravstvene službe. Krog zdravstvenih zavarovancev se večja, kapacitete zdravstvenih zavodov pa se ne širijo skladno s povečanimi potrebami in zahtevami zavarovancev.

Zdravstvena postaja na Bledu ima en sam ordinacijski prostor za okoli 12.000 do 13.000 ljudi. V takšnih pogojih je malce težko izboljševati zdravstvene uslugе in prav tako odnos do bolnikov.

Nekatere bolnišnice so preobremenjene, posebno ginekološki oddelki, in kljub prizadevnosti ni mogoče bolnikov tako obravnavati, kot bi jih pravzaprav morali in kot si želijo.

Toda to ni več samo stvar zdravstvenih kolektivov, ampak tudi komun in njihovih skladov za investicijsko izgradnjo zdravstvenih objektov, ki jih še mnogi ljudski odbori niso začeli formirati.

MARIOLA KOBAL

Z OBČNEGA ZBORA SINDIKALNE ORGANIZACIJE KARTONAŽNE TOVARNE

Kaj pomeni en sam odstotek?

Kadilci odvržemo prazno cigaretno škatlo, ker je nimamo za kaj porabiti. To je za nas odpadki. V Kartonažni tovarni v Ljubljani pa pomeni odvrženo škatlo za cigarete — takšno ali drugačno — odvrženo dva do dva dinarja trideset. In tolikšna je izguba na dohodku, če delavec škatlo slabo zlepi, če litograf slabo opravi svojo delovno dolžnost. Malenkost, boste dejali!

Toda, ne! V Kartonažni tovarni pravijo, da bodo za 20 milijonov dinarjev povečali celotni dohodek, če bodo uspeli znižati izmet za 1%. To pomeni 3,4 milijone dinarjev več za osebne dohodke in 1 milijon dinarjev več za sklade.

Prvi vtisi so varljivi. Hote ali nehote razsojamo po navadi že vnaprej, kakšen bo recimo občni zbor v vsej svoji celovitosti. Hote ali nehote sem storil tako tudi sam ob poslušanju poročila. Bilo je vseobsežno. Predsednik je govoril o gospodarskih ukrepih, ki so jih uveljavili lani, o dejavnosti in nedeljavnosti sindikata, o samoupravljanju, naštevaj številke o celotnem in čistem dohodku, o njegovi delitvi, ni prezrl izobraževanja, ne mladinske in ne športne dejavnosti. Poslušal sem in kar naprej razsojal.

— Tale celovitost poročila najbrž ni slaba. Izvršni odbor si je prizadeval v njem razgrniti pred članstvom prav vse probleme od stanovanjskih do gospodarskih, zavzel je stališče do vsakega posameznega vprašanja, opozarjal na še odprta, na tista, ki terjajo tako njegovo dejavnost kot dejavnost vsega članstva.

— Vendar, ali ne bo razprava prav takšna, ali ne bodo posamezniki obravnavali prav vse in — o ničemer dokončno.

Ob zaključku občnega zbora sem spremenil svoje mnenje in prišel še enkrat do prepričanja, da je prvi vtis res vselej skoraj varljiv. Razprava se je namreč osredotočila samo na troje bistvenih vprašanj:

● Kaj je zaviralo še uspešnejši razvoj ekonomskih enot in kaj je treba čimprej urediti?

● Kaj storiti, da bo manj izmeta, da bo naraščal dohodek in s tem sredstva za sklade?

● Kakšne so bile dosedanje slabosti na področju ekonomske političnega izobraževanja in kaj je bilo storjenega in kaj ne na

OD PROIZVAJALCA DO POTROŠNIKA

Uredništvu Delavske enotnosti, Ljubljana

Pred dvema letoma sem nabavila mikser Rönsch. Kmalu po nakupu sem po nesreči razbila skodelico iz jenskega stekla, ki sem jo uporabljala za mletje kave.

Pozanimala sem se pri servisu na Cankarjevi cesti, kjer so mi povedali, da za steklene dele garancija ne velja, obnemem pa, da tudi sicer nadomestnih delov nimajo na razpolago.

Ne bom naštevala, za kaj vse mikser uporabljam. Povem naj le, da sem ga v glavnem rabila za mletje kave. Odkar sem razbila stekleno skodelico, moram mleti kavo spet z mlincem, kar mi gre zelo počasi od rok.

Prosim Vas, svetujte mi, kam naj se obrnem, da bi dobila omenjeni nadomestni del, da bo mikser v mojem gospodinjstvu prišel v celoti do izraza.

VERA JAKOB, Ljubljana

»Elektrotehna« servis, Ljubljana nam je na pismo tovarišice Vere Jakob odgovoril:

Da bi ustregli strankam, smo se obrnili na zastopstvo Rapid Beograd, da nam dobavi potrebne nadomestne dele za mikser Rönsch. Zastopstvo je našo željo upoštevalo in nam te dele tudi nabavilo, vendar še zdaleč ne toliko, kolikor bi jih potrebovali.

Stranke, ki se pri nas vse pogosteje pojavljajo in vprašujejo po nadomestnih delih — predvsem po skodelicah za mletje kave — lahko potolažimo s tem, da smo se sami pozanimali pri izvozniku in v kratkem bomo imeli pri nas na razpolago dovolj nadomestnih delov za mikser Rönsch.

Uredništvu Delavske enotnosti, Ljubljana

Po ljubljanskih trgovinah sem iskala otroške barvne hola-hop hlačke trdke Tonobila, ki so po mojem okusu najboljše krojene. Obšla sem več trgovin, med njimi tudi »Pionir« na Titovi cesti.

Povsod so me odslovili, češ da imajo take hlačke le v beli barvi. Bele hola-hop hlačke so sicer lepe, vendar jih otroci lahko oblečejo le za praznične dni oziroma sprehode. Za vsakdanjo uporabo so vsekar bolj praktične hlačke v drugih, živahnih barvah. Včasih jih je bilo v naših trgovinah dovolj na razpolago, danes jih pa ni nikjer dobiti.

Prosim Vaše uredništvo, da skuša ugotoviti, zakaj jih ni več v prodaji.

MARA R., Ljubljana

Pismo tovarišice Mara R. iz Ljubljane smo posredovali tovarni nogavic »Tonosa« Ljubljana-Savljice, ki nam je na pismo odgovorila takole:

Naše podjetje je 29. novembra 1959 dalo kot prvo na trg otroške raztegljive hlačke z nogavicami imenovane hola-hop. Te so bile v različnih barvah: bele, drap, rdeče (temno in svetlo), modre (temno in svetlo), rjave, rumene, zelene, roza itd. Na zahtevo potrošnikov pa so se trgovine orientirale predvsem na sledeče barve: za jesen in zimo 60% drap, 10% bele, 15% rdeče in 15% modre. Za pomlad pa 60% bele in 10% drap. Ostalih barv potrošniki več ne zahtevajo. Podjetje barva hola-hop hlačke na podlagi naročil, ki jih zaključijo s kupci.

Kolikor bodo trgovine zahtevale na podlagi želje potrošnikov drugače, bomo barvanje prilagodili njihovim željam.

SINDIKAT SPLOŠNE BOLNIŠNICE KOPER O PROBLEMIH UPRAVLJANJA

Neppravilna delitev vzrok nezdravih odnosov

Na občnih zborih sindikalnih podružnic vseh treh obalnih bolnišnic Koper, Izola in Piran, so na predvolilnih sestankih in na samih občnih zbora, precej razpravljali o nekaterih problemih notranje delitve in sodelovanju članov kolektiva pri upravljanju tega zavoda. Osnova razprave je bila analiza nezdravih odnosov, ki so se še posebno zaostri ob sprejemanju in uveljavljanju pravilnika o delitvi osebnih dohodkov. Članstvo podružnic je soglašalo z ugotovitvami Okrajnega sindikalnega sveta Koper, ki je več mesecev proučeval razmere v koprski Splošni bolnišnici.

Analiza je namreč pokazala, da gre v Splošni bolnišnici Koper za večje deformacije pri delitvi osebnih dohodkov, upravljanju in oblikovanju notranje zakonodaje. Na osnovi temeljitih priprav na sprejem in še predvsem priprav o vsebini pravilnika o osebnih dohodkih, ocenjuje Okrajni sindikalni svet Ko-

per, da so ta nesorazmerja v delitvi morala povzročiti nezadovoljstvo velike večine prizadetih članov vseh treh delovnih kolektivov bolnišnic v Kopru, Izoli in Piranu. To nezadovoljstvo pa se je še stopnjevalo zaradi omejenih možnosti pritožbe na posamezne postavke, posebej pa še zaradi zagovarjanja takšne delitve in nedemokratičnih postopkov pri tem. Predvsem velja omeniti ugotovitev, da sistem delitve po pravilniku za osebne dohodke ni v skladu s smernicami novega gospodarskega sistema, saj vsebuje izrazite ostanke prejšnjega nagrajevanja po razredni razvrstitvi uslužbencev. Takšna delitev torej ne bi spodbujala kolektiva h gospodarnosti, kajti osebni dohodki niso odvisni od uspeha posameznikov in celotnega gospodarjenja. Razen tega ima ta sistem še to pomanjkljivost, da dopušča delitev precejšnjega dela sredstev mimo osnov pravilnika.

Na osnovi teh ugotovitev je

Okrajni sindikalni svet v Kopru priporočil omejenim sindikalnim podružnicam, naj bodo v bodoče one nosilec vsebinskih popravkov novega pravilnika o osebnih dohodkih. Naloge sindikalnih podružnic so še tembolj odgovorne, ker organ družbenega samoupravljanja v Splošni bolnici pravzaprav šele začnejo svojo pot, so še zelo mladi, kar delno tudi opravičuje njihovo pomanjkljivo izpolnjevanje nalog in mlačno reagiranje na vse negativne pojave v temeljit izbor novih vodstev sindikalnih podružnic daje upanje, da bo sindikat sposoben uresničevati priporočila OSS. Sindikalna podružnica Splošne bolnice Koper je že začela s konkretnim delom, saj je imenovala že trinajstčlansko komisijo, ki naj bi izdelala osnutek takšnega pravilnika o osebnih dohodkih, ki bo v skladu s težnjami večine kolektiva.

B. B.

Revalorizacija osnovnih sredstev

(Nadaljevanje s 1. strani)
knjižno izvedena šele 1. jan. 1963. V obdobju letošnjega drugega polletja bi naj izdelali analize, ki bi pokazale kakšne kvantitativne premike dajo rezultati revalorizacije in v kakšnem novem položaju se sedaj nahajajo posamezne panoge, stroke in dejavnosti gospodarskih organizacij. Taka analiza bi nakazala eventualne potrebe po spreminjanju določenih instrumentov gospodarskega sistema in to predvsem obrestnih mer in tudi samih amortizacijskih stopenj.

Obseg predvidenih ali pa potrebnih sprememb bi bil do določene mere seveda tudi odvisen od odločitve, kam z nastalo razliko vrednosti med bilančno aktivno, ki bi se povečala, in pasivo, ki se mora z njo vskladiti. Teoretično obstajajo tri možnosti vskladitve pasive z aktivno. Prvič, da bi celotno povečanje knjižne vrednosti osn. sredstev šlo v korist povečanja lastnega osnovnega sklada gospodarske organizacije. Drugič, da bi se ves efekt revalorizacije spremenil v posojilo družbe in to ne oziraje se na izvore, s pomočjo katerih so pridobljena revalorizirana osnovna sredstva.

Tretjič, da bi se za efekt revalorizacije delno povečal poslovni fond gospodarske organizacije, delno pa bi se ta pretvoril v investicijsko posojilo družbe gospodarski organizaciji. Če si poskušamo ogledati posledice za gospodarske organizacije, ki bi jih povzročile nakazane tri variante, ugotovimo, da pomeni povečanje lastnega osnovnega sklada za nove gospodarske organizacije, ki so zgrajene iz posojil, da dobe lastni poslovni fond, ki ga do sedaj še nimajo ali pa je majhen, in da bi tudi dobile večjo maso amortizacije, ki bi jo lahko uporabile bodisi za lažje ali hitreje odplačilo investicijskih posojil ali pa za nova investicijska vlaganja. To slednje bi koristilo prav tako za hitrejšo rekonstrukcijo zastarelih podjetij in bi bilo tako možno zmanjšati razlike med novimi in stariimi podjetji.

V primeru, da bi se pretvoril efekt revalorizacije v celoti v posojilo družbe in to ne oziraje se na to, ali so osnovna sredstva pridobljena s pomočjo lastnega poslovnega sklada, ali pa investicijskega posojila, bi pomenilo, da bi se moralo vse po-

večanje mase amortizacije, ki bi nastalo zaradi revalorizacije, v načelu porabiti za odplačilo tega novega posojila. Taka rešitev bi posebej prizadela starejše gospodarske organizacije, katerih amortizacija je bila v preteklih letih blokirana in odzveta.

Tretja možnost predstavlja pravzaprav kombinacijo prvih dveh. Za del revalorizirane vrednosti, ki odpade na osnovna sredstva pridobljena iz lastnega poslovnega sklada naj bi se povečal poslovni fond gospodarske organizacije. Preostali del efekta revalorizacije pa bi se pretvoril v investicijsko posojilo, zato ker so ta osnovna sredstva bila nabavljena iz investicijskih posojil. To bi praktično pomenilo tudi revalorizacijo teh investicijskih posojil. Okvirne analize so pokazale, da bi se porabila ena tretjina povečane mase amortizacije za odplačilo novo nastalih investicijskih posojil. Od skupnih osnovnih sredstev je namreč ena tretjina pridobljena preko investicijskih posojil. Ta rešitev bi omogočila zlasti starejšim gospodarskim organizacijam pospešitev njihovih rekonstrukcij.

Omeniti je treba, da predlagani sistem revalorizacije ne predvideva odstranjanja ponovnih razlik, ki bodo nastajale v naslednjih letih zaradi gibanja cen, med novimi investicijskimi naložbami, ki bodo siedile, in vrednostjo osnovnih sredstev, ki so predmet sedanje revalorizacije. Ugotoviti namreč moramo, da kljub relativno naglemu tempu investicijske graditve v zadnjih 10 letih, t. j. med 1953 in 1962, predstavljalo danes osnovna sredstva, ki so bila zajeta v popisu iz l. 1953, še vedno dve tretjini skupne vrednosti vseh osnovnih sredstev. Od prihodnjega tempa investicijske gradnje in gibanja cen je odvisna velikost razlik, ki bodo nastajale med vrednostjo sedanje revaloriziranih osnovnih sredstev in vrednostjo novih investicijskih naložb. Zato se pred nami odpira vprašanje, ali ne bi bilo potrebno uvesti neki stalen revalorizacijski instrument, ki bi izenačeval cenovne razlike med obstoječimi in novimi naložbami. Prav tako pa bi bilo možno reševati ali pa vsaj zmanjševati ta problem s hitrejšo stopnjo amortiziranja, ki bi upoštevala poleg tehnične tudi ekonomsko (moralno) staranje osnovnih sredstev. Tehnološki progres v svetu, uvajanje avtomatizacije sili tudi naše gospodarske organizacije, da sledijo temu procesu, zlasti zaradi vedno aktivnejšega vključevanja v mednarodno menjavo. To pa pomeni, da moramo omogočiti našim gospodarskim organizacijam, da hitreje amortizirajo obstoječa osnovna sredstva, zlasti opremo, kar pa ni možno doseči v pogojih sistema časovne amortizacije. Zato bi bilo potrebno odločneje prehajati na sistem funkcionalne amortizacije, ki se letos že delno uveljavlja. S tem se dotikamo vse problematike, ki izvira iz funkcionalnega sistema amortiziranja in to od skrivanja dohodka gospodarskih organizacij v izogib družbenim obveznostim, preko možnosti ponovne ovrednotenja vrednosti že odpisanih osnovnih sredstev, ki pa v določenih pogojih lahko še vedno služijo svojemu namenu, pa vse do prostejšega trga delno izrabljenih osnovnih sredstev in s tem odpiranja novih kapacitet tam, kjer splošni, kadroviski in drugi pogoji ne dovoljujejo večjih investicijskih naložb. Prepričani smo, da se bo diskusija dotaknila teh problemov in osvetlila v pravi luči možnosti in probleme, ki se s tem odpirajo v pogojih našega gospodarskega in družbenega sistema.

OB SVETOVNEM DNEVU ZDRAVJA

Več svetlobe in boljše varstvo oči pri delu!

Letošnji svetovni dan zdravja nosi geslo »Čuvajmo vid — preprežimo slepoto«.

Za našo industrijo je to geslo posrečeno izbrano in vprašanje varstva oči in vida zelo pereče.

Brez oči in vida si skoro ne moremo zamisliti uspešne in varne proizvodnje. Razvoj tehnike in industrije stavlja prav na oči in vid vedno nove in večje zahteve.

Adekvatni dražljaj za oči in vid je svetloba. Dobro urejena razsvetljava omogoča, da vse sposobnost vida optimalno uveljavimo. Ob slabi razsvetljavi trpe oči, začno se solziti, pojavi se ščemenje v očeh, glavobol, utrujenost in nervoznost. To pa se pokaže predvsem v upadu storilnosti, več je izmečkov, pa tudi več nesreč pri delu, ker obstoječe nevarnosti pravočasno ne opazimo in pravilno ne ocenimo. Po analizah v tehnično bolj razvitih deželah so mnjenja, da vsaj 5 odstotkov nesreč pri delu povzroči slabo urejena razsvetljava.

Naši vodilni tehnični strokovnjaki in projektanti, to prav gotovo vedo, zato, nas preseneča, da še vedno skoparimo pri urejanju razsvetljave. Osvetljenost delovnih mest sicer ni odredena z nobenim predpisom, za strokovno orientacijo pa imamo predlog »Jugoslovskega standarda za razsvetlavo«, ki so ga sestavili strokovnjaki Jugoslovskega komiteja za razsvetlavo leta 1958. Sicer so ti v primeru z ameriški in angleškimi standardi skoraj polovico manjši. Meritve osvetljenosti pri nas pa kažejo, da tudi teh minimalnih zahtev ne dosegamo. V ostalih tovarnah se to še nekako lahko opraviči, v novih tovarniških objektih pa je res slabo spričevalo za naše projektante.

Povsod po svetu, pa tudi pri nas spodbirajo bolj ekonomične fluorescentne žarnice — žarnice z žarilno nitjo. Veliko tovarnih je vložilo precej denarnih sredstev za fluorescentno razsvetlavo, vendar pa delavci niso povsod z njo zadovoljni. Pritožujejo se, da jih pečejo in bole oči, da jih boli glava, moti jih, ker posebni barvni toni fluorescentne svetlobe spremene obraze in ker fluorescentna svetloba ne daje skoraj nobene sence, pa vidijo zato predmete manj plastično. Žarnice res pogosto utripajo, skoraj vsaka daje drugačen spekter svetlobe. Če je toliko pritoževanja nad fluorescentno razsvetlavo, pomeni to, da ji strokovno nismo dorasli. Ta vrsta razsvetljave je sicer bolj ekonomična in v higijenskem oziru boljše, zahteva pa več strokovnega znanja in natančnosti pri instalaciji, pri razmestitvi žarnic in pri izbiri barvnega tona žarnic. Vsaka napaka se pri tej razsvetljavi bolj očito pokaže in ima hujše posledice.

Zanimivo je, da so za napake pri ureditvi fluorescentne razsvetljave posebno občutljivi kratkovidni, dalekovidni in astigmatičarji. Teh je med delavci čedalje več, pravijo, da skoraj ena tretjina.

Vsako delo in vsak poslic zahteva posebne sposobnosti vida. Da bi temu zadostili, bi morali ob analitični oceni delovnih mest te zahteve urediti. Zdravniki bi morali ob prvem pregledu prav posebno skrbno pregledati oči in očesni vid. Toda nismo še resno začeli reševati te važne naloge. Zdravniki se komaj orientirajo glede ostrine vida, oštale sposobnosti

Bolj zamotano je vprašanje, ali kakšna varnostna očala nabaviti za delavce, ki nosijo stalno očala zaradi slabega vida. V bogatih državah so se že odločili za najbolj čisto rešitev: izdelujejo varnostna očala z optičnimi stekli v vseh ustreznih dioptrijah za kratkovidne in dalekovidne. Teško je svetovati, da pojdemo tudi pri nas po tej poti, saj so še vedno težave za navadna optična stekla.

Pri poškodbah oči, posebno pa še pri kemičnih poškodbah s strupi in kislinami je odvisno predvsem od hitre in strokovne prve pomoči, ali bomo rešili oko in vid poškodovanemu. Prva pomoč je dolžnost in odgovornost gospodarske organizacije, strokovno pa so pripravljene pomagati zdravniki in še prav posebno RK. Za organizacijo prve pomoči so potrebni izveščani kadri, material in prostori. Treba bo to vprašanje zaostri, ker analize po poškodbah zela velikokrat odkrivajo hude pomanjkljivosti prve pomoči.

Ta in še druga vprašanja varstva oči v industriji bo treba reševati bolj načrtno in tudi bolj strokovno. V Sloveniji so priznani strokovnjaki za razsvetlavo, ki imajo vidno mesto tudi v »Jugoslovskem komiteju za razsvetlavo«, nadalje imamo precej specialistov za očesne bolezni. V »Elektrokovinski Maribor« je že izkušena skupina strokovnjakov za tehniko razsvetljave. Precejšnje je število varnostnih tehnikov in drugih strokovnjakov, ki se ukvarjajo s HTV delavcev. Vsi ti imajo poleg znanja tudi dovolj dobre volje. Treba bi bilo le vse te strokovnjake povezati (mogoče preko Stalne konferenice za varnost pri delu) in začeti načrtno delati. Ob razumevanju vodilnih kadrov v gospodarskih organizacijah in ob pomoči sindikalnih organizacij bomo s skupnimi napori končno vendarle uspeli preganiti srednjeveško mračnost iz naših delovnih prostorov in obvarovati delavce pred očesnimi poškodbami.

Dr. STANKO LAJEVEČ

RAZPRAVA NA VII. PLENUMU SINDIKALNE PODRUŽNICE ŽELEZARNE ŠTORE

NOVE METODE DELA

Plenum sindikalne podružnice podjetja je pokazal pot nadaljnji krepitvi in razvoju samoupravljanja v podjetju, nadaljnjo akcijo sindikalne organizacije pa usmeril s smelimi akcijskim programom za leto 1962.

Minulo obdobje je bilo glede na delo samoupravnih organov v podjetju najzanimivejše, saj gre za dobo materialnih premikov in za uvajanje neposrednega proizvodjalca v upravljanje. Razumljivo je, da je bil to čas, ki ga označujemo kot obdobje gospodarske reforme. Tem pozitivnim spremembam so sledili naši organi upravljanja v podjetju.

Ko ocenjujemo dosedanje delo delavskega sveta podjetja in obratnih delavskih svetov, lahko rečemo, da je storjen korak naprej. Hkrati pa se moramo zamisliti, kakšne koristi so prinesle nove oblike dela samoupravnih organov v podjetju. Če smo v podjetju napravili viden razvojni premik, je to predvsem zasluga sindikalne podružnice. Plenum je o tem razpravljal takole:

Brez dvoma, da sta se povečala odgovornost in obseg dolžnosti obratov oziroma obratnih delavskih svetov. Obrati odločajo o kvaliteti proizvodnje, uporabljajo koledarskega sklada, obratnih in osnovnih sredstev, načinu delitve osebnih dohodkov itd. Takšnih pooblastil imajo obrati več kot 20. Pri podrobnih analizah dela obratnih delavskih svetov v preteklem letu smo ugotovili, da so obratni delavski sveti prerasli obstoječe poslovniške o njihovih dolžnostih in kompetencah. Zato jih je potrebno popraviti in upoštevati načela: decentralizacija sredstev naj se razvija z ugotavljanjem dohodka na principu ekonomske enote. Da se uvedejo oziroma dajo pravice in možnosti obratnim delavskim svetom za sestavljanje internih pravilnikov o oblikovanju in delitvi osebnih dohodkov kakor tudi o delitvi čistega dohodka, naj se spremenijo določila, da obratni delavski sveti ne le samo da razpravljajo o notranji problematiki, temveč da tudi odločajo in rešujejo. Skratka, v letu 1962 naj se decentralizacija razvije v pravo udarno silo proizvajalcev — upravljalcev.

Decentralizacija mora temeljiti na tem, da ostane v pristojnosti delavskega sveta podjetja urejanje in izvajanje enotne politike podjetja, odredjanje osnovnih gospodarskih razmerij znotraj podjetja, določanje gospodarskega razvoja podjetja, proizvodnih programov in urejanje ostalih problemov na nivoju podjetja. Ostale gospodarske probleme, ki so vezani na ekonomske enote, je potrebno prenesti na obratne delavske svete.

V podjetju je vsak deveti proizvajalec vključen v sistem upravljanja, ali kot član delavskega sveta podjetja ali obratnega dela sveta. Z namenom boljšega gospodarjenja, možnosti odločanja, spoznavanja problemov in ekonomskih enot, političnega razpoloženja in vzdušja ter vsestranske zainteresiranosti proizvajalcev, to je, da

se vsak zaposleni, ki ima interese, lahko vključi v sistem upravljanja ekonomskih enot, se narekuje potreba po organiziranju delovnih konferenc ekonomskih enot. Takšne konference bi bile gospodarska in politična tribuna, kjer bi lahko povedal vsak član ekonomske enote svoje predloge in vprašanja o gospodarjenju enote in tudi prejel ustrezajoče pojasnilo. S tem bi bil sistem upravljanja v podjetju izpopolnjen. Te konference bi bile po zamisli sindikalne podružnice zasnovane na naslednjih principih:

Bile naj bi enkrat mesečno, po potrebi pa lahko tudi večkrat, kar je odvisno od situacije v obratu.

Sklicujejo jih organi upravljanja v ekonomski enoti, ki glede na obstoječe probleme in razmere upravljanja pripravijo dnevni red, ki mora biti vnaprej objavljen na vidnih mestih obrata.

Dnevni red mora biti razčlenjen tako, da bo iz njega razvidna vsebina razprave konference. Gradivo naj bi bilo podano enostavno in razumljivo.

Konference naj bi bile vedno pred zasedanjem obratnega delavskega sveta, ki bi nato lahko upošteval predloge konference. Kjer je izmenska delo, bi bile konference po grupah. Plenum sindikalne podružnice sodi, da naj se delovne konference uzakonijo v poslovniku obratnega delavskega sveta.

Nove metode upravljanja narekujejo tudi potrebo po notranji povezavi obratnih delavskih svetov in izmenjavi medsebojnih izkušenj. Zato je potrebno v okviru podjetja sklicovati mesečna posvetovanja s predsedniki obratnih delavskih svetov. Na nivoju takšnih razgovorov se bodo lahko odstranjevale napake, nastajajoče v posameznih obratih, in kar je najvažnejše, medsebojno sodelovanje se bo razvijalo v pravilni smeri.

Sedanja situacija obsežnosti dela ter nadaljnja razvojna utrditev organov upravljanja zahteva čimbolj tehnično analizo delovanja teh organov, kar narekuje potrebo nastavitve tehničnega sekretarja organov upravljanja. JOŽE LONČARIČ

ZAPISEK Z OBČNEGA ZBORA SINDIKALNE PODRUŽNICE V TOVARNI »IMPOL«

Spoznanje: če bi znali pritegniti kolektiv

Pripovedujejo, da tako razgibanega in plodnega občnega zbora sindikalne podružnice tovarne »IMPOL« v Slovenski Bistrici ne pomnijo, čeprav tudi za prejšnje konference velja, da so bile najmanj »dobre«. Vendar razmišljanje o tem, zakaj letošnji občni zbor pomeni nekakšno prelomnico, ni niti najmanj potrebno. Živahna in konkretna razprava (po jedrnatem uvodnem referatu) je namreč vznikla predvsem iz spoznanja, da bi tovarna »IMPOL« mnogo lažje prebrodila nemajhne težave v zvezi z uveljavljanjem novega gospodarskega sistema, če bi se kolektiv kot celota bolj vključil v reševanje proizvodnih in drugih problemov.

To trditve moram vsaj malo razložiti. Če naj jo pojasnim s formalnih gledišč, kaže opozoriti, da organizacija podjetja (skupaj s sistemom zajemanja in spremljanja stroškov) še ni prilagojena decentralizaciji upravljanja po ekonomskih enotah. Dohodka namreč še ne ugotavljajo po ekonomskih enotah, ampak v merilu podjetja. To je poglavitni vzrok, da proizvajalci (kot posamezniki, oziroma kot skupina v okviru enot) nimajo prave spodbude za to, da bi spremljali: gibanje stroškov proizvodnje, izmečke, odpadke, smotrnejšo uporabo surovin in podobno. Ker se ti prihranki oziroma izgube konec koncev izravnavajo v blagajni podjetja, torej v skupnih sredstvih, se je zakoreninila dokaj nerazumljiva in kratkovidna praksa. Samoupravni organi namreč zelo pogosto tolerirajo nepotrebne večje stroške oziroma reklamacije, češ da so nujni. Dogodilo se je celo, da so z nekaj besedami spravili od acta poročilo o milijonski škodi, ki je nastala kot posledica malomarnosti. Skoraj celo uro pa so razpravljali, ali je nakup vrtnega stroja v vrednosti nekaj deset tisoč dinarjev sploh potreben z ozirom na to, da sredstev nimajo na pretek...

Takšno mišljenje o sredstvih podjetja pa ni edini problem.

Samoupravni organi za vse te zadeve namreč dobro vedo. Kaj pa so storili, da bi zagotovili čim večje sodelovanje članov kolektiva pri urejanju tovrstnih problemov? Bore malo. Res je: sklicevali so sestanke političnih organizacij, se pogovorili, kaj bi bilo treba storiti, da bi rešili ali ublažili probleme, ki so se pojavljali in — pri tem je ostalo. Po vsem tem pa že lahko odgovorim na vprašanje, zakaj je bilo tako.

Naši proizvajalci, tudi v »IMPOLU« je tako, so zdaj vse bolj postavljeni v položaj, ko ni dovolj, da samo proizvajajo, ampak morajo vse bolj spremljati dogajanja na tržišču. V »IMPOLU« pa je vse do uveljavljanja novega gospodarskega sistema vladalo precejšnje samozadovoljstvo. Vse do lanskega leta namreč nikoli niso mogli zadovoljiti vseh naročil. Novi gospodarski ukrepi pa so omejili potrošnjo na domačem tržišču, spreminili so tudi pogoje izvoza. Tako je moral tudi »IMPOL« poiskati nove kupce in nova tržišča. Nepričakovana sprememba pa je seveda povzročala prenekatero težavo. Ne bi si upal reči, da so v »IMPOLU« ob vsem tem postali malodušni. Toda res je, da niso bili dovolj pripravljeni in da se kolektiv kot celota (zavoljo že omenjenih razlogov) ni zavzel, da bi težave

premostil s skupnimi napori in čim hitreje.

Toda — naj bo dovolj teh pojasnil. Zaradi spremenjenega gospodarskega sistema in novih pogojev izvoza je »IMPOL« lani dosegel nekaj slabše proizvodne rezultate kot v letu 1960, čeprav je na račun boljše delitve ustvaril več skladov. Res je, da lanskoletni proizvodni rezultati glede na spremembo instrumentov niso docela primerljivi s prejšnjimi obdobji, saj je podjetje zaradi drugačnih instrumentov »izgubilo« 600 milijonov dohodka. Če upoštevamo, so plan celo presegli. Prav tako je res, da so bili že lani domači in tuji kupci zahtevnejši. Za finančno enak rezultat na trgu je bilo torej treba vložiti več truda.

Vprašanje: »Kako pa zdaj?« je torej docela na mestu. Občni zbor ga je zastavil ob konkretnih primerih, prav tako, kot sem že omenil: samoupravnim organom je treba dati več pravice, pa tudi več dolžnosti. Zato je treba organizacijsko shemo prilagoditi tako, da bo možno spremljanje stroškov. Delitev dohodka in nagrajevanje je treba prilagoditi tako, da bo sleherni proizvajalec stimuliran za zmanjševanje stroškov, za boljše in cenejšo proizvodnjo. Zaostri moramo vprašanje odgovornosti. Morda te misli zvenijo deklarativno. Toda izrečene so bile iz ust »navadnih delavcev« in razumel sem jih kot odkrit in resen pomenek o delovnem programu za letošnje leto. Rad pa verjamem, da ne bo ostalo samo pri besedah. Kajti kolektiv »IMPOLA« je še dovolj zgodaj doumel, da se mora z vsemi svojimi močmi, z vključitvijo vsakega posameznika, zagriziti v reševanje proizvodnih in ostalih problemov, če hoče da bo njegova prihodnost lepša in boljša.

MILAN GOVEKAR

DVOJE MERIL

Precej časa so razpravljali in ugotavljali, kaj jim lahko koristnega prinese nov gospodarski sistem in v zvezi z njim, kot pravimo, decentralizacija delavskega samoupravljanja v podjetju.

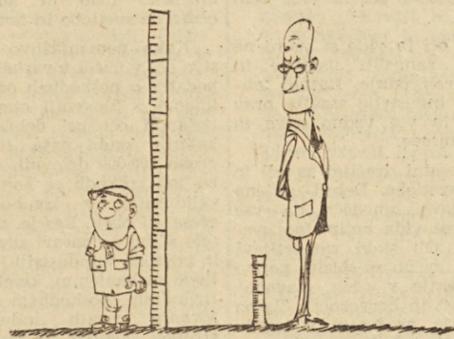
Po temeljitem razpravljanju so ugotovili, da jim decentralizacija upravljanja lahko prinese obilo dobrega in odločili so se za številne spremembe, tudi za neekonomske.

V ekonomskih enotah so med drugim ustanovili disciplinske komisije. Od tedaj je minilo že precej tednov in zdaj imajo disciplinske komisije v ekonomskih enotah, še vedno pa tudi disciplinsko komisijo centralnega delavskega sveta.

Zakaj? Dogodilo se je že, da se je disciplinska komisija v ekonomski enoti čutila poklicano, da razpravlja o prekršku šefa ekonomske enote in ga obsodila na denarno kazen. Rezultat tega pa je bil, da se je šef razhudil nad disciplinski ukrepom ter vsem, ki so pri njem sodelovali, skušal dokazati, kdo je »šef« in kdo je...

Po vsem tem je nekaj ljudi ugotovilo, da bi bilo zelo prav, če bi še nadalje delovala disciplinska komisija centralnega delavskega sveta, ki naj bi obravnavala prekrške »vodilnih« ljudi, disciplinske komisije v ekonomskih enotah pa naj bi se ukvarjale z navadnimi delavci. Tako bi bil volk sit in koza bi bila cela in ne bi prihajalo do »nepotrebnih« težav in osebnih obračunavanj.

Iz takšnega sistema pa se lahko izrodi le dvojno merilo do prekrškov.

Če je na tapeti šef, pa naj stori isto kot jaz, bo kaznovan drugače, kajti o tem bo sklepala disciplinska komisija centralnega delavskega sveta, če pa razpravljajo o meni, bom kaznovan spet drugače, ker bo o tem sklepala disciplinska komisija ekonomske enote.

Disciplinske komisije smo ustanovili zato, da bi ugotavljale, kaj je kdo storil toliko napačnega, da bi ga bilo treba opomniti z administrativnimi ukrepi. Pri tem pa, se nam zdi, ni važen odnos do šefa in tudi ne do navadnega delavca, pač pa odnos do prekrška.

Čeprav je splošno znano, saj vsi vemo, težko, in se mi, na primer, predelavec lahko mašuje, ker sem se na komisiji odločil v njegovo škodo, vendar vem, da bomo svoje medsebojne odnose najboljšo urejevali le tedaj, če bo sleherni dober in sleherni slabost stvar vseh proizvajalcev.

Zakaj potlej dve komisiji, ena za disciplinske ukrepe proti šefom, druga pa za disciplinske ukrepe proti navadnim ljudem?

STREHA

Gostinci v tem kraju so že dlje časa razpravljali, kako bi preskrbeli stanovanja za mlade gostinske delavce. O tem, ali naj bi adaptirali kakšno primerno stavbo ali pa gradili nov samski dom, se sicer niso mogli sporazumeti. Res pa je, da so v posebnem namenskem skladu zbrali precej sredstev, da bi bili pripravljeni ob ugodni priložnosti.

Prilika se je ponudila prav kmalu. Neki občinski ljudski odbor je dal razumeti, da bi se rad otresel skrbi za precej velik internat. Interesentom ga je ponudil na razpolago z motivacijo, naj ga za sedaj prevzamejo v upravljanje, medtem ko bi se o lastniških odnosih pogovorili kasneje. Gostinci so privolili v take pogoje in brž vselili naraščaj: 80 deklet in fantov.

Mladi gostinci so dobili streho in so še kar zadovoljni, čeprav morajo spati v otroških posteljah. Njihovega doma namreč niso začeli preurejati in modernizirati, ker se gostinska zbornica in občina nista mogli sporazumeti o lastniških odnosih. Tudi občina je namreč čakala prilike, če bi kdo drugi ponudil ugodnejše pogoje. In res: neko združenje je zdaj pripravljeno, da bi tisti internat odkupilo za precej večjo vsoto, kot bi jo zmogli gostinci...

Na gostinski zbornici so kajpak kot šklicali sestaneč. Dnevni red: kam z mladimi gostinci, če bo kupec (kar je zelo verjetno) zahteval izpraznitev stavbe. Sklenili so, da se bo pač morala najti kakšna primerna rešitev, da fantje in dekleta ne bi ostali brez strehe. Sicer pa je treba

pospešiti priprave za novogradnjo samskega doma, kar predstavlja najcenejšo in najboljšo rešitev pri urejanju stanovanjskih problemov mladih gostincev.

Zares: namen je bil dober že od vsega začetka, toda manjkala je načrtovitost pri delu. Kajti že pred meseci bi nemara lahko »pospešili priprave« za trajnejšo streho nad mladimi gostinci. Namesto tega pa so se samo »pogovarjali«...

H KRONIKI TEDNA SO PRISPEVALI:
1. Veriga, Lesce — JANEZ VOLJC
2. Ljubljana — M. GOVEKAR

TUDI ZDAJ SO URESNIČLJIVE NAJVEČJE INVESTICIJE

Razgovor z republiškim sekretarjem za industrijo in obrt tovarišem ing. Viktorjem Kotnikom o gradnji velenjskega plinovoda in ljubljanske toplarne

Ob razpravah o perspektivnem razvoju našega gospodarstva se vse večkrat postavlja tudi vprašanje, ali smo gospodarsko toliko močni in sposobni, da istočasno začnemo po več velikih in včasih celo istovrstnih investicijskih vlaganj. Nove investicijske naložbe naj bi namreč omogočile bolj rentabilno proizvodnjo. Če pa bi razširjali investicijsko fronto, ne da bi bila zagotovljena zadostna sredstva, bi se gradnje zavlekle in podražile, rentabilnostni račun pa bi se zmanjšal. O vsem tem imamo, žal, več kot dovolj slabih izkušenj.

V perspektivnem programu gospodarskega razvoja Slovenije je med drugim predvideno, naj bi v sedanjem petletnem razdobju začeli z gradnjo velenjskega plinovoda in ljubljanske toplarne. V naslednjem posredujemo razgovor o tej temi z republiškim sekretarjem za industrijo in obrt, tovarišem ing. Viktorjem Kotnikom:

Vprašanje: Za obe novogradnji smo se odločili zato, ker razpoložljivi energetski viri že zdaj komaj zadostajo za zadovoljevanje vedno večjih potreb naše industrije. Kakšni pa so na sploh ekonomski razlogi, ki terjajo vzporedno izgradnjo dveh novih energetskih virov?

»Svetovne in domače izkušnje kažejo, da potrebe po energiji naraščajo nekoliko hitreje od povečevanja industrijske proizvodnje. Seveda pa nastopa vprašanje, kakšni dodatni energetski viri so najbolj potrebni. Splošen odgovor na to vprašanje je preprost: potrebujemo takšno energijo, ki jo lahko racionalno izkoristimo; ki je že zato cenejša in ki naposled omogoča uvedbo avtomatizacije v proizvodnjo, kar v perspektivi vpliva na cenejšo in bolj rentabilno proizvodnjo.

Za naše razmere pa je znano, da z energetskimi viri ravnamo zelo negospodarno. Malone v vsakem industrijskem podjetju imajo na primer lastno kotlarstvo, ker potrebujejo toplo vodo ali paro; marsikod spet potrebujejo plin, ki ga zvečine proizvajajo v lastnih generatorjih. To pa je drago; predrago, če naj zagotovimo cenejšo in bolj rentabilno proizvodnjo. Kajti namesto tega, da bi industrijo preskrbovali iz večjih energetskih virov, kjer bi manjvredno surovino predelovali na mestu samem (na primer v plin, v električno energijo itd.), dopuščamo — ker je trenutno kljub vsemu cenejšo — da tudi manjvredne energetske vire, na primer velenjski lignit (v njem pa je polovica vode!) prevzamemo do koristnikov in podobno. No, to je samo za ilustracijo.

Omenil bi še to, da so po svetu, v zahodnih in vzhodnih državah, razvili velika plinovodna in toplovodna omrežja; da so ob njih nastale velike nove industrije. Pri nas s tem doslej praktično še nismo računali. Če se zato vsaj zdaj zavestno ne bi odločili, bi sami sebe obsodili na zaostajanje. Zato za našo republiko pomeni izgradnja velenjskega plinovoda in ljubljanske toplarne osnovno prihodnje razvoja velikega dela slovenske industrije, ki že obstaja in osnovo za razvoj mnogih novih panog in dejavnosti, ki bi nastale ob plinovodu oziroma ob toplovodnem omrežju v Ljubljani. V kakšno smer se bo obrnil ta razvoj, seveda niti slutiti ne moremo.

Gre torej za tako imenovane inicialne investicije. In če obe novogradnji presojava s teh izhodišč, gre za investicije, ki so osnovnega pomena za celotno naše gospodarstvo. Okolnost, da so predvideni uporabniki velenjskega plina in ljubljanske toplarne razmeroma skoncentrirani pa še toliko bolj vpliva na rentabilnostni račun teh dveh novogradenj.

Vprašanje: Kako pa je s sredstvi? Ali naše gospodarstvo ob vseh drugih potrebah razpolaga tudi s tistimi, nemajhnimi sredstvi, ki bi bila potrebna za uresničitev teh dveh novogradenj?

»V zadnjih letih smo vlagali v gospodarstvo LR Slovenije letno od 40 do 50 milijard dinarjev. Ta sredstva so bila iz vseh virov: torej deloma iz zveznih kreditov, sicer pa iz sredstev republiških, okrajnih in občinskih skladov ter iz skladov podjetij. Za gradnjo toplarne bo potrebno okoli 10 milijard dinarjev, za velenjsko

plinarno in plinovod pa okoli 25 milijard. Obe investiciji naj bi bili izvršeni v štirih do petih letih. Pri takih odnosih in pri takih predvidenih razpoložljivih sredstvih pa sta obe investiciji nedvomno uresničljivi ne glede na omejevanje investicijske potrošnje in na morebitne podražitve.

Ni pa še rešeno vprašanje, kako zbrati potrebna sredstva. V našem gospodarstvu namreč velja vse bolj sistem decentraliziranih sredstev, kar je tudi prav. Vendar ta sistem pogosto vpliva na to, da se mnoge gospodarske organizacije zapirajo za lastno tovarniško ograjo; da si razvoj našega gospodarstva predstavljajo skozi ozko prizmo razvoja lastnega podjetja.

Ing. Viktor Kotnik

ške splošno gospodarske banke. Ta banka, ki se zdaj organizacijsko ureja in utrjuje, naj bi zagotovila predvsem čim bolj smotrno uporabo vseh razpoložljivih sredstev.

M. GOVEKAR

ČLANI DELAVSKEGA SVETA TOBAČNE TOVARNE IZJAVLJAJO:

Nezadovoljive priprave na zasedanja delavskega sveta

Vsak čas bodo nove volitve v samoupravne organe v naši tovarni. Stari delavski svet bo pred kolektivom položil obračun dvoletnega dela. Izbrali bomo nove kandidate za željo, da bi zasnivali svoje delo na dobrih in slabih izkušnjah svojih predhodnikov.

Uredništvo se je odločilo, da se bo vključilo v to razpravo o dosedanjem delu samoupravnih organov. Zato je zastavilo članom delavskega sveta naslednja vprašanja:

1. Kako ocenjujete delo delavskega sveta in upravnega odbora v minulem obdobju?

2. V čem je po vašem mnenju največji uspeh delavskega sveta v tem obdobju in v čem največja pomanjkljivost njegovega dela?

3. Kakšne odlike in sposobnosti mora imeti po vašem mnenju član delavskega sveta oziroma upravnega odbora?

4. Ali imate občutek, da je bilo storjeno dovolj, da bi člani samoupravnih organov usposobili za opravljanje njihovih dolžnosti, ali je bilo gradivo na sejah tolačenno dovolj razumljivo in ali imate kakšne predloge za izobraževanje članov samoupravnih organov?

Posredujemo nekatere izmed teh odgovorov.

FRANC PERKO: »V minulem obdobju je bilo delo delavskega sveta zadovoljivo, dela

Franc Perko

upravnega odbora pa ne morem ocenjevati, ker smo bili člani delavskega sveta slabo seznanjeni z zaključki sej upravnega odbora.

Uspeh delavskega sveta vidim v dobrem gospodarjenju. Uspeli smo nabaviti razne stroje za rekonstrukcijo tovarne, kar bo nedvomno v korist celotnemu kolektivu. Pomanjkljivost dela delavskega sveta pa je po mojem mnenju v tem, ker so bili člani pogosto slabo seznanjeni s problematiko, o kateri smo razpravljali.

Član delavskega sveta mora biti vsestransko razgledan in mora z zanimanjem slediti dogajanju in gospodarjenju v kolektivu.

FRANC ZERTUŠ: »Na delavskem svetu smo uspešno razpravljali le takrat, kadar smo bili predhodno seznanjeni z

gradivom. Nasprotno, kadar tega gradiva ni bilo, je bila tudi razprava slaba.

Član delavskega sveta se mora zavedati, da s svojimi stališči posreduje mnenje ostalih članov kolektiva in mora imeti smisel za splošno problematiko, nikakor pa ne sme gledati le na samega sebe in na svoj ožji kolektiv.

Moje mnenje je, da je bilo dovolj priložnosti za izpopolnjevanje članov upravnega odbora in delavskega sveta. Toda zdi se mi, da delo ne more biti uspešno, kolikor ni zanimanja pri ljudeh samih. Pravočasno in temeljito seznanjanje članov delavskega sveta z gradivom že v obdobju predpriprav je nedvomno bogata šola članov delavskega upravljanja.

ANTON MAČEK: »Smatram, da je bil z organizacijo decentraliziranega samoupravljanja prek delavskih svetov ekonomskih enot dosežen pomemben korak naprej. Ustvarjene so bile večje možnosti sodelovanja članov kolektiva pri samoupravljanju. Pomanjkljivost: nepravčasno posredovanje gradiva za razpravo EE, nezadostna obrazložitev posameznih problemov, o katerih mora DS dokončno sklepati.

Član delavskega sveta mora biti po mojem mnenju objektivno, poznati mora strukturo podjetja, poglobljati se mora v tekočo problematiko in biti mora dovolj razgledan, da lahko sodeluje pri reševanju gospodarskih problemov.

LOJZE PISLAK: Po mojem mnenju je bil največji uspeh samouprave v minulem obdobju prekoračitev plana, večja proizvodnja in gospodarski uspeh z zmanjšanim številom zaposlenih. Pomanjkljivost je bila v tem, ker so člani delavskega sveta dobili gradivo neposredno pred zasedanjem ali pa ga sploh niso dobili.

Član delavskega sveta mora poznati delo in probleme podjetja, ne sme gledati ozko le na korist svoje EE in če je soglašal s kandidaturom, se mora redno udeleževati vseh zasedanj, kar pa pri nekaterih tovariših ni bil vedno primer.

LOJZE PETROVIČ: »Decentralizacija na poslovne enote je nedvomno del uspešnih naporov samoupravnih organov. Menim, da večjih pomanjkljivosti v delu samoupravnih organov ni bilo.

META MESEC: »Delavski svet se je v tej mandatni dobi srečeval z zahtevnimi vprašanji (novi gospodarski sistem, nova delitev dohodka). Menim, da delavski svet pogosto ni reševal svojih nalog zadovoljivo in je sprejemal sklepe brez zadostne in predvsem konstruktivne razprave, medtem ko se je o manj pomembnih zadevah spuščal v dolge in nepotrebne diskusije.

Najpomembnejši uspeh delavskega sveta v minulem obdobju je bila uresničitev decentralizacija upravljanja z ustanovitvijo ekonomskih in poslovnih enot in sprejetjem ustreznih pravilnikov o delitvi čistega in osebnega dohodka. Osnovna slabost dosedanjega dela je v tem, ker posamezni člani na sejah premalo ali sploh ne razpravljajo o vprašanih dnevne reda, medtem ko svoja mnenja izražajo po končanih sejah in v razgovorih, ki ne morejo neposredno vplivati na boljše in temeljitejše delo podjetja in kolektiva v njem.

VIKTOR JAKOŠ: »Delo DS v minulem obdobju dobro ocenjujem, čeprav ne morem reči, da so bili vsi člani dovolj aktivni. Skoraj polovica članov je bila indiferentna ali pa premalo seznanjena s tekočo problematiko. Pomanjkljivost: v slabi tehnični pripravi in nepozni dostavi gradiva za seje sveta in pa v prizadevanjih, da bi posamezniki uveljavljali predvsem osebne težnje.

SLAVKA HROVAT: »Po mojem mnenju je delavski svet uspel z uvajanjem ekonomskih enot, kar je povzročilo večjo prizadevanost in boljše proizvodne uspehe. Slabost dosedanjega dela pa je predvsem v slabi pripravi zasedanj, saj je bilo gradivo običajno razdeljeno zadnji trenutek.

JOZA MURN: »Menim, da je bilo storjeno premalo za seznanjanje članov delavskega sveta z aktualnimi gospodarskimi in političnimi problemi.

JANA KUŠAR: »Delo DS in

UO je bilo sicer zadovoljivo,

vendar ni bila zadovoljiva aktivnost posameznih članov. Na

sejah je bilo premalo razprave.

Dogajalo se je, da so sklepe DS

in UO napačno tolmačili kolektivni ali pa do tolmačenja

sploh ni prišlo.

Član DS in UO bi moral biti

gospodarsko razgledan, seznanjen

bi moral biti z nalogami in težavami,

ki jih ima celotno podjetje in ne samo njegova

ekonomska enota, sam ali njegova

skupina. Stališča, zaključke in

politiko organov bi moral posredovati

delavcem v enoti in ta stališča tudi zastopati, če se

je z njimi strinjal na seji delavskega sveta.

OSNOVNA NALOGA INŠTITUTA:

SKRB ZA SODOBNO STOPNJO NAŠIH PROIZVODOV

Zamisel o inštitutu pri Tovarni avtomobilov v Mariboru je nalezela na veliko zanimanje. Tudi v kolektivu mnogo razpravljajo o gradnji in nalogah novega inštituta. V zvezi s tem je uredništvo tovarniškega lista »Skozi TAM« povprašalo generalnega direktorja ing. Stojana Prhavca o naslednjem:

1. Inštitut bo jemal mnogo denarja od kolektiva. Kdaj bo kolektiv dobil ta sredstva povrnjena? Je to dolgoročna ali kratkoročna investicija? Bo imela že naša generacija korist od nje? Ali šele prihodnji rodovi?

2. Bojimo se — tako pravijo — da ne bo dovolj dobre strokovnega kadra za inštitut. In s tem v zvezi: ali bo strokovnjak, ne glede na to ali je operativni vodja nekega oddelka ali ne, zares stimuliran za svoje znanstveno delo, če je treba tudi višje od svojega predpostavljene?

3. Kaj menite kot generalni direktor naše tovarne in kot predsednik Sveta za motorno industrijo FLRJ o ustanovitvi podobnega inštituta pri TOMOSU? Nista morda dva podobna inštituta na tako majhnem področju preveč?

Generalni direktor Tovarne TAM piše v zadnji številki omenjenega glasila naslednje (prvi del sestanka smo z njegovim dovoljenjem izpustili):

Vsekakor lahko le pozdravimo vprašanja v zvezi z gradnjo novega inštituta, čeprav so nekoliko pozna. Nekoliko pozna zaradi tega, ker je bil kolektiv pred sprejemom sklepa na delavskem svetu o ustanovitvi inštituta obveščen po običajni poti in da iz razprave na delavskem svetu ni bilo slišati neke bojzani v zvezi z njegovim osnovanjem. Verjetno so začeta dela na terenu za samo gradnjo inštituta in ostalih nujno potrebnih prostorov sedaj vzbudila novo, večje zanimanje, kakor svoječasnno dostavljen in obravnavan material za delavski svet.

Za novi inštitut bo treba zgraditi nove prostore in z gradbenimi deli smo že začeli. Po sedanjih predračunih bo samo za gradbena dela potrebnih okoli 400 milijonov dinarjev.

Od predvidenih preko 1,5 milijarde dinarjev sredstev, ki bodo ostala podjetju po zaključnem računu iz leta 1961, je potrebno zagotoviti 200 milijonov za gradbena dela ali 13%. Seveda v tem znesku niso upoštevane sredstva, ki jih bo treba postopoma odvajati za nabavo razvojnemu inštitutu potrebne opreme.

Vsekakor je za izvršitev nalog, ki stoje pred inštitutom, potreben daljši čas. V inozemstvu računajo, na primer, za izvedbo novega motorja 3 do 5 let. Če smo optimisti, lahko zaradi pomanjkanja izkušenj na tem področju pričakujemo prve rezultate po preteku 5 let. Torej bo sadove uživala še naša generacija, vsaj v pretežni meri.

Osnovanje inštituta nam je narekovalo tudi dejstvo, da moramo v bodoče sami skrbeti za svoj razvoj in za sodobnost konstrukcije naših proizvodov. Ne smemo se zanašati na izkušnje »Pionirjev«, ki ga je tržišče sprejemalo, četudi je bil po svojih konstruktorjih skoraj 30 let, niti ne moremo računati na nove licence, ne glede na to, da le-te niso poceni in da imajo določene komercialne neugodne pogoje.

Osnovni razlog, da je prišlo do osnovanega inštituta tako pozno, leži v kadrih. Res je, da bo tudi v sedanji izdajanje sozazerno majhnega števila visokokvalificiranega kadra, ki bo služil kot jedro inštituta, šlo na račun sedanje proizvodnje. Predviden prihod novih mladih visokokvalificiranih kadrov — naših študentov — pa nam narekuje, da osnujejo zanje nova delovna mesta in ta bodo ali v inštitutu ali v ostalih in vsaj v začetku predvsem v pripravljalnih oddelkih.

Govoriti konkretno o nagrajevanju že danes je mogoče malo preuranjeno, prav pa je, da na to mislimo. Pravilno je, da tovarišem v razvojnem inštitutu zagotovimo za začetek prejemke, ki so jih imeli na svojih prejšnjih delovnih mestih. Njihova naloga je, da čimprej s svojim delom opravičijo te prejemke. Postavljeno vprašanje kaže na to, da ne bo težko najti v kolektivu razumevanje za pravilno stimulacijo, ko bo inštitut pokazal prve, seveda dobre sadove svojega dela.

Razvojni inštitut so v industrijsko razvitih deželah že dolgo poznali. Velik gospodarski razmah, ki ga dosega industrija ZDA, je ravno posledica njihovega dela. Sredstva, ki jih posamezne gospodarske organizacije žrtvujejo v te namene, znašajo do 8% vrednosti njihove letne proizvodnje, v povprečju za vso industrijo pa 5%. Avtomobilska industrija žrtvuje v namene 2 do 3% letno. Prenešeno na naše podjetje, bi to za tekoče leto znašalo od 500 do 700 milijonov dinarjev. Sredstva, ki jih bomo dejansko dali, ne bodo dosegla niti petine gornjega zneska iz enostavnega razloga, ker novo osnovani inštitut nima še takšnih kapacitet, da bi ta sredstva lahko porabil.

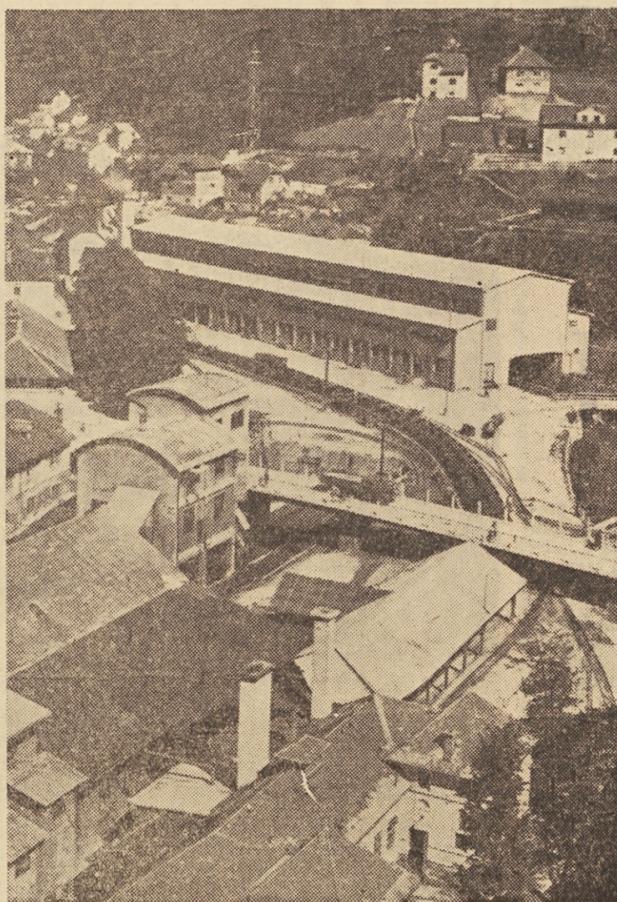
Vsi inštituti se v industrijsko razvitih državah osnujejo pri samih podjetjih ali pa so osnovani poseben, vendar v določeni smeri specializirani inštituti, ki delajo po naročilu posameznih gospodarskih organizacij. Verjetno, da se bodo tudi v naši državi razvili obojestranski inštituti pri gospodarskih organizacijah ne bodo mogli opravljati vseh del. Potrebne dražje naprave in aparati, katerih uporaba ni tako pogosta, bodo, če bodo hoteli smotrno gospodariti, tudi na tem področju razvojne dejavnosti neke v centralnih ali večjih inštitutih vendar na voljo vsem interesentom.

Z gornjim splošnim pojasnilom sem menda odgovoril tudi na vprašanje v zvezi s Tomosovim inštitutom. Tomos potrebuje za svojo proizvodnjo bencinske motorje manjših moči ter konstrukcije osebnih vozil na dveh ali štirih kolesih. Naše podjetje se bo specializiralo na zračno hlajene dieselske motorje večjih moči ter kamione. Ne glede, da bodo skromne začetne kapacitete našega inštituta komaj zadoščale za naše potrebe, naši tovariši ne bi poznali specifičnosti Tomosovih potreb. S tem se postavlja vprašanje, kdaj bi Tomos preko centralnega ali našega inštituta prišel do novih sodobnih rešitev, ki jih nujno potrebuje, ker so njegovi proizvodi znatno bolj podvrženi spremembam, kakor naši. Seveda samo dejstvo obstoja dveh industrijskih inštitutov ne izključuje tesne medsebojne sodelave in predvsem koriščenja raznih naprav in instrumentov ter izmenjave izkušenj.

Vsekakor bodo morala v bodoče vsa podjetja posvetiti, če ostanemo samo v sklopu motorne industrije in njenih kooperantov, večjo pažnjo kvalitetnemu razvoju in novim sodobnim konstrukcijam, kar bo možno le preko osnivanja oddelkov ali inštitutov, odvisno od velikosti podjetja. Le tako bo možno držati korak s stalno razvijajočo se industrijo v drugih državah in s tem v zvezi zagotoviti plama izdelkov doma, posebno pa še v tujini.

Razvojnemu delu so tako TAM kakor tudi druga podjetja že v preteklosti posvečala del svoje dejavnosti. Z osnovanjem inštituta smo dobili institucijo, ki se bo bavila samo s tem delom in katere osnovna naloga bo, skrbeti za sodobno raven naših proizvodov. Materialne in kadrovske prilike nam, na žalost, niso dopuščale, da bi osnovali inštitut že prej.

ING. STOJAN PRHAVC

Zagorje

Sodelovanje v najtežjih okoliščinah je v resnici podvojeno sodelovanje. Tako lahko obravnavamo sedanje sporazumevanje med revirskimi občinami o sodelovanju pri finansiranju srednjih šol v Trbovljah. Samo šolstvo v vseh treh revirskih občinah zahteva namreč okrog

dve tretjini sredstev iz občinskih proračunov, kar pomeni glavni delež v povečanju izdatkov občin oziroma nastanek novih izdatkov. Tako se sučejo tri povečani in novi izdatki za šole v hrastniški občini nad 50 milijonov dinarjev in podobno v Zagorju, v Trbovljah pa okrog

Začetek novih ekonomskih in družbenih odnosov

Vsaj za občino Maribor-Center velja, da se je v drugi polovici minulega leta ob izdelavi pravilnikov o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov močno razgibala družbeno politična aktivnost proizvajalcev v gospodarskih organizacijah in dosegla enega izmed svojih vrhov ob koncu leta, ko so delovni kolektivi te svoje pravilnike sprejemali in tako uzakonjevali načela gospodarjenja in upravljanja. Vendar je v tej ugotovitvi samo del resnice. Priznati si je namreč treba — in bržčas ni v tem primeru občina Maribor-Center nobena izjema — da so v nekaterih gospodarskih organizacijah pojmovali izdelavo pravilnikov le kot zahtevo zakonodajalca in ne kot lastno potrebo po zakonskih določilih, ki bi urejali ekonomske in družbene odnose v kolektivu.

V PRAVILNIKIH SE ODRAŽA RAZVITOST SAMOUPRAVLJANJA

Prav zaradi odnosov, ki nastajajo ob ustvarjanju in delitvi dohodka v gospodarskih organizacijah, se tako rekoč samo po sebi vsiljuje vprašanje, kakšna je pravzaprav vsebina teh, v gospodarskih organizacijah doslej že sprejetih pravilnikov o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov. Če pa s tega vsebinskega aspekta ocenjujemo omenjene pravilnike, potem nam že zelo groba analiza razkrije eno izmed osnovnih zakonitosti, namreč, pravilniki so veren odraz sedanje razvitosti samoupravljanja v posameznih gospodarskih organizacijah. Tako bi jih lahko razporedili v glavnem v tri osnovne skupine:

● naprej pravilniki, ki so jih izdelani v tistih kolektivih, kjer so si že povsem določeno izoblikovali načela o upravljanju in kjer so zaradi tega v svojih zakonskih določilih vseskozi zasledovali osnovni namen: decentralizacija delavskega samoupravljanja — ne samo napisana — temveč dejanska.

● v drugo skupino lahko razvrstimo pravilnike, ki so sicer izredno dobro sestavljeni, s formalno pravnega stališča jim zaradi tega ne bi mogli ničesar očitati, s svojimi zakonskimi določili urejajo celo odnose med ekonomskimi enotami, med enotami in gospodarsko organizacijo

FINANSIRANJE SREDNJIH ŠOL V REVIRJIH

ČISTI RAČUNI — DOBRI PRIJATELJI

70 milijonov dinarjev. To povečanje je povročilo povečanje sredstev za osebne dohodke učiteljev in drugih prosvetnih delavcev za približno 20 odstotkov, delež v medobčinski sklad v Ljubljani in delež za finansiranje srednjih šol v revirjih pa ostalo. O slednjem so še večeraj razpravljali predstavniki občin.

Ob takšem povečanju in nastanku novih izdatkov za šole, ki obremenjujejo pretežni del proračuna, je razumljivo, da je sleherni odločitev težka in prav tako odgovorna. Ne gre samo za milijone, ki jih je treba prispevati, temveč tudi za zagotovljeno pravico do šolanja, ki je brezpredmetna, če šolanje v resnici ni omogočeno. Toda ker je denarja v proračunih na vseh koncih premalo, kako potem? Počem šele pride do izraza popolna pripravljenost do sodelovanja! In kot smo, sicer neuradno, obveščeni, je do soglasja že prišlo, vendar je potrebno še urediti podrobnosti. Ker je v trboveljskih srednjih šolah 529 učencev (pri čemer ni upoštevano število učencev v obrtnem izobraževalnem centru, ki je šele zdaj prišel v pristojnost občine), in je od tega števila polovica učencev iz trboveljske občine, bo le-ta nosila tudi polovico stroškov, ostalo polovico pa si delita občini Zagorje in Hrastnik. Tako je bila delitev finansiranja približno naslednja: občina Trbovlje 25 milijonov, občina Hrastnik 9 milijonov in občina Zagorje 8 milijonov. To seveda tedaj, če se bo srednja tehniška šola finansirala iz med-

občinskega sklada v Ljubljani, kot je bilo v dosedanjih razgovorih rečeno.

Sodelovanje v finansiranju šolstva torej zahteva več obsegov, predvsem pa dva: medobčinsko v okrajnem obsegu in medobčinsko v revirskem obsegu. Morebiti bi lahko govorili o deležu v finansiranju revirskih šol iz drugih občin, od koder prihajajo v te šole učenci, tako iz Laškega, iz Mežice, tudi iz Litije in Sevnice in morda še od drugod. To zadeva predvsem ekonomsko srednjo šolo. Trenutno od tod ni veliko učencev, vendar je po še nepotrebnih predvidevanjih možno, da bodo ekonomske srednje šole v Ljubljani prenapolnjene in bo usmerjeno večje število učencev, zlasti iz litijskega področja, v trboveljsko ekonomsko šolo. Tedaj bi morali predvideti tudi povečanje obsega ekonomske srednje šole, tu pa se začnejo drugi motivi sodelovanja oziroma nov kompleks vprašanj finansiranja — pri investicijah.

Toda trenutno govorimo o finansiranju šol takšnih, kot so, in v takšnem obsegu, kot ga zahteva letošnje leto. Ves prihodnji razvoj, pa bo zahteval udeležbo po interesih posameznih občin in okolišev in temu primerne odgovore, kajti jasno je, da bo poslej veljalo načelo: Čisti računi, dobri prijatelji! V vsem sodelovanju pa gre vendarle za osnovno misel: omogočiti šolanje vsem državljanom tako, da bo dovolj dobro in kar najbolj poceni!

VIKTOR ŠIREC

ga živeli v prepričanju, da pravzaprav ne morejo izdelati pravilnikov o delitvi čistega dohodka. Ker pa sprememb ni bilo, so kasneje v časovni stiski izdelali bolj ali manj pomankljive in površne pravilnike o delitvi čistega dohodka. Morda so ponekod podcenjevali pomen sistema delitve čistega dohodka, ali pa celo jemali za osnovo pri oblikovanju le-tega sistem delitve sredstev za osebne dohodke.

Vendar kljub temu, da so pravilniki o delitvi sredstev za osebne dohodke veliko skrbneje pripravljani in da v celoti izhajajo iz načela, da naj bo delitev sredstev za osebne dohodke v skladu z vloženim delom, pa lahko v njih zasledimo nekatere pomanjkljivosti, ki zdaj bolj zdaj spet manj negativno vplivajo na medsebojne odnose v gospodarskih organizacijah.

V večini primerov so si gospodarske organizacije izoblikovale zelo različna merila za ustvarjanje sredstev za osebne dohodke. Merila, ki se ugotavljajo preko analitske ocene delovnih mest in s tem določenega razmerja razponov med najnižjim in najvišjim osebnim dohodkom, so zajeta v osnovnih pravilnikih o delitvi sredstev za osebne dohodke. Drugi pravilnik pa določeni del te mase osebnih dohodkov pa je tako imenovani premijski pravilnik. Ob tem pa seveda pozabljajo, da so premije po svojem bistvu v nasprotju z načelom delitve dohodka po vloženem delu in da zaradi tega tudi ne morejo več biti redna oblika delitve sredstev za osebne dohodke. Podobno velja tudi za različne dodatke na stalnost in še nekatere druge dodatke. Vsi ti elementi v pravilnikih pa obenem tudi povzročajo, da se razmerja v osebnih dohodkih članov kolektiva ob izplačilih bistveno izmalčiijo, tako da so osnovna razmerja, ki so sicer določena v pravilnikih o delitvi sredstev za osebne dohodke, samo še formalnost.

V pravilnikih naj se odraža dobro gospodarjenje, ki pa se ne kaže samo v delitvi sredstev za osebne dohodke ali pa v delitvi čistega dohodka in v razmerju med osebnimi dohodki in skladi gospodarske organizacije, kakor si v mnogih gospodarskih organizacijah zamišljajo, temveč zlasti v tem, kako in na kakšen način bo kolektiv ta sredstva prigrisoval in jih seveda v skladu s tem nato tudi razdeljal. Zato tudi stališče nekaterih gospodarskih organizacij — kar lahko ugotavljamo v prenekatem pravilniku o delitvi čistega dohodka — naj se v ekonomskih enotah sredstva samo

razdeljujejo, nikakor ne more biti v skladu z načeli delitve dohodka, kajti končno ekonomske enote in njihovi člani z nečim ustvarjajo ta sredstva. In prav to, da so mnoge gospodarske organizacije uzakonjevale predvsem razdeljevanje sredstev ne pa hkrati s tem tudi gospodarjenja, je največja vsebinska pomanjkljivost, doslej izdelanih pravilnikov o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov.

PRAVILNIKE BO POTREBNO NENEHO IZPOPOLNJEVATI

Bilo bi napak, če bi zaradi vseh omenjenih pomanjkljivosti v pravilnikih zaključili, da so gospodarske organizacije storile premalo na tem področju. Kljub vsemu namreč pomenijo novi pravilniki o delitvi čistega dohodka in sredstev za osebne dohodke začetek pri urejanju novih ekonomskih in družbenih odnosov v gospodarskih organizacijah. Pripomniti pa je potrebno le to, da bodo morale v prihodnje vse subjektivne sile v gospodarskih organizacijah, predvsem pa sindikat neneho zasledovati in analizirati vse posledice uzakonjenih sistemov delitve čistega dohodka in delitve sredstev za osebne dohodke. To, kar se danes kaže dobro, je lahko že jutri cokla v nadaljnjem razvoju. Zato tudi pravilnikov ne moremo imeti za dokončne, pač pa se bo potrebno poglobiti v njihovo vsebino, da bi lahko dejanske postali pravilniki ekonomskega in družbenega razvoja kolektivov.

Iz dosedanjih izkušenj pri uveljavljanju decentralizacije upravljanja in uveljavljanja načel delitve dohodka pa lahko zaključimo, da se proizvajalci dobro zavedajo svojih pravic in odgovornosti, da znajo na nepravičnosti v pravem času tudi reagirati. Ovira v dosedanjem razvoju pa so bili predvsem nekateri vodilni uslužbenci. Nemara je pri njih preusmeritev težja kot pri neposrednih proizvajalcih. Njihova reakcija pa je zaradi tega pogosto dvolčna: navzven zagovarjajo decentralizacijo upravljanja in prenos pravic in dolžnosti gospodarjenja na neposredne proizvajalce, navznoter pa si bolj ali manj prikrito prizadevajo ohraniti stare odnose. Prav to pa terja, da subjektivne sile v gospodarskih organizacijah in ustanovah kar najbolj razvijajo politično delo v kolektivih in se dosledno borijo proti staram in nedemokratičnim pojmovanjem.

STANE BENČIČ
predsednik ObSS
Maribor-Center

Novo mesto, dolenska metropola, bo letos slavilo 600-letnico. Velik praznik. Mesto je lahko ponosno na svojo preteklost, na svoj razvoj. Novo mesto ima za seboj tudi bogato kulturno tradicijo. V njem so se rodili, domovali in ustvarjali mnogi slovenski kulturni delavci. Novo mesto, ki ima danes svoj muzej, bogato študijsko knjižnico in Dolensko založbo, naj bi se po programu petletnega kulturnega razvoja še močno razvilo. Dobilo naj bi tako nov kulturni dom z odrom, 600 sedeži, klubskimi prostori in kino dvorano; pri Muzeju paviljon za gospodarske in umetnostne razstave; Dolensko založbo naj bi do 1965. leta izdala 50 knjig; mesto naj bi dobilo polpoklicno gledališče; dve novi čitalnici; komuna naj bi odvojila sredstva za adaptacijo in opremo prosvetnih domov v Skočjanu, Sentjerneju, Dolenskih Toplicah; knjižni fond naj bi narasel in ljudskih knjižnicah od 29.000 na 58.000 knjig; okoliški kraji naj bi dobili potujoči kinematograf, za kinofikacijo pa naj bi predvidoma odvojili 30 milijonov itd. itd.

RAZDROBLJENI MOZAIK

Petletni program — ali obljuba, skeptično pripominjajo tisti Novomeščani, ki ne verjamejo, da se vse to da ustvariti, kot pravijo oni sami, s smešno vsoto 460 milijonov.

Sicer pa, stran s skepticizmom. Leta sam po sebi nikomur ne koristi. Koristno pa bi bilo morda pogledati, kako se je n. pr. lani in kako se izvaja letos konkretna kulturna politika v tem kraju, kdo se je ob neajaziral, kdo se premalo, kako se realizirajo vsakoletni akcijski programi, kdo so nositelji kulturnega razvoja v komuni, kdo se ukvarja s kulturno vzgojo, v kakšnih pogojih se razvijajo novomeške poklicne kulturne ustanove in kulturna društva, kako so zagotovljena sredstva za redno dejavnost itd. itd.

ZDRUZILI STA SE ŠTUDIJSKA IN OBČINSKA MATIČNA KNJIŽNICA

Študijska knjižnica »Mirana Jarca« je danes v Novem mestu gotovo najmočnejša kulturna ustanova. Zbirna vsa literaturo, ki se nanaša na Dolensko in je njena vloga tako rekoč pokrajinskega značaja. Ima 48.000 postavljene knjig, pa še 30.000 deponiranih zaradi premajhnega prostora. Razveseljiva je torej novica, da so pred kratkim že začeli z adaptacijo dodatnega knjižničarskega prostora. Lani je imela knjižnica več kot 20.000 obiskovalcev, a imela

bi jih še več, če ne bi bila čitalnica premajhna. Knjižnica je v preteklem letu prejela iz občinskega proračuna 6 milijonov 300 tisoč din dotacije, od česar pa ji je le ena tretjina sredstev ostala za materialne in funkcionalne izdatke. To seveda zdaleč ni bila idealna razdelitev. Kolektiv knjižnice bo moral razmisliti o ustvarjanju dodatnih lastnih sredstev: če pripravljajo centralni katalog za knjižnice iz celotnega okraja — potem je to usluga oz. naloga, ki jo bodo opravili za okraj in bi tam morali iskati tudi plačnika te konkretne usluge, zakaj ne bi prevzeli urejanje strokovnih knjižnic v gospodarskih organizacijah, kot uslugo proti plačilu kvalitetno opravljenega dela seveda; ali, zakaj ne bi s pomočjo gospodarskih organizacij ustvarili lastne oddelke strokovne literature, n. pr. za tekstilno stroko itd.; in če bodo nudili strokovno pomoč knjižničarstvu v celotnem okraju — tudi to je usluga, ki bi moral zanjo pripeljati sredstva okraj. Tako je treba razmisljati o uresničevanju zamisli namenskega financiranja. Izkušnje iz kranjske knjižnice bi že lahko bile za vzgled in spodbudo.

Sicer pa se je v zadnjem času študijska knjižnica združila z doslej povsem volontersko občinsko knjižnico, ki se bo končno v kratkem tudi preselila iz neprimernih v preurejene prostore v stavbi stare pošte. Občina je dala za adaptacijo in opremo teh prostorov milijon in pol dinarjev. To bo zdaj matična knjižnica, ki se ji obetajo, kot kaže, lepši časi. Doslej namreč za 7000 knjig ni imela niti enega plačanega knjižničarja. Zdaj pa imajo seveda veliko željo, da bi enkrat dobila tudi svoj bibliobus. Prej bo seveda treba še »odtopiti« štiri potujoče kovčke, ki so »zamrzili« v Soteski. Sicer pa je perspektiva knjižnic v Novem mestu zdaj res bolj svetla, saj bosta obe združeni knjižnici prejeli letos predvidoma 14 milijonov občinske dotacije. Dotacije — ali plačanih knjižničarskih uslug novomeški občini?

NA VRTU MUZEJA — RAZSTAVNI PAVILJON?

Letos naj bi začeli pri muzeju z gradbenimi deli za razstavni paviljon. Investicijski program predvideva, da skromen paviljon na vrtu muzeja ne bi

stal v celoti več kot 40 milijonov dinarjev. V paviljonu bi bila razstavni prostor in stalna umetnostna galerija. Nekaj skulptur in slik so že odkupili od novomeških ustanov, petletni program pa pravi, da bi do 65. leta odkupili umetnin v vrednosti 3 milijonov dinarjev. Doslej je različne razstave prirejal muzej v svojem prostoru. Lani je imel več kot 10.000 obiskovalcev. Najbolje so bile obiskane slikarske razstave, zlasti s strani šolske mladine, manj s strani kolektivov. Sindikati in kulturna društva bi za kolektivne obiske razstav lahko več storili. Sindikatom banke in sodnije je že uspelo na ogled razstav z vodstvom pripeljati večkrat člane svojih kolektivov.

ZELO OSAMLJENA PRIZADEVANJA ZA ESTETSKO VZGOJO

Če bi ugotovili, kdo vse se danes v Novem mestu ukvarja z estetsko vzgojo publike, bilanca ne bi bila obširna: nekaj malega študijska knjižnica v sodelovanju z društvi ob izidu domačih literarnih novitet in ob svojih razstavah, delavska univerza, ki je privedila le nekaj recitacijskih večerov (prav ta pa bi ob raznih umetnostnih razstavah lahko privedila vrsto predavanj s področja likovne umetnosti), nekaj malega šole pa mladinski klub s svojimi filmskimi ali debatnimi večeri. To pa je skoraj vse. Prizadevanja za osamljena. Torej za to, danes gotovo eno osnovnih kulturno političnih nalog, gotovo še ni mogoče ugotoviti koordiniranih naporov, ugotavljanja potreb, želja ljudi. Kulturni delavci sami, se zdi, so le preveč zaverovani v

probleme lastnih ustanov, da bi videli te širše družbene naloge na področju kulture, nanje opozarjali. Sicer pa, ali jih je kdo kdaj postavil pred takšna vprašanja s strani družbenih organizacij?

KINO »KRKA« SE VEDNO BREZ PROGRAMSKEGA SVETA

Je že tako, da kinematograf skoraj nikjer ne obravnava kot kulturno ustanovo. In če se pogovarjaš z novomeščani, pravijo, saj kino je pravzaprav edina stalna kulturna ustanova za nas. In vendar je zelo malo v Novem mestu storjenega za filmsko vzgojo publike. Zanimivo. Kino Dom JLA ima programski svet, kino »Krka« ga še danes nima. Kdo naj ga imenuje? Vsekakor občinskemu odboru SZDL ne bi smelo biti vseeno, če kino kot kulturna institucija nima družbenega organa, preko katerega bi komuna lahko vplivala na njegovo programsko politiko.

DRUŽBENI CENTRI — JAVNE ZGRADBE

Na februarskem občinskem plenumu SZDL so poleg perečih problemov šolstva (za šole gre v sklad iz občinskega proračuna 37% sredstev) razpravljali zelo živo tudi v prosvetnih domovih oz. družbenih centrih po manjših krajih. Že 1959. leta je nekakšna podkomisija sveta za kulturo pri občini izdelala temeljito analizo stanja teh domov, klavnega stanja. V petletnem programu je predvideno za te domove 52 milijonov investicijskih sredstev za adaptacijo in opremo. Toda doslej ni bilo investirano še ničesar. Tako da-

nes društva ponekod delujejo kar v šolskih ali gostilniških prostorih. Na omenjenem plenumu SZDL so zato sprejeli sklep, da bodo opozorili občino, naj v letnem akcijskem programu za 1962. leto odpre vsaj začetno možnost za reševanje tega perečega problema. Seveda, pravijo, je treba dati prednost krajem, kjer je naseljenost največja. No, in tako so v predlogu proračuna upoštevana v skladu za negospodarske investicije tudi neka začetna sredstva, s katerimi naj bi uprava za nepremičnine adaptirala letos prosvetni dvorani v Šmarjeti in Dolenskih Toplicah ter v celoti kino dvorano (tudi aparature) v Sentjerneju. Poleg tega pravi letošnji družbeni plan, naj bi ta uprava tudi sicer prezela skrb nad prosvetnimi domovi kot javnimi zgradbami.

POSREDOVALNICA GOSTOVANJ

Gostovanja večjih poklicnih kulturnih ansamblov v Novem mestu niso pogosta. Denar pri tem dosti pomeni, toda ne vse. Če je lahko »Novoteks« prevzel breme gostovanja ljubljanskega Mestnega gledališča in Tržaškega, potem bi vse ostale gospodarske organizacije skupaj tudi morda lahko še za kaj poskrbele. Predvsem pa, tu ni načrtovanih. Če priveditelji neke proslave poskrbe še za nastopajoče goste, to še ni načrtovano. Kulturna posredovalnica pri DU ali občinskem Svetu Svobod bi lahko to smotrneje organizirala. Interese kolektiva, programskega vodstva Doma JLA, Svobod itd. Kajti če neki finančnik pravi, da za take reči denarja pač ni, to še ne pomeni, da se z malo sredstvom tudi ne da voditi smotrna kulturna politika. Toliko bolj, ker so gostovanja draga in je tudi ta sredstva treba zelo ekonomično razporejati. Res pa je, da novomeščani v Domu JLA vedno radi obiščejo nastope beograščanov, zagrebčanov, karlovčanov, pa čeprav morda kvaliteta nastopajočih to tudi vedno ne zasluži.

IN ČE BI POSKUSILI UREDITI TA RAZDROBLJENI MOZAIK?

Teško ga bo. Teško zato, ker skorajda ni mogoče ugotoviti, kdo usmerja kulturno politiko v Novem mestu. Nekaj dejstev: O petletnem perspektivnem načrtu razvoja na področju kulture sta razpravljala samo ObLO in Svet za kulturo. Občinski odbor SZDL oz. njegova komisija za idejno politično vzgojno delo mimo tega nista razpravljala lani o nobenem problemu kulturnega življenja. Letošnji februarški plenum je za vtiis popravil Občinski sindikalni svet o tem ni razpravljal, kot da gre ta del življenja v resnici popolnoma mimo njega. Nekateri kolektivi pa k sreči že ne mislijo več tako. Svet za kulturo in telesno vzgojo pri občini je lani le dvakrat obravnaval kulturna vprašanja: problematiko študijske knjižnice in drugič — petletni plan. Letos še ni imel seje, na prvi sklicani pa bo obravnaval samo ustanovitve sklada za proslavo 600-letnice Novega mesta. Je to očitke? Predvsem — misel, če je malo denarja, se ne splača razpravljati — je vredna očitka in jo je treba ovreči. Res je, da je bilo nekoč Novo mesto kulturno živahno razgibano, a le bolj na volonterški osnovi. Toda danes lahko opaziš, da v perspektivnem petletnem programu, pa tudi v letošnjem planu za področje kulture ni mnogo govora o sredstvih, ki naj bi omogočila redno delovanje društev. In vendar obstaja menda 15 prosvetnih društev, katerih delovanje bi lahko izkoristili za poenostitev kulturnega programa Novega mesta. Če danes že vemo, da bodo sredstva za delovanje poklicnih kulturnih ustanov predvidoma znašala 6 do 7% občinskega proračuna, pa žal še ne vemo, koliko bo odpadlo na kulturo iz sklada za družbene organizacije v tem letu.

SONJA GAŠPERŠIČ

Novomeščani sami naj dopolnijo ali korigirajo podobo njihovega kulturnega življenja. Veseli bomo vsakega prispevka

Za prgišče optimizma

Pa naj bo vprašanje še tako čudno in nelogično, toda pod vtisom tega, kar oni pripovedujejo, ga je vendarle treba zastaviti z vso resnostjo. Namreč, ali je iz Bršlina do Novega mesta še vedno tako daleč, kot je bilo pred desetimi ali petnajstimi leti? A naj nekoliko bolje razložimo to prispodobno: ali so ekonomski premiki in vzporedno s tem naraščajoče potrebe po materialnih dobrinah povzročili pri neposrednih proizvajalcih tudi naraščanje potreb po duhovnih dobrinah, ali jim je zaradi tega postalo mesto s svojim kulturnim in družabnim življenjem bližje, kot je bilo doslej? Ali pa morebiti celo že premajhno po svojih objektivnih možnostih zadovoljevanja potreb?

Od nekdanje dolenske metropole je pravzaprav ostalo boro malo. Dva kinematografa, muzej in študijska knjižnica, ki prirejata vsak še po nekaj razstav na leto, ljudska knjižnica, če prosvetno društvo Dušan Jereb in dvoje kavarn s koncem plešišča ob sobotah. Pa potrebe neposrednih proizvajalcev? Zaslutiti jih lahko že samo iz nekaterih pripomb delavcev v Novoteksu... Vsega je premalo, od koncertov do gledaliških predstav, do razstav in različnih zabavnih prireditev... Če grem ob takem programu, kot je sedaj, dvakrat na mesec v kino, je veliko. Kam drugam pa v Novem mestu tako ne moreš iti... Razen prenatrpanih plešišč v Kandiji in Metropolu in postarane glasbe, ne poznamo drugačnega zabavnega in družabnega življenja... Rada bi slišala tudi ljubljansko ali zagrebško Opero, pa Dramo...

In ker so v občinskem proračunu iz leta v leto zelo skopo odmerjena sredstva za kulturno življenje v občini, so tudi želje ali pa potrebe, kot jih pač že kdo hoče imenovati, iz leta v leto zadovoljene enako. Tako bi lahko govorili o sklenjenem krogu brezperspektivnosti, če ne bi v novomeškem podjetju Novoteks na-

kazali rešitev. V lanskoletni dvanajsti številki »Novoteksa«, glasila delavskega sveta te gospodarske organizacije, namreč lahko preberemo med sporočili z zasedanj samoupravnih organov: »...Nadalje je bil sprejet sklep, da objavljamo v gledališkem listu ljubljanskega Mestnega gledališča oglase v skupnem znesku 1.100.000 dinarjev. Ljubljansko Mestno gledališče pa bo gostovalo v Novem mestu z devetimi predstavami...« Ob tem pa je potrebno pripomniti še to, da so organi upravljanja v Novoteksu kasneje še povečali vsoto na 1.300.000 in s tem zagotovili še tri gostovanja v Metliki, kjer je obrat tega podjetja in da so finansirali tudi gostovanje tržaškega SNG.

Najboljši komentar za to odločitev pa je pravzaprav njihova lastna utemeljitev. »...Tako že tretje leto. Vendar doslej še nihče v kolektivu ni nasprotoval sklepu, da del sredstev namenimo za gledališka gostovanja. Za nas je važno predvsem to, da tiste, ki so že občutili potrebo po gledališču v tem tudi zadovoljimo, drugim pa da ta svet odkrijemo...«

Ker pa samo Novoteks vlagava sredstva v kulturno življenje svojih članov, bo morda kdo zaključil, da v drugih gospodarskih organizacijah potrebe neposrednih proizvajalcev po kulturnem življenju niso tolikšne. V resnici pa je prav nasprotno: ob vsakem gostovanju Mestnega gledališča se kolektivi drugih gospodarskih organizacij obračajo na Novoteks s prošnjami, naj jim odstopi del vstopnic. In da je pri tem prišlo že do prenekaterih zamere, menda ni potrebno še posebej pripovedovati. »...Poskušali smo sicer, da bi tudi druge gospodarske organizacije prispevale del sredstev in da bi tako

lahko zagotovili v Novem mestu večje število predstav, a pri tem nismo našli pravega razumevanja...« pripovedujejo v Novoteksu.

In vendar bi lahko v Novem mestu slišali pripovedovati, da podjetje Pionir prispeva znatna sredstva iz svojega dohodka za sport, medtem ko za kulturno-prosvetno dejavnost prav ničesar, da večina podjetij podpira s svojimi sredstvi eno izmed dejavnosti. Tako se nehote vsiljuje misel, da v mnogih gospodarskih organizacijah ne prispevajo sredstev za kulturno življenje samo zaradi tega, ker mislijo, da je to stvar občine in slehernega posameznika, ker preprosto tega doslej sploh niso bili navajeni. O tem priča navezadnje tudi to, da so pripravljene prispevati sredstva za gradnjo objektov, saj so se na primer že pred časom nekatere novomeške gospodarske organizacije med seboj dogovarjale, kako bi s pomočjo investicijskih sredstev iz občinskega proračuna začele graditi novo dvorano. Tako bodo tudi zdaj prispevale dobršen del vsote dvanajstih milijonov dinarjev, kolikor je potrebno za adaptacijo dvorane, za letošnji republiško dramsko revijo v maju.

Z nenehno naraščajočimi potrebami neposrednih proizvajalcev po duhovnih dobrinah pa narašča — sicer v znatno manjši meri, vendarle opazno — tudi njihova želja po aktivnem udejstvovanju. Ta sicer splošna ugotovitev velja tudi za novomeško občino. V mnogih gospodarskih organizacijah se namreč pričajo planenčki aktivnega kulturno-umetniškega udejstvovanja in spet ugašajo. »...Imeli smo prejšnja leta svoj pevski zbor, pa se je razšel, pripovedujejo v Novoteksu, imeli

smo svojo knjižnico z 800 knjigami in ker nam je povzročala prevelike težave, smo jo prepustili Svobod. Že pred časom pa smo ustanovili šestčlanski zabavni orkester, imamo svoj televizor...« Če bi pa analizirali vzroke, bi bržčas morali ugotoviti, da ugašajo zavoljo tega, ker jim nihče ne priliva olja. Ali z drugimi besedami povedano: nihče si ne prizadeva te dejavnosti poglobljati in razširjati, nihče ji ne išče primernih oblik. Menda bi lahko na prste ene roke prešteli člane našega kolektiva, ki sodelujejo v prosvetnem društvu Dušan Jereb...« pripovedujejo v Novoteksu.

Vse to pa pomeni, da bo potrebno tudi pri investiranju v kulturno življenje neposrednega proizvajalca uveljaviti precej bolj načrtno in na precej daljša časovna obdobja usmerjeno politiko. Še posebno velja to za Novo mesto, kjer je zaradi sedanjih industrializacij vedno močnejši priliv prebivalstva iz kmetijstva v industrijo in kjer je prav zaradi te pospešene industrializacije pri neposrednih proizvajalcih relativno bolj hitro in opazno naraščanje potreb po materialnih in duhovnih dobrinah. Zagotoviti bolj trdno materialno osnovo za to področje družbenega življenja, zagotoviti načrtno usmerjanje interesov neposrednih proizvajalcev na tem področju, pa je tako dolžnost komune in njene sveta za kulturo kot tudi gospodarskih organizacij, biti mora naloga tako sindikata in drugih družbeno-političnih organizacij znotraj delovnih kolektivov kot v komuni kot celoti, občinskega sveta Svobod in posameznih prosvetnih društev. Zakaj nekaj je gotovo: le skupna akcija lahko pomeni korak naprej.

S. B.

Repertoar,

kulturna politika, komercializacija

Repertoar – kinematografsko podjetje – občina – gledalec – kritika; katera postaja na tej progi povzročja zmešnjavo v voznem redu?

Najbliže resnici je verjetno trditev, da terja celoten železniški sistem, o katerem bo v sestavku govorila, temeljitih remontnih del.

Problem je že star, sprožila ga je javnost prek tiska. Najostreje so zastavili peresa filmski kritiki. Njihova zahteva je bila pravzaprav najtesneje povezana z njihovim poslanstvom nasploh: v kinematografih moramo predvajati tak spored, katerega osnovna poteza mora biti kvaliteta, širše vzeto kulturnost repertoarja, ki ga kinematografska podjetja posredujejo gledalcem po vsej Sloveniji!

Kinematografska podjetja so to zahtevo v celoti zavrnili s preprosto (in resnično) ugotovitvijo, da je njihova osnovna skrb, spričo tega, da so po svojem statusu gospodarske organizacije, zagotoviti si toliko sredstev, da bo zadostila tako finančnim dajatvam, ki se jim kot gospodarska organizacija ne morejo izogniti kakor notranjim potrebam podjetja (plačni sklad, investicije, popravila). Pri tej osnovni skrbi, trdijo predstavniki kinematografskih podjetij v vsej Sloveniji, ne morejo voditi nikakršne kulture politike, kajti komercialni (torej ekonomsko najbolj učinkoviti) so prav slabi filmi.

Zaključek, ki vsemu temu sledi, je preprost: kri- vi so gledalci, ker hočejo gledati samo slabe filme! To je sicer res, nikakor pa ne v celoti, predvsem pa, daleč od tega, da bi bilo tako preprosto.

V razpravo je posegla Ljudska mladina. Na Tribuni mladih, ki jo je sklical ljubljanski Klub mladih, so predstavniki LMS obrnili razpravo o drugo smer. Najsi bo tako ali drugače, dejstvo je, da sestavlja 60 odstotkov kino obiskovalcev prav mladina; dejstvo je tudi, da je vpliv filma na mladega človeka izreden. Torej nam, družbi v celoti, ne more in ne sme biti vseeno, kakšne filme gleda mladina v naših kinematografih. Če je repertoar slab zaradi tega, ker kinematografska podjetja ne posvečajo izbora filmov dovolj pozornosti, je naloga družbe, da kinematografe opozori, če to ne bo dovolj, da jih prisili. Če oblikovanje kvalitetnega repertoarja ali vodenje kulturne kinematografske politike zavirajo instrumenti, je treba spremeniti instrumente!

Dober repertoar v okviru sedanjih možnosti?

Na pritisk javnosti je ljubljansko kinematografsko podjetje naredilo anketo med ljubljanskimi obiskovalci filmskih predstav. Procent anketiranih (nekaj nad 1.500 ali 1 odstotek ljubljancov) je tako skromen, da rezultata ni mogoče jemati kot resnično podobo obiskovalcev ljubljanskih filmskih predstav. Vendar pa že ta skromna anketa daje slutiti, da so želje najširšega kroga kinoobiskovalcev v marsičem zelo blizu zahtevam kritikov in vseh tistih, ki so odprli zahtevo po boljšem repertoarju ljubljanskih kinematografskih dvoran. Gledalci so se v anketi izjasnili predvsem za pestrejšje programe (ne predvajate naenkrat filmov iste narodnosti in z isto tematiko!), za boljše razporeditev filmov po posameznih dvoranah in — seveda — v prvi vrsti za zabavne filme, (kar pa nikakor ne pomeni — slabe zabavne filme). Če pridamo k temu večjo aktualnost programa, boljše reklamo in prizadevnejše obveščanje v časopisju, na koncu pa še zavrnitev izredno slabih filmov, ki so zaradi svojih nizkih kvalitativnih značilnosti ne samo zaradi svoje nezdružljivosti miselnosti, marveč tudi zaradi tega, ker so zaresili osnovni namen (denimo: da bi bili zabavni), potem smo našli nemara vse elemente, ki si jih kritiki repertoarja naših kinematografov predstavljajo pod izrazom — kulturna politika. Vse, razen, vprašanja predvajanja kratkometražnih filmov.

Ali je v sedanjih pogojih mogoče zadostiti tej zahtevi? Navzlic temu, da je finančni pritisk na kinematografska podjetja precejšen, lahko odgovorimo pritrdilno: DA!

Komercialno — slabo, nekomercialno — dobro

Namreč: povsod pri nas se je uveljavila aprioristična miselnost, da je komercialno samo slabo. Filmski trgovci

odklanjajo dobre filme, češ da niso komercialni. To pa je seveda daleč od resnice. Neoziraje se na to, da se stopnja okusa povprečnega filmskega gledalca dviga (ali pada) pod neposrednim vplivom programa (v več letih), ki ga kinematografska podjetja predvajajo.

Nekomercialni so le izjemoma dobri filmi, ki so zaradi svojega prijema težko razumljivi širšemu krogu gledalcev (podobno kot v literaturi). O uspehu filma pri občinstvu pa največkrat odloča tematika. Težki, temni filmi, psihološke drame (vzemimo za primer neorealistične filme) imajo navadno manj obiskovalcev že zaradi tematike in ne zaradi tega, ker so dobri ali slabi.

Po podatkih Sosveta za film in TV pri Zvezi Svobod in prosvetnih društev Slovenije lahko ugotovimo, da so imeli največji uspeh pri občinstvu nadpovprečno dobri filmi (seveda v skladu s tematiko, ki je povprečnemu gledalcu ljubša). Da je zgornja trditev oziroma miselnost o komercialnosti in nekomercialnosti precej nelogična, potrjuje tudi praksa nekaterih distributivnih podjetij. V zadnjem času vsiljujejo vsakemu kinematografskemu podjetju, ki želi kakšen dober film kot pogoj — slab film. Brez nadaljnjega komentarja.

Torej, v današnji analizi ne bi bilo težko dokazati, da je pojem »komercialen« v tem primeru izkrivljen. In spet: pri tem ne upoštevamo družbene vloge, ki jo sleherni ustanova (ali gospodarska organizacija), ki vzgojno, propagandno ali kako drugače vpliva na najširši krog ljudi, v naši družbi mora imeti.

Zahteva kinematografskih podjetij, da bi morala poslovati kot zavodi s samostojnim finančnim, češ da bi bil potem repertoar boljši, tak, kakršnega zahtevamo, je v tem trenutku prav gotovo platična. Samo s tem, da družba spremeni statut podjetja, ne more rešiti problema! Edina možna pot je pravzaprav edina naravna pot. Kinematografska podjetja morajo imeti svojo politiko, ki mora biti v skladu z njihovim osnovnim poslanstvom. Toda, to je predvsem »stvar« kinematografskih podjetij in njihovih družbenih organov (programskih svetov), ki morajo v svojem poslovanju varovati širše družbene interese. In šele potem, ko bodo podjetja imela vsaj približno take programe (v okviru možnosti, ki jih imajo z ozirom na filme, ki jih naša distribucijska podjetja uvozijo in domače proizvodne hiše posnamejo), bo mogoče zastaviti — povsem realno — vprašanje, ali sedanji instrumenti ustrezajo nalogam, ki jih kinematografska podjetja imajo ali ne!

Ali je sadanje odvajanje sredstev pravilno

Široke razprave v javnosti so imele močan odmev. Sekcija za reproduktivno kinematografijo pri Trgovinski zbornici LRS končuje temeljito analizo, k bo prikazala dejanski položaj kinematografov v Sloveniji. Cedalje bogatejši pa so tudi glasovi, ki se zavzemajo za to, da bi proizvodno in reproduktivno kinematografijo združili in s tem dosegli prelivanje sredstev, ki bi zagotovilo plodnejšo (predvsem pa bolj nemoteno) rast obeh vej kinematografije. Ta stališča imajo trdno osnovo v dveh točkah:

Prvič: Proizvodna podjetja so v izjemno težkih finančnih pogojih, tako da so prisiljena začeti najrazličnejše neslavne »podvige«, in

drugič: Sredstva, ki jih kinematografska podjetja odvajajo občinam, gredo v namene, ki s kinematografijo nima nikakršne zveze.

Zakaj? Najboljši primer je Ljubljana, ki ima sedaj manjše število kinematografskih sedežev kot pred vojno!! Navzlic znanim sredstvom, ki jih je Kinematografsko podjetje odvajalo občini, iz teh sredstev ni zrasla v Ljubljani niti ena kinematografska dvorana.

Dopolnilo

Praktični rezultati široke razprave o problemih filmskega repertoarja so (priznajmo to ali ne) precejšnji.

Ljubljansko kinematografsko podjetje predvaja že teden dni v kinu »Komuna« tudi kratkometražne filme, ki vse doslej niso imeli redne domovinske pravice na platnih kinematografih. Triurni program, ki ga je podjetje uvedlo v omenjenem kinematografu bo z dobro izbiro obeh programov (kratkometražnega in celovečernega) precej prispeval h kulturnosti filmskega programa v Ljubljani. Podjetje je pritegnilo k sodelovanju tiste, ki so problem pravzaprav najbolj zaostri — filmske kritike.

Nič manjši uspeh ni pestrejši in kvalitetnejši program, ki ga ljubljansko kinematografsko podjetje zadnji mesec nudi svojim obiskovalcem.

Torej z dobro voljo in odkrito (čeprav včasih trdo) besedo je mogoče marsikaj storiti. Navzlic temu pa: Vlaki še vedno nemoteno vozijo, čeprav signali opozarjajo, da proga ni najbolj varna. Nevarnost trčenja še vedno obstaja. Prav bi bilo, da bi jo odstranili zdaj, ko se je marsikaj premaknilo in ko je javnost podrobno seznanjena s celotno problematiko.

T. TRŠAR

Ocene informacije

Novost, ki smo jo čakali

Ne sme nas zavesti, da je pričela novo knjižnico izdajati Mladinska knjiga: »Kozmos« ni namenjen samo doraščajoči mladini, temveč v prav tolikšni meri vsem slovenskim izobraženim, vsemu beročemu občinstvu, skratka — slovenskemu kulturnemu krogu v njegovem najširšem in najboljšem pomenu. Podobne zbirke smo si želeli že nekaj let sem. Dan za dnem ugotavljamo, kako je naše znanje spričo ogromnega razvoja prav vseh vrst človeške duhovne dejavnosti — tedaj tudi humanističnih ved — vedno manjše, vedno bolj zastarelo, vedno bolj omejeno ... pri tem pa nam zmanjkuje časa za njeno opravilo! Seveda ne utegnemo seči po debelih, učenih in temeljitim znanstvenim aparatom napisanih razpravah. Poljudne knjige z vseh področij človeškega znanja (in še celo iz humanističnih ved!) pa so tako zelo redke!

Prav tu je zastavil svoj korak »Kozmos« in pred nami je prvo opravljeno delo — priročna, lično opremljena in grafično pregledna »Druga svetovna vojna« Metoda Mikuža. Knjiga je napisana zelo stvarno, z obilico prepotreb- nih podatkov, ki bi jih sicer morali iskati po različnih enciklopedijah — vendar teče avtorju pero domiselno, preprosto in nazorno. Bralec skoraj ne ve, kdaj in kako se je znašel na koncu te vsebinsko bogate in (uporabimo inkriminiran izraz!) napete pripovedi samega življenja. Delo sprem- ljeta dva zemljevida, Pir- človske duhovne dejavnosti — dogodkov ter vrsta dobro izbranih, a žal neprimerno vezanih fotografij.

Ob kratkem: lepa, koristna in zanimiva knjižica, ki je povrh vsega (ne pozabi- mo na siromašne zaloge slovenske poljudno-znanstvene literature sploh in humanistične še posebno) delo domačega pisatelja. Pri vzpodbujanju sloven- skih avtorjev pa bo lahko »Kozmos« z natančno zasnovanim založniškim na- črtom opravil še posebno pomembno vlogo.

B. L.

Ob prvem zvezku KOZMOSA

Razburljivo razvedrilo

Za dokaj skromni repertoar ljubljanskih kinematografov, v katerem občinstvo le pogreša ameriške vesterne pa najsi so ti dobri ali slabi, je francoski film »Grbavi vitez« povsem primeren. In kaj je v tem filmu takega, da privlači množice? Prav ničesar, kar ne bi doslej videli v tej ali oni inačici v najrazličnejših zgodovinski komedijskih filmih. Zaradi trdnejših temeljev so se lotili že velikokrat ope- vane dobe francoskega kralja Ludvika XIV. in razkošne razuzdanosti, hinar- ševine in spletkarstva njegovega dvora. Da bi zgodba dosegla »rahla občutja sentimentalnega gledalca« so vanjo vpletli otroka, bogato dediščino, ki jo morajo že od rane mladosti skrivati pred zahrbitnimi sovražniki. Vmes poseže hrabri, nesebični in nepremagljivi vitez, ki štiti lepo mladenko in ji pribori svobodo in pravico,

Francoski film GRBAVI VITEZ

ona pa mu vse to povrne s svojo ljubeznijo. Zgodba torej, ki ne nosi ničesar novega niti pomembnega. Sestavljena je precizno in premišljeno na račun gledalčeve denarnice. Pa naj bo, saj smo videli že tudi veliko slabšega. Nekaj pa je venlar vredno priznanja: Jean Marais je pokazal spet ne aaj svojih večšin, ne tolike v igri kot v športu. Dohel jezdec je in spreten sabljaš in s tem obvlada celotno dogajanje na platnu. Razen tega pa je izdelal izreden lik grbavca, za kar mu je treba dati priznanje. Njegove spretnosti v bojih, njegova nesebičnost in junaštvo se prilegajo k prikupni podob- ni igralke Bourville Sabine Selme in pestremu, barv- nemu okolju francoske in španske pokrajine, polne folklornih značilnosti, v katerih se dejanje razvija z zurbano mero napetosti in dinamike.

I. B.

Prepričljiva zmaga

Če izvzamemo oranžni abonma Slovenske filhar- monije, letošnja sezona ni tako zelo bogata s samo- stojnimi večeri mladih koncertantov — zato pa je sko- raj sleherni njihov nastop pravo zmagovalje mladih (oboist Drago Golob v Ci- moči, tehnične bravure in sproščena, zagnana mu- ziciranja, ki tako zelo po- ložejevo Koncertu za oboo in godala ter violon- čelist Ciril Škerjanc v La- lojevem Koncertu) se nam je že drugič predstavil di- rigent Ivo Petrič — to pot tudi kot skladatelj. Večer je dobil s tem svojo poseb- no zanimivost. Petrič-diri- gent je zanesljivo in dovolj premišljeno spremljal soli- ste ter vložil v (tako rekoč krstno) interpretacijo last- rova na novo predelane sim- fonije »Goga« (narisane po motivih scene glasbe k istoimenski Črnomori drami, ki ponekod še vedno ovira in zmanjšuje simfonični koncert celote) ves svoj temperament in znanje.

Orkester Slovenske fil- harmonije se je pokazal v lepi luči. — B! je zares nad vse uspel večer.

B. L.

Koncert mladih glasbenih ametikov

● CELJE:

Kolektivi naj izberejo

V celjski občini se živahno pripravljajo na volitve delavskih svetov. Sindikalne podružnice organizirajo razprave o kandidatih za delavske svete.

Po razpravi s predsedniki sindikalnih podružnic na občinskem sindikalnem svetu v Celju so se domenili, da bodo izvedli volitve po ekonomskih oziroma obračunskih enotah, ker bodo tako najbolj gotovo izbrani sposobni člani, oziroma tisti, ki uživajo med kolektivom največji ugled. Toda ponekod so se pojavljali ljudje, ki ovirajo in nasprotujejo takšnemu načinu izbora in svojo namero utemeljujejo z bojaznijo, češ kdo vse bo tako prišel v samoupravne organe. Takšna težnja je odraz starega načina izbiranja ljudi, ki naj bi o vsem odločali. Zato so te težnje naletele na ostro obsodbo, kajti prav s takim sistemom bo odpadel iz organov upravljanja marsikak član, ki je bil doslej vsepovsod le član in ni pokazal nobene aktivnosti. ZE

vom in ostalim občanom preko posebne priloge »Kamniškega občana«. O osnutku plana bodo razpravljali tudi predsedniki krajevnih organizacij SZDL na seminarju, ki bo te dni. Posebej ga bodo proučili tudi ljudski odborniki.

Tudi občinski odbor SZDL in občinski sindikalni svet bosta na skupni plenarni seji obravnavala letošnje politiko gospodarjenja v občini. Vse te priprave bodo gotovo mnogo pripomogle k temu, da ob spremanju letošnjega družbenega plana in proračuna občine reče svojo besedo sleherni občan. F. S.

● ČRNOMELJ:

Obrat družbene prehrane

Ze nekaj let razpravljajo v Črnomlju o družbeni prehrani. Da bi rešili ta problem, je občinski sindikalni svet s sodelovanjem delovnih kolektivov sklenil, da bo odprl obrat družbene prehrane. Ta bo nudil ceno hrano vsem članom delovnih kolektivov. V. D.

● METLIKA:

Usposabljanje na delovnem mestu

Predilnica česane volne Novoteksa v Metliki zaposluje v pretežni meri kmečko mladino s podedelja, ki nima zadostnega znanja in potrebnih kvalifikacij. Delovni kolektiv se zaveda, da bo proizvodne naloge uredil le, če jim bo strokovno kos. Zaradi tega so letos posvetili izobraževanju posebno skrb. V teku so že tečaji, kjer se mladi delavci in delavke strokovno usposabljujejo. V. D.

● »STOL« KAMNIK:

Klub mladih proizvajalcev poživlja delo

Klub mladih proizvajalcev v industriji pohištva »Stol« v Kamniku dela že peto leto. V tem obdobju je njegova dejavnost mnogo pomagala, da so se mladi delavci uveljavili v organih delavskega samoupravljanja.

● »SAVA« KRANJ:

Pomanjkljivo delo sindikalne organizacije

Na rednem letnem občnem zboru sindikalne podružnice v tovarni gumijastih izdelkov »Sava« v Kranju so med drugim ugotovili, da se je sindikalna organizacija ukvarjala doslej z manj pomembnimi problemi in da je šele v zadnjem času posegala v spremenjene pogoje gospodarjenja, neposrednega upravljanja in podobno. Številni delegati so v razpravi poudarili glavno pomanjkljivost sindikalne organizacije, ki se je preveč oklepala starih metod, kot n. pr. materialno oskrbovanje članov sindikata (ozimnice, razni konfekcijski izdelki, kurjave itd.), premalo pa je sodelovala v konkretnih akcijah v kolektivu. Menili so, da večina strokovnih služb v podjetju zelo počasi osvaja nove sisteme in metode dela v spremenjenih pogojih gospodarjenja. Zato tudi ni čudno, da te službe skoraj ne dajejo novih predlogov in navodil organom upravljanja v odločanje, čeprav je jasno, da se skoraj 90 odst. skladov organov samoupravljanja nanša prav na predloge posameznih služb, kot so kadrovsko-socialni sektor, komercialna služba in podobno.

Številni govorniki so se dotaknili predračuna, ki znaša za prihodnje delovno obdobje nad 10 milijonov dinarjev in je bil predložen na občnem zboru. Kritizirali so posamezne postavke, ker so nekatere previsoke, druge pa spet prenizke. 40.000 dinarjev je n. pr. namenjenih za izobraževanje. S tako skromno odmerjenimi sredstvi pač ne moremo pričakovati kvaliteta izobraževanja. Po drugi strani pa je nad 1.500.000 din predvidenih za športno dejavnost, s katero se v »Savi« ukvarja le manjše število ljudi. Predlagali so, da bi ustanovili samostojno športno društvo »Sava«. To misel pa so ovrgli, ker je treba v podjetju podpirati le rekreacijski šport, ne pa vrhunjskega. Slednjega lahko gojijo v centralnem kranjskem društvu Triglav. Zato naj bi posameznim klubom, kjer so vključeni tudi športniki iz »Save«, namenili nekaj več sredstev. Kritizirali so tudi medsebojne odnose v kolektivu. Tu gre namreč za precejšnje število prekrškov (12) v preteklem letu. Največ teh je bilo zaradi malomarnosti in neizpolnjevanja delovnih nalog. -an

● ZAGORJE:

Odklonjena pomoč

O uvedbi 5% dopolnilnega proračunskega prispevka so razpravljali tudi organi in politične organizacije v Zagorju ob Savi. Menili so, naj bi delavci in uslužbenci, ki zaslužijo manj kot 20.000 dinarjev, ne plačevali dopolnilnega proračunskega prispevka. O tem so razpravljali tudi na nekaterih zborih občanov in zborih volilcev. Kaže pa, da se nekatere sindikalne in druge organizacije na te zборе niso dobro pripravile, da niso znale razložiti potrebe in namena plačevanja tega prispevka in da so zato mnogi odklonili plačevanje tega prispevka. Letos bi namreč potrebovali na območju zagorske občine 145 milijonov dinarjev za šolstvo in prosveto. Iz rednega proračunskega prispevka, sredstev gospodarskih organizacij in drugih proračunskih dohodkov, bi dobili predvidoma 126 in pol milijona dinarjev, to se pravi, da manjka 19 milijonov dinarjev, ki jih bo treba še dobiti. (k)

● VERIGA LESCE:

Čimveč vijakov za izvoz

Zaradi vedno večje proizvodnje vijakov nastaja problem tržišča. Proizvajalci vijakov so se znašli v položaju, ki ni prav nič prijeten. Zato se tudi Tovarna verig v Lescah vse bolj usmerja na izvoz svojega blaga. Vendar sedanje cene niso dovolj konkurenčne na tujih tržiščih in bo treba poiskati vse možnosti za znižanje sedanjih cen vijakov. Zato so se leski kovinarji resno lotili odkrivanja notranjih rezerv, da bi tako čimbolj znižali stroške proizvodnje.

Po velikih težavah v preteklih mesecih zaradi pomanjkanja naročil in razmeroma slabih proizvodnih uspehov pričakujejo, da bodo v aprilu, zlasti pa v naslednjih mesecih zagotovili dovolj naročil in tako lahko izkoristili vse zmogljivosti. N. B.

● NOVA GORICA:

2 milijardi za družbeni standard

Okrajni ljudski odbor je pred dnevi sprejel resolucijo razvoja okraja v letu 1962. Po smernicah resolucije naj bi povečali obseg proizvodnje za okoli 18 odstotkov. Izvoz iz okraja pa naj bi narasel kar za 23 odstotkov.

Letošnje investicije naj bi dosegle 8 milijard 400 milijonov dinarjev. Večji del sredstev bodo porabili za razvoj industrije, in sicer kar 3 milijarde 200 milijonov dinarjev, v kmetijstvu pa naj bi vložili milijardo 100 milijonov dinarjev. Znatno se bodo letos povečala vlaganja tudi v družbeni standard. Dosegla naj bi dve milijardi 300 milijonov dinarjev. S temi vlaganji

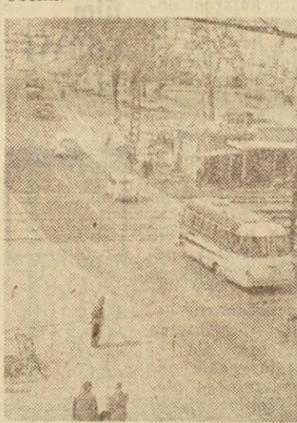

komisije vse premalo zavedale, kako veliko gospodarsko škodo povročajo nesreče. Podatki kažejo, da se največkrat ponesrečijo mladi delavci, predvsem tisti, ki prihajajo v proizvodnjo. Da bi se število nesreč zmanjšalo, bo komisija za zdravstvo in preventivo pri podružnici Zavoda za socialno zavarovanje v Grosupljem priredila vrsto predavanj in seminarjev HTZ po kolektivih. Viktor Dražoš

● CERKNICA:

Novo podjetje za upravljanje cest

Po novi kategorizaciji je v cerkniški občini 161 kilometrov cest IV. reda, kjer so vsote tudi vaške ceste in ulice. Doslej so ceste upravljali administrativni organi, po novem pa bodo vključene v gospodarsko-komunalni sistem. Pred kratkim je bilo ustanovljeno cestno podjetje v Grahovem, kjer je nekako središče cestnega omrežja v cerkniški občini.

Dela pri gradnji železniškega nadvoza kar hitro napredujejo. Najprej so morali zgraditi novo tovorno postajo v Mostah in preurediti postajališče v Zalogu. Sledila so pripravljala dela ob Titovi, Parnovi in Celovski cesti. Miniteden pa je celotna gradnja prešla v odločno fazo. Celovska in Titova cesta so zaprti za ves promet in ga preusmerili po obvoznih cestah. Naš posnetek kaže tak obvoz na Celovski cesti.

● VELENJE:

Načrtno izobraževanje

V rudniku lignita Velenje so te dni izdelali okvirni načrt za izobraževanje. Doslej se je nad 800 članov kolektiva udeležilo raznih seminarjev. V načrtu imajo dopolnilne seminarje za družbeno izobraževanje, za organe delavskega samoupravljanja in za HTZ.

Poleg tečajev za strokovno usposabljanje bodo preredili še seminar, kjer se bodo uslužbenci seznanili z novim slovenskim pravopisom. V. V.

● KAMNIK:

Priprave za sprejem družbenega plana

Delovni kolektivi in družbeno-politične organizacije bodo v naslednjih dneh posvetili največ pozornosti razpravam o družbenih planih gospodarskega razvoja občine v letošnjem letu. Čeprav osnovni podatki o gibanju gospodarstva v kamniški občini v letu 1962 še niso podrobneje obdelani, se že da na podlagi proizvodnih načrtov delovnih kolektivov sklepati, oziroma predvidevati, da bo družbeni bruto proizvod gospodarstva v občini porasel za okoli 12 odstotkov, število zaposlenih pa se bo povečalo za 1,6 odstotka. Ko bodo znani še ostali pokazatelji, ki so pomembni za razvoj gospodarstva, jih bodo posredovali delovnim kolekti-

Ze stara slika? No, da. Vendar tudi že star problem, ki ga pa ni in ni moč urediti. Vsaj kaže tako. Pred PTT palačo na Trgu OF v Ljubljani parkira namreč dnevno na desetine avtobusov. Prostor je zanje zelo prikladen, ker je v bližini avtobusne postaje. Toda monterji se stalno jeze, ker imajo toliko težav pri vzdrževanju naprav v bližnji palači. Izpušni plini motorjev vsebujejo med drugim tudi škodljive sestavine, ki se nabirajo na tisočih relijih in drobni stikal, zamotanih telefonsko-telegrafskih naprav. Naš tisk je že opozarjal na te težave, kljub temu pa se stanje ni popravilo. Poštne uslužbine še vedno ne smejo odpirati, vsa so oblepljena, da bi škodljivi plini ne uhajali skozi spranje in poškodovali naprav.

naj bi se povečal družbeni bruto produkt družbenega sektorja od 41,2 milijarde na 47,8 milijarde dinarjev. Narodni dohodek na prebivalca pa naj bi dosegel vrednost 254.000 dinarjev.

● ČEBINE

NAD TRBOVLJAMI: Ob 25-letnici ustanovitve KPS

Pred 25 leti v noči od 17. na 18. april je bil na Čebinah nad Trbovljami, ustanovni kongres Komunistične partije Slovenije. Ob tej obletnici bo v nedeljo, 15. aprila na Čebinah proslava, kjer bodo sodelovali tudi: Delavska godba iz Trbovelj, združeni pevski zbori in recitatorji. (k)

● LJUBLJANA:

Obračun dela sindikata v Litostraju

Razvoj in uspeh podjetja Litostraj je bil v zadnjih dveh letih izreden, če primerjamo težave, s katerimi smo se srečevali. Ta uspeh pa nikakor ni delo posameznikov, temveč vse-kakor plod sodelovanja vseh organov v podjetju. Blagovna proizvodnja se je od leta 1958 do 1961 dvignila za 40 odstotkov, finančni uspeh pa za 70 odstotkov. Po planu za leto 1962 mora podjetje doseči še večjo blagovno proizvodnjo in finan-

no realizacijo, ki bo v primeri z letom 1958 presegala 100 odstotkov.

Na občnem zboru so številni govorniki poudarili važnost dela sindikalne podružnice, ki bo v prihodnje morala še tesneje sodelovati z organi delavskega samoupravljanja. Skrbeti bo morala za vzgojo mladega kadra, za pravilne medsebojne odnose itd. S-e

● LJUTOMER:

V gasilsko društva več mladine

Diskusija na občnem zboru občinske gasilske zveze Ljutomer je bila dokaj živahna. Kritično so ocenili delo petih društev, ki se zboru niso udeležili in po zakonu ne bi smela več obstajati. Priporočali so, da pošiljajo gasilska društva čimveč svojih članov v nižjo gasilsko šolo v Medvode, kjer bi se strokovno usposabljali. Govorili so tudi o gradnji gasilskega doma v Veržuju. Matično društvo je doslej vložilo že nad 3 milijone dinarjev, in sicer v materialu in prostovoljnem delom. Od občinske gasilske zveze Ljutomer so prejeli le 100.000 dinarjev dotacije. Upajo, da bo ta dom še letos dograjen in predan svojemu namenu. Najstarejše gasilsko društvo v Pomurju Ljutomer bo letos proslavilo 90-letnico svojega obstoja. Jubilej bodo proslavili v okviru občinskega praznika. Precej so razpravljali o preventivi požarne varnosti, izobraževanju in kulturnem razvedrilu. Prišli so do zaključka, da bo treba pomlajevati odbore v gasilskih društvih, mladina naj zavzame mesta, kjer se bo razvijala in usposabljala. F. S.

TELEGRAMI IZ DELOVNIH KOLEKTIVOV

● KOZINA: V opuščnem obratu dekanske tovarne ključavnice »Lama« v Kozini so ustanovili kovinsko podjetje »Kovinar«. 35-članski kolektiv bo izdeloval predvsem vijačni material v milijonskih količinah.

● KOPER: Inženirji in geometri koprškega geodetskega zavoda so začeli pred dnevi skupno z geodeti Skupnosti železniških podjetij Slovenije s snemanjem terena za izdelavo glavnega projekta koprške železnice.

● PIRAN: Zaradi slabega upravnega vodstva in neodločnega delavskega sveta tovarne »Jadranka« v Piranu je kolektiv zavrnil pravilnika o delitvi čednega dohodka in osebnih dohodkov, ker jih pred tem niso obravnavali po oddelkih. V tovarni namreč še sedaj nimajo ekonomskih enot.

● ANHOVO: Na občnem zboru sindikalne podružnice v Tovarni cementa in salonita Anhovo so govorili o gospodarskih problemih tovarne. Ker je zaradi spremenjenih pogojev zaostala prodaja, si bo kolektiv prizadeval izboljšati kvaliteto ter izkoristiti vse notranje rezerve, da bi tako čim manj občutili dosedanj vrzel.

● TRBOVLJE: Delavski svet Strojne tovarne je na zadnjem zasedanju razpravljalo o zaključnem računu. Sklenili so, da bodo izvolili nov delavski svet še ta mesec in naj bi bili člani novega delavskega sveta vsi predsedniki zborov ekonomskih enot.

● LJUTOMER: Tovarna mlečnih proizvodov v Ljutomeru je končala prvo fazo rekonstrukcije obrata mlekarnice. Sedaj so se pred drugimi velikimi nalogami: doizdati morajo skladišča za sir in mlekarino, nabaviti morajo stroj za avtomatsko pakiranje topljenega sira, urediti hladilnice in klimatske naprave itd. S sedanjimi napravami izdelava v osmih urah pet zaposlenih okoli 800 kosov topljenega sira »Ljutomerke«, medtem bo bi z novim strojem toliko delavcev izdelalo 4000 kosov sira.

**TUDI POZIMI
BREZ POČITKA**

Niso redki športniki, ki se pritožujejo, da ne morejo napredovati, ker pozimi počivajo. Se zmerom imamo premalo pokritih prostorov, primernih za telesnovzgojno dejavnost ob slabem vremenu. Slabega vremena pa je pri nas preveč.

Pobuda Okrajne zveze za telesno vzgojo v Ljubljani, ki je letos najela za dva meseca dvorano Gospodarskega razstavišča za ljubljanske in okoliške športnike, pomeni korak k modernejšemu in smotrnejšemu razvoju telesne vzgoje. V zimskih dneh so se v tej dvorani zvrstili atleti, nogometaši, telovadci, košarkarji, rokometarji, tenisači, boksarji in drugi, ki bi bili sicer stisnjeni čez zimo v najtesnejše in najskromnejše okvire, zadostne komaj za obstanek, nikakor pa ne za razvoj in napredek.

Ne moremo reči, da je bila dvorana Gospodarskega razstavišča povsem izkori-

ŠPORTNE AMBULANTE IN ZDRAVSTVENO STANJE AKTIVNIH ŠPORTNIKOV

**ČE NI KRITIČNO - JE
PA ZASKRBLJUJOČE!**

POD OKRILJEM CENTRALNE ŠPORTNE AMBULANTE V LJUBLJANI JE DO LETA 1956 DELOVALO V NAŠI REPUBLIKI 98 ŠPORTNIH AMBULANT. NA PODLAGI ZAKONA O ZDRAVSTVENIH DOMOVH IN ZDRAVSTVENIH POSTAJAH, PA JE ISTEGA LETA PRIŠLO DO REORGANIZACIJE ŠPORTNIH AMBULANT. ZDRAVSTVENO VARSTVO ŠPORTNIKOV JE OD TUDAJ DALJE PREPUŠČENO ZDRAVSTVENIM DOMOVOM, ALI TOČNEJE, DOBRI VOLJI OBČIN TER POSAMEZNIKOV...

Tako deluje danes redno skozi vse leto le športna ambulanta v Ljubljani, ki poleg preventivnih, rednih sistematičnih pregledov opravlja tudi raziskovalno nalogo in pomaga organizirati dežurno zdravniško službo na športnih prireditvah. Morda bi lahko rekli, da tudi v nekaterih ostalih večjih mestih Slovenije delujejo športne ambulante, vendar neredno in njihovo delo je dokaj zapostavljeno.

Odsev tega je v športnem življenju močan, saj niti niso tako redki primeri, ko slišimo, da ta ali oni športnik leži v bolnišnici, da je njegov primer nemalokrat zaskrbljujoč, da športni funkcionarji pustijo — včasih tudi silijo — bolne ljudi na igrišče, da se je ta ali oni med tekmo zgrudil...

»Toda, ali ni to razumljivo, da se sem in tja komu pripeti nesreča, če se pa že tako veliko število ljudi ukvarja s športom?« bo marsikdo dejal. Seveda, nesreče so razumljive in pri tem tudi slučajni niso izvešči. Težko pa je razumljivo to, da je naše prizadevanje, da bi zagotovili vsem ljubiteljem aktivnega oddiha in številnim tekmovalcem, ki često pod zelo trdimi pogoji zastopajo naše barve v tujini, tiste osnovne preventivne akcije, ki bi pravzaprav nujno morale biti pogoj, za vsakovrstno športno izživljanje, v tej ali oni obliki, s tem ali z onim namenom.

Da, in prav tu tiči vezel, ki nas žuli že dolgo vrsto let. Morda nas žuli premalo, morda nas je pri vsem tem premalo prizadevanje, morda se marsikomu zdijo te stvari — kot šport nasploj — nekaj nepomembnega, morda je zvonjenje po toči — edino kar še znamo — prešibko, premalo prepričljivo...

Morda. Takih morda je še mnogo, na kupe. In prav zato pogosto tudi nimajo svoje prave vrednosti. In vendar, če si odvežemo oči in če imamo v sebi prav majhkeno razumevanje do vsega tega ter če ne prezremo lahko razumljive resnice, da ni šport zaradi športa, ampak, da je šport zaradi človeka, da oddih v obliki športa človeku samo lajša življenje in mu ga skuša napraviti prijetnejšega, potem bo vsako prepričevanje, da je treba ljudem omogočiti in pravem pomenu besede pri vsej tej dejavnosti zdravje, radost in ne vem kaj še vse — res odveč.

Težko bi se dovolj prepričljivo izgovarjali, da za zdravstvo v športu in tovrstne preventivne akcije ni na razpolago dovolj sredstev, da občine nimajo posluha za to dejavnost, da v zdravstvenih domovih ni prostora za športne ambulante, da nimamo zdravnikov — specialistov za take preglede — skratka, da nimamo še danih pogojev. Morda pogojev res še nimamo, vsaj takih, kakršne potrebujemo, toda sami od sebe se nam tudi prav gotovo ne bodo nudili.

Mirno in z gotovostjo pa lahko trdimo, da v marsičem nosi

krivdo ta splošna izoliranost med preventivo in kurativo, in da se popraskamo za ušesom šele takrat, ko na primer o boleznih ali deformacijah ni več prav nobenega dvoma. Nemalokrat nosijo vso krivdo za stvari, katerim se šele post factum močno čudimo, športni funkcionarji in trenerji, ki nimajo za cilj nuditi človeku nekaj koristnega, ampak v športniku vidijo le sredstvo, od katerega so odvisni rezultati. Tudi v tem primeru lahko trdimo, da še vedno ni prave povezave med funkcionarji, trenerji in zdravniki, oziroma da je ta pogosto, seveda, če o njej sploh lahko govorimo, le formalnost.

In te pomanjkljivosti niso malenkosti. Prav gotovo niso. Preveč je dokazov, preveč dejstev, tako da tudi najbolj nejeverni Tomaži ne morejo dejati: Ah, saj ni tako hudo.

Skušajmo analizirati, zakaj je prišlo na primer do tega:

da je bilo v preteklem letu pregledanih v Ljubljani le 3437 športnikov od skupnega števila 36.527, ko pa bi moral biti po pravih vsak športnik pregledan vsaj vsake šest mesecev (mladinci vsake tri mesece!);

da so zdravniki ugotovili pri tistih športnikih, ki so jih pregledali, skoraj 3% le delno sposobnih in malo manj kot 2% za treniranje nesposobnih športnikov;

da se nesporno veliko število ljudi ukvarja s športom, ki niso bili pregledani in jim zdravje tega ne dopušča;

da so pregledi v večini primerov izvršeni šele tik pred tekmo, ko to skorajda ni več pomembno, če je športnik pred tem treniral že mesece in mesece!

da nemalokrat zdravnik, ko

je na tesnem s časom, podpiše zdravniško potrdilo o zadovoljivem zdravstvenem stanju, če le dotičnega športnika na videz pozna;

da so kazni za nastope nepregledanih ali pa nesposobnih tekmovalcev smešno nizke? Znan je primer, ko je neki igralec rokometar devetkrat nastopil kljub prepovedi zdravnika. Edina kazen je bila plačilo devetkrat po 500 dinarjev!

da na tekmovalnih skrbimo za elektronske merilne naprave za merjenje rezultatov, pri tem pa pozabljamo na zdravnika in varnostno službo;

da se prav ta čas neki ljubljanski nogometni klub trudi, da bi zagotovil svojemu članu potrdilo za nastope na prvenstvenih tekmah, pa čeprav zdravnik meni, da njegovo zdravstveno stanje tega ne dovoljuje (tuberkuloza);

da se zdravstvo v športu še močno podcenjuje, saj športne ambulante sploh nimajo svojih prostorov, temveč da so v najboljšem primeru gost ene ali druge zdravstvene ustanove, katerih organizacijskim ukrepom se mora podrediti in vskladiti z z njim svojo dejavnost;

da so dotacije za to dejavnost s strani občin minimalne ali pa jih sploh ni. V občini Hrastnik znaša proračun za športno ambulanto le 40.000 dinarjev, medtem ko na primer v preteklem letu občini Polje in Bežigrad ničesar nista prispevali za športno ambulanto v Ljubljani?

Se in še so tu vprašanja, in še mnogo je problemov. Razumljivo je tudi, da so kot povsod tudi tu sredstva precejšnja ovira, ki marsikomu jemljejo dobro voljo in veselje do dela.

Pa vendar... če bomo na občinah nastopali s konkretnimi predlogi, z dejstvi, z jasnimi argumenti, z analizami in pri tem izhajali iz pravih stališč — potem bodo naša prizadevanja prav gotovo rodila uspeh in zdravje športnikov ne bo več odvisno od naključja in dobre volje zdravnikov.

ANDREJ ULAGA

Odkar tekmujejo judoisti v enotni slovenski ligi, se kvaliteta te športne zvrsti pri nas nenehno dviguje, vzporedno z njo pa raste tudi zanimanje pri gledalcih. Naš posnetek je z zadnjih bojev v Sercerjevem domu

Uspeh mlade vrste. Minulo nedeljo je bilo finalno tekmovanje slovenskih košarkarjev za jugoslovanski pokal. Zmagovalci teh srečanj so se uvrstili v zaključni del tekmovanja, v katerem sodelujejo vsa najboljša jugoslovanska moštva. Presenetila je mlada vrsta iz Most, ki je premagala izkušene igralce Old Boys-Olimpije. Na ta način je dosegla doslej svoj največji uspeh, ko se je uvrstila med 32 najboljših moštev v državi

ščena ter da so bile prireditve v njej do kraja smotrno pripravljene.

Zato menimo: če smo napravili prvi korak, naredimo še drugega. Drugi korak pa je, da bi prihodnjo zimo boljše pripravili tekmovanja, da bi se športniki zares pripravili nanje ter da bi s kvalitetnimi prireditvami (ob smotrnejšem sporedu) privabili na tribune tudi športno publiko.

DOBIČEK ALI ŠKODA?

Ko so odbojkarji spremenjali način svojega tekmovanja, so menili takole:

»Če bomo odigrali prvenstvo v posameznih turnirjih, bomo približali tekmovalne pogoje evropskim in svetovnim prvenstvom ter olimpijskim igram ter dosegli višjo kakovostno raven.

Zato tekmujejo letos odbojkarji na turnirjih (šestih). Vsak turnir traja tri dni.

Upajo, da bodo kakovostno uspeli.

Vendar pa so, pri tem pozabili,

da njihovo prvenstvo veliko stane (samo na dveh beograjskih turnirjih so porabili milijonske usote za dvorano), nič pa ne prinaša.

da zanimanja gledalcev ni,

da niso storili ničesar za popularizacijo odbojke med mladino,

da izgubljajo igralci delovne dni (na enem beograjskem turnirju izgube gostujoči igralci 22 delovnih dni, domači pa 12).

Mimo tega pa se tudi forma posameznih klubov bliskovito spreminja, kar kaže končno na kakovostno naza-dovanje.

Po vsem tem sodeč odboj-karski recept ni za vse zve-ličaven, sicer bi se prav go-tovo zatekli k njemu tudi nogometaši, košarkarji in drugi, ki se na svojih med-narodnih tekmovanjih sre-čujejo z istimi načini tek-movanja in ki bi končno tu-di lahko organizirali tekmo-vanja ne glede na finančne stroške in ne glede na teža-ve, ki jih s takim načinom povzročajo igralcem.

SILO

**PORTRETI NAŠIH
ŠPORTNIKOV**

den prebijem dan v šoli, vse ostale dneve pa delam po sedem

ur v jami. Seveda je tu še učenje in šport!

O Bizjaku sem do takrat, ko sva se sestala v delavskem klubu v Velenju, vedel pravzaprav le to, da je bil na zaključku letne skupščine športnega društva »Partizan-Rudar«, pohvaljen in nagraden kot najzaslužnejši in najbolj vzoren športnik društva v preteklem letu. Rado-veden sem bil, kako prebije svoj prosti čas v mesecih, ko ni snega, ko mora za nekaj mesecev odložitii dilce in jih spraviti na podstrešje.

Nasmehnil se je, češ saj sem vam že povedal, da me ne briga nič drugega razen športa, in povedal, da igra nogomet in to v prvem moštvu.

»Kadar ne skačem oziroma če nisem na treningu, potem posvetim vse svoje sile nogometu. Sicer pa, včasih je bilo tako, da so alpski smučarji samo smučali in skakalci samo skakali. Danes pa si tega ne moremo več

Ponos velenjskih športnikov

privoščiti — če hočemo namreč imeti uspehe. Mnogo ur prebijem v telovadnici, kjer delam dopolnilne vaje in morda prav toliko na skakalnicah, ki zahtevajo svojo nego skozi vse leto.

Da je mlad velenjski rudar, ponos športnega društva, ki šteje preko 600 članov, res lik pravega športnika, pričča tudi to, da je ob vseh svojih zavidljivih uspehih ostal resnično skromen. Le s težavo sem izvelel iz njega nekaj rezultatov, kajti Drago se je te teme skrbno izogibal.

V svojem kraju pravzaprav nima tekmeča in tudi daleč naokoli ne, saj je bil do sedaj na vseh prireditvah v Velenju vedno prvi. Lansko leto je bil na mladinskem državnem prvenstvu enajsti. Na letošnjem državnem prvenstvu v Delnicah pa je Drago osvojil drugo mesto in tako sebi in društvu priboril srebrno kolajno. Med drugim je zastopal našo mladino

slo reprezentanco na mednarodnem tekmovanju v Avstriji, kjer je v troboju Udine-Koroška-Slovenija osvojil šesto mesto!

Na koncu me je še zanimalo, kako pravzaprav zmore vse to: delo v rudniku, šola in tako obsežen trening.

»Gre, kot vidite. Če je človek pri vsej stvari s srcem — potem zapreke niso nepremostljive. Vem, vas zanima tudi to, kako mi gre v šoli, ali ne? No, reči moram, da tudi tu nimam težav in da se profesorji čem mene ne pritožujejo.«

Boste ostali zvest svoji izbrani panogi?

»Bom, seveda bom«, je resno dejal.

»Moja velika želja je, da bi se lahko še letos prvič pognal čez 80-metrsko skakalnico v Planici«, mi je malce v zadregi zaupal Drago, ko sva že vstala izza mize in si segla v roke.

A. U.

2 Sama z ustaši na poti

Dva dni kasneje sem postal Mehmed Idrizović, viši železniški uradnik. Legitimacija tovarnice Lepe pa se je glasila na ime žene Mehmeda Idrizovića. Tako sva legalno odpotovala iz Sarajeva, v katerem je kampa-nja »zimске pomoći« nemški vojski minevala v znamenju sezuvanja čevljev, jemanja volnenih šalov, puloverjev, plaščev in drugih stvari, ki so jih morali na silo »darovati državljanji«. Po ulicah so korakale gestapovske in ustaške patrolje. Stevilne aretacije so bile na dnevnem redu.

Legitimacija Mehmeda Idrizovića je bila brez pripombe, vendar se nikakor nisem mogel vživeti v vlogo visokega uradnika. V to sem se prepričal šele v vlaku, ko so me vsi železniški uradniki pozdravljali. Spominjam se, da sem na železniški blagajni zahteval vozovnico do Banja Luke. Dal sem tisoč dinarjev, čeprav je imel vsak železniški uradnik režijsko vozovnico. Na srečo je uradnica to mojo zadrego drugače raztolmačila, pa je zahtevala samo nekaj dinarjev za režijsko karto. Brž sem ugotovil, da sem storil napako, pa sem zamrmral predse o »hudi družinski tragediji, ki me je zadela«. Na žalost nisem prejel nikakršnih navodil, pa sem se svoje »osebne podatke« v legitimaciji naučil šele v kupa-ju. V vlaku ni bilo več zadreg, vožnja je še kar dobro minila, čeprav me je fes težil, ker sem bil vajen čepice. Muslimani se nikoli ne odkrijejo. Razen tega zelo radi govorijo na potovanju. Kljub temu sem molčal kot kakšen konservativni državljan, ki skrbi za svojo ženo, pa nisem spregovoril niti besede.

SAMA Z USTAŠI

Vlak je vozil samo do Okučanov. Naprej je bilo treba potovati z avtobusom. V Okučanih

je bila precejšnja zmeda, kajti partizani so osvojili nekatere kraje v okolici Banja Luke. Iz Okučanov so zahtevali okrepitve, pa so ustaši z avtobusi hifeli proti Banja Luki. Zamislila sva se, kako naj bi nadaljevala pot. Potrebno bi bilo, da se odpeljeva s prvim avtobusom, kajti v Okučanih nisva smela ostati. V tem mestecu je bilo pobno gestapovcev in ustašev, Lepo Petrović pa so skoraj vsi poznali.

Na odhod avtobusa sva čakala v neki restavraciji, v kateri je bilo polno klobas. Zaželela sva si jih, vendar kot »muslimana« jih nisva smela jesti. Že leta in leta nisem poskusil teh specialitet, zdaj pa nisem smel misliti nanje. Ko se je avtobus približal, niso sprejeli nobenega civila — tako sva tudi pričakovala — temveč samo ustaše in žandarje. Ustaški oficir je z revolverjem grozil potnikom, ki so se drenjali pred vhodom. Sklenil sem, da grem do ustaškega oficirja in mu povem, da uradno potujem v Banja Luko, kjer imam konferenco o progi Okučane—Banja Luka, da je to strateška progina in da moram biti določenega dne tamkaj. Zahteval je mojo legitimacijo, potem pa me spustil v avtobus skupaj z mojo ženo. V avtobusu sva bila med ustaši in žandarji samo midva.

V BANJA LUKI

V Banja Luko smo prišli z zamudno. Tako sva izgubila zvezo, ki naju je čakala od 2 do 8. Naš avtobus je prispel šele ob 9. uri. Sneg je bil visok, vzdušje v mestu pa napeto: vse patrolje so imele nože na puškah, povsod je bilo veliko ustašev in Nemcev. Tovarišica Lepa je bila po rodu iz Banja Luke, pa je zato poznala nekatere naslove. Vendar, kamor sva prišla, sva srečala tuje ljudi, pa zategadelj

nisva nikjer vstopila. V hotelu je bilo zelo nevarno prenočiti, kajti po običaju muslimani ne obiskujejo lokalov. Vendar prisiljena sva bila prenočiti v hotelu, mislim, da se je imenoval »Balkan«.

To noč nisva zatisnila oči. Sedela sva oblečena, pripravljena, če bi kdo potrkal, da poskačeva skozi okno. Vendar nihče naju ni vznemiril. Zjutraj sva se javila zvezi in dobila stik z našimi. V Banja Luki sva ostala še štiri ali pet dni, ker so bili izdani vsi kanali za prehod na osvobojeno ozemlje. To je bilo januarja 1942. Ta čas sva izkoristila za sestanke z nekaterimi uglednimi in naprednimi osebnostmi iz Banja Luke, s sodniki, advokati, pravniki, posebno z muslimani. Te sestanke smo imeli skoraj vsak večer. Ti ljudje so vedeli, kdo sva in kam greva. Tisti dan, ko sva stopila na osvobojeno ozemlje, sva se zadržala v neki muslimanski družini, katere sin je bil že v partizanih. Čeprav je bila to zelo revna družina, so naju sprejeli kot bi bila sorodnika. Tu sva čakala na zvezo. Ko je nekdo potrkal na vrata in ko smo jih odprli, je vstopil čez prag lepo napravljen domači sin, ki je s skupino partizanov prišel po naju. Pred hišo sta bila pripravljena tudi že konja. Vso ulico so partizani blokirali. Zajahala sva in odšla na svobodno ozemlje.

V Banja Luki je bilo naše gibanje zelo močno. Mesto je imelo dobre kadre in prispevalo je veliko število borcev. Partijska organizacija je odlično delala.

ZAHREBTNE ČETNIŠKE AKCIJE

V Bočju blizu Banja Luke smo tedaj organizirali operativni štab za Bosansko Krajino. Za političnega komisarja je bil določen Osman Karabegović, za načelnika pa Mladen Stojanović. V tem času je plamenel upor na Kozari. Nastajale so nove partizanske enote. Pri Drvaru je bil komandant odreda Milutin Morača. V centralni Bosni je bil komandant Danko Mitrov. Potrebno je bilo vojaško organizirati in sinhronizirati te operacije in še bolj okrepiti enote, ki so bile že tedaj močne in velike.

Najprej smo okrepili naše enote v Krajini, razoroževali pa enote, ki so težile k četnikom. Te naše akcije so onemogočale četniške atentate na štabe in druge njihove diverzantske posege. Eno diverzantsko akcijo pa so na naš štab le pripravili. V Čelincu je bil namreč partizanski komandir Rade Radič, komisar pa Aleksić. Ta dva sta tudi pripravila atentat na nas. Naloga sta imela likvidirati oblastni komite in štab.

Tistega dne sem se dolgo pogovarjal z Radičem. Bil mi je sumljiv, ker je vedno spraševal, kaj bo, če zmagamo. Čeprav je bil čuden v tem razgovoru,

sploh pomislil nisem, da pripravljajo napad. Slučajno sem se odločil popoldne obiskati Maslovar, ker sem slišal, da četniki nekaj rožljajo. Namen sem jih imel razorožiti in ustanoviti našo četo, na katero bi se lahko zanesli. To sem sklenil nenadoma in od spremljevalcev zahteval, naj pripravita konje. Nihče ni mogel prepričati mojega odhoda, ker smo odjahali v galopu. Zarotniki-četniki so sicer postavili zasede, vendar je vse minilo brez rezultata zaradi našega odhoda.

UMOR

MLADENA STOJANOVIĆA

Tisto noč so na moji postelji bili sekretarja komiteja SKOJ. Ko je slišal, da sem odšel, je legel na mojo posteljo. Skrta bomba je eksplodirala in ga ubila. Ob tej priliki je bil ubit tudi Mladen Stojanović in še neki tovariši. Mladena so prej ujele četniki in ga silili, da bi sodeloval z njimi. Bil je zelo popularen že v bivši Jugoslaviji in resnični ljudski zdravnik. Simpatiziral je z nami in užival velike simpatije na Kozari. Mladen je, razume se, odbil to četniško zahtevo. Zelo junaki je bil, ko so ga streljali. Pel je pesem: Rdeča sta vzhod in zahod. To četniško akcijo je vodil Radič. Tedaj bi lahko imeli še večje žrtve. Na srečo ni bilo tu niti Pucara niti Osmana, jaz pa sem se slučajno umaknil zasedi. Za četniške uboje sem slišal v Maslovarah, kjer je bil prav tako položaj zelo slab. Tukaj je bil komisar Idriz Maslo, predvojni komunist. Imel je veliko zaupanje v ljudi. Meni pa se je zdelo, da njegova četa ni bila najbolj zanesljiva, pa sva se dogovorila, da bo izvršil selekcijo, da bo izbral najboljše borce, da bo odšel iz Maslovara in da bo v gozdu formiral štab in da se bo zavaroval. Idriz je na vsak način hotel, da bi prenočil pri njem, meni pa se je mudilo, da bi srečal Pucara, ki je bil v Skender Vakufu. Isto noč so četniki na postelji zaklali tudi Idriza.

Na začetku 1942. leta smo Italijane pregnali iz Bosanske Krajine. Imeli smo že precejšnje svobodno ozemlje. Začeli smo napadati tudi mesta, kajti majhne akcije so nam prinašale le majhne koristi. Računali smo, če bomo napadli pet ali šest žandarmerijskih postaj, bomo imeli prav toliko žrtev ali pa še več, kot če bi napadli Jajce ali Bihac. V tem primeru bi tudi te postaje postale naše.

V ZDA pa tudi drugod po svetu precej berejo knjigo pod naslovom »Poročila iz prve roke«. Gre za dokumentarno reportažo o bivšem predsedniku ZDA Eisenhowerju, ki jo je napisal njegov pomočnik Sherman Adams, za katerega so trdili, da je bil tedaj najmočnejša osebnost v Beli hiši. Imenovali so ga siva eminenca Bele hiše, kajti skozi njegove roke je šel vsak dokument in je, ker ga je Eisenhower smatral za prijatelja in pomočnika, ki mu je popolnoma zaupal, reševal tudi številne predsednikove naloge. Vendar so to harmonijo kmalu zakrili črni oblaki, kajti neki ameriški tovarnar tekstilnega blaga je večkrat poslal Adamsu darila. To je bilo dovolj, da sta izbruhnila afera in preiskava. Sherman Adams je moral pred senatno komisijo, ki je odločila, da mora zapustiti Belo hišo.

V svoji knjigi piše o nekaterih podrobnostih, ki pa so zelo zanimive. Adams na primer povsem zavrača govorce, ki so se takrat zelo širile, da Eisenhower ni rad delal. Adams piše, da je delal od osmih zjutraj do petih popoldne z majhnim odmorom za kosilo, pa še pri kosilu je imel razgovore. Po delu je običajno igral golf. Adams tudi piše, da bivši predsednik ni imel rad telefona in je dopuščal, da je vzel slušalko v roke v samo najbolj nujnih primerih. Ni rad bral dokumentov. Zahteval je, da mu tekste skrajšajo na nekaj stavkov. Adams pravi o tem, da je bila to ena izmed velikih Eisenhowerjevih napak. Trdi pa, da Eisenhower sploh ni rad bral niti za zabavo, razen mogoče večših romane o

»Poročilo iz prve roke«

kavbojih, ali pa o ameriški državljanski vojni. Zelo rad pa se je pogovarjal in poslušal mišljenja svojih sodelavcev. Največkrat je bil v družbi z ministrom za zunanje zadeve Johnom Fosterjem Dullesom. Dulles je bil preveč krut, neelastičen in pripravljen, da gre z glavo skozi zid. Predsednikova osebnost pa je bila povsem nasprotna. Bil je zelo popustljiv in miren. Zato, tako piše Adams, je prišlo v politiki tudi do čudnih rezultatov. Dullesovim grobim in pomembnim besedam ni sledila takšna politika. Besede so bile odločne, politika, ki pa je bila le odvisna od Eisenhowerja, je bila manj odločna in manj aktivna.

Eisenhower je včasih vzbujal vtis, da ni aktiven. Nekoliko presenečen je bil zaradi nasilnosti in zlobe McCarthyja, ki je vodil križarsko vojno proti vsemu tistemu, kar se je zdelo komunistično. Eisenhower ni nikoli zavrgel odprtega stališča proti njemu. Na začetku so to razlagali kot volilno špekulacijo, kajti tudi McCarthy je bil republikanec.

Adams dalje piše, da je bil najhujši teden v osmih letih Eisenhowerjeve Bele hiše jeseni 1956, ko so bili hemiri na Madžarskem in ko je prišlo do napada na Sueški prekop. Izraelsko mobilizacijo so predvideli, ameriška vlada pa je v glavnem zvedela, da hočeta Velika Britanija in Francija s silo rešiti vprašanje Sueškega prekopa. Kljub temu je bil Eisenhower presenečen, ko je zvedel za napad. Prepričan je bil, da bosta Eden in Mollet upoštevala nekatera njegova nasprotna stališča. Torej je moral Eisenhower v OZN uresničiti tisto, kar mu drugače ni uspelo.

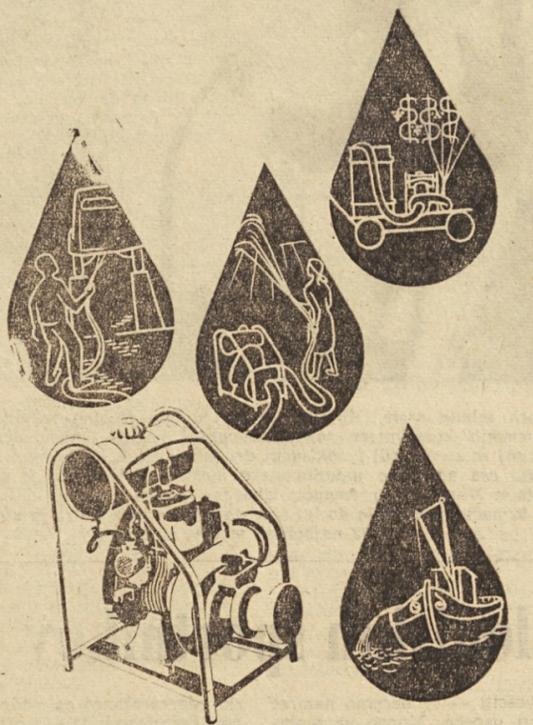
Včasih se je ujezil, vendar pa je bila popustljivost značilna zanj. Bolj mu je bila všeč umirjenost in razsojanje, ni bil za polemike in za boj. Zdi se, da nikoli ni dojel dinamičnega značaja sodobne politike, hitrih sprememb v odnosu med silami in potrebe za vedno nove napore.

Sherman Adams, ki je očitno ozibren proti svojemu nekdanjemu šefu in osebnemu prijatelju, pa je napisal tudi tole:

Eisenhower je o Nikiti Hruščevu govoril vedno brez strasti in z razumevanjem. Tudi po propadi konferenci v Parizu, po sestrelitvi ameriškega špijnskega letala U-2. Reakcijo predsednika sovjetske vlade na ta dogodek je Eisenhower ocenil z besedami: Hruščev ni mogel drugače ravnati.

V razgovoru z Adamsom je Eisenhower pripovedoval o svojem srečanju s Hruščevom v Camp Davidu, ko je Hruščev obiskal Ameriko 1959. leta. Gast je bil zelo prijateljsko razpoložen, posebno ko sta se pogovarjala na samem. Eisenhower je vedno mislil na to srečanje in trdil, da je bil po incidentu z letalom U-2 Hruščev krut tudi proti svojim osebnim občutkom proti Eisenhowerju, to je: moral je tako postopati zaradi svoje okolice!

Motorna črpalka MP 250/20

Je te dni dospela s Tomosovega tekočega traku. Črpalka je centrifugalna, opremljena s 60 ccm bencinskim motorjem; moč 2,4 KS, kapaciteta 250 l v minuti pri tlačni višini 20 m. Teža z gorivom vred znaša 14 kg. Zelo je praktična in ekonomična ter se uporablja za črpanje vode iz čolnov in manjših ladij, za namakanje vrtov in polj, za opravevanje in škropljenje sadovnjakov in vinogradov ter kot pomožno gasilsko sredstvo.

Zahtevajte prospekte in ostale informacije pri Tomosovih prodajnih zastopnikih!

Tovarna motornih vozil
Tomos Koper

PRIPOVEDOVANJE ŠPIJONA • PRIPOVEDOVANJE ŠPIJONA • PRIPOVEDOVANJE ŠPIJONA

20

Policija je čakala

V Osnabrücku sem ujel vlak za Reirno in počakal v hotelu. Prespal sem. Naslednji dan je prišel poveljnik moje ladje in »slučajno« sedel predme. Njegove prve besede niso bile najbolj izpodbudne.

— Policija je preiskala mojo ladjo. Ne vem, zakaj. Moral sem jim izročiti tudi vaše dokumente, ki so kajpada originalni. Kaže, da bo vse dobro. Kljub temu bomo delali in ukrepali po našem starem načrtu. Legli boste pod palubo kot bolnik. Imate gripo.

Razšla sva se. Do ladje sem prišel, ne da bi me kdo opazil. Hitro sem zginitil pod palubo.

Kljub bojzani je pot do Hroningena minila brez incidenta... Potlej so me prevzeli ribiči. Skrili so me med zabočke, v katerih so bile natovorjene najbolj smrdljive ribe na svetu. Tako sem dopotoval do mesta. Pol ure potem, ko smo bili v mestu, so se odprla vrata in vstopil je moj bradati prijatelj, ki me je sprejel na nizozemski obali.

— Obala je zdaj čista, je rekel, vendar pa se dogajajo čudne reči. Zadnje dni sta nizozemska in nemška policija preiskovali vas in železniško postajo. Obiskali so celo moje malo uto na obali. Vendar midva greva tja, kajne.

Od proge do ute na plaži je bilo približno 500 m. Moj vodič ni hotel, da greva naravnost tja. Šla sva po neki stezi in ko sva prišla v bližino ute, me je skrtil v neko grmovje, sam pa je odšel za vsak primer, če se ni kaj med tem spremenilo. Brž ko je odprl vrata, so ga trije policaji zagrabili in pahnili v notranjost; eden ga je držal, ostala dva pa sta šla na obalo in jo jela preiskovati. Sam sem bil dobro skrit, kajti kraj, kjer sem bil, policajja sploh ni zanimal. Moj prijatelj je na vso moč protestiral proti takšnemu postopanju. Ko so bili vsi trije policaji spet skupaj, so nekaj mrmrali. Slišati je bilo kot opravičilo. Zbal sem se, da bi moral noč prebiti na prostem, pa tudi, če bi policija prišla iz nasprotne smeri. In še nekaj me je vznemirjalo. Če odvedejo mojega bradatega prijatelja, ne vem, kako signalizirati podmornici. Vedno bolj me je zeblo. Naposled so se odprla vrata ute in policaji so hitro odšli.

Zdelo se mi je, da minevajo leta, od prijatelja pa nobenega znamenja. Čez nekaj trenutkov sem zaslišal rahel zvok. Ozrl sem se. Za menoj je stal previdni Holandec. Sepnil mi je:

— Pojdite za menoj in delajte vse to, kar bom jaz!

Nekajkrat sva se za hip ustavila in se počasi bližala kolibi. Po tridesetih minutah sva prišla do kolibe, do zida nasproti vratom. V zidu sem zagledal špranjo in zlezla sva skoznjo.

Notranjost je bila zelo udobna. Moj vodič je stopil do neke stene in odprl skoraj nevidna vrata.

— Tu je, je rekel, moje stanovanje. — Če bi se kdorkoli približal kolibi, izginite semkaj in ležite na tla. Vstopite, splazite se, poizkusite!

Poizkusil sem in vse mi je uspelo. Sodil sem, da gre za zelo praktično skrivališče, ki je zelo dragoceno.

Ko sem se spet pojavil v kolibi, mi je rekel:

— Zdjaj pa je na vrsti večerja, potem greva pa spat.

Med tem ko je pripravljala večerjo, mi je povedal, da je policija v okolici kolibe opazila dve neznanji osebi, zato takšna pozornost in pripravljenost.

— Zelo sem radoveden, kdo v tem mestu obvešča Nemce, je nadaljeval moj vodič. Policajja sta se kot ostrigi zaprla vase, ko sem poskušal iz njiju izyleči, kdo ju je vendar o tem obvestil. Vendar, brez skrbi. Prej ali slej bom odkril, kdo je to. Odporniško gibanje zna s takšnimi ljudmi končati. Kljub temu, mislim, da lahko poveste v Londonu, da za zdaj ta pot ni najbolj varna.

NAPOSLED SIGNAL

Zjutraj, po zajtrku, se je poslovil in mi rekel, da se bo vrnil šele zvečer.

Pravili smo mu obešenjak

hans hellmut kirst

Občutek ima, da ga ocenjuje kot tele, ki so ga razstavili na nagradnem tekmovanju. Kakšna ženska! Tudi s topim nožem bi odrla človeka. Proučuje ga, ocenjuje in opredeljuje. Ga je za zaznamovala.

Iz njenih oči izgine hlad, Dostopnejše so, dovoljujejo, da pogleda vanje, kot pogledamo v ribnik, ki je bil doslej skrit v gozdu. Toplejša so, izzivale. Tudi poteze na obrazu so milejša. »Torej,« pravi in njen glas ne zveni več odbijajoče in kruto kot prej, ko je bil hrapav kot papir, iz katerega izmotamo presno maslo, temveč je kot svileni papir, iz katerega odvijemo pomarančo, »kaj želite od mene?«

»Vi ste se torej pravkar oblekli?« vpraša Stricka. »Do zdaj ste bili civilna uslužbenka.« — »Zame tukaj ni dela. Izučena sem in čakam na razvrstitev. Postopek je jasen.«

Tako? Jasn? Zanj ni več dela? Strick pomisli na Voglove besede: Ne lega dovolj voljno na hrbet! Ni več zaposlitve zanj. Nobenega dela več. Verjetno ni uporabna za določeno vrsto dela. Težko, da bi kdo sploh prišel na to absurdno misel... Toda ali je res tako? Je mogoče slutiti, kaj se skriva pod temi čunji? Odurna krpa uniforme.

Toda obraz ni brez lepote. Okroglo, podobno Marijinemu, in ne brez odločnosti. Polne, toda stisnjene ustnice, zaprte. Oblečje brez gub, ampak sprejemljivo, kot da je potreba vanj vse na silo vtisniti. Oči so spet hladne, skoraj ledene, zapirajo se

kotne in mehke, vendar tudi prožne, odsekane in krepke, toda ne surove. Milina v gibajoči se vreči. Bomo videli, kaj se skriva v njej.

Torej oba stebra pri vohu bo oblepil z glavnimi gesli. Kako bi bilo, če bi opisal tudi velike hlevske svetilke? S pisanimi in veselim nacionalnoscističnimi lampijončki, počekčki z rešilnimi besedami. Mogoče tako nekako: Vse za dokončno zmagalo! Ali: Ne popuščajte! Ali še lepše: Prišle! Bo dan! Izbiro bo prepustil Voglu. On je kot barometer. Natančno ve, s čim bo spravil voljake v smeh. Uporabil bo vse tisto, kar bo Vogla najbolj zabavalo. Glas ljudstva!

Poleg tega bi lahko postavil čez pot, ki pelje iz vojašnice, natanko tam, kjer pot naglo zavije na levo in po hribu navzdol, velik napis. Odločna führungerja izjava, napisana z ogromnimi črkami. Bo že kaj našel. Ali pa si bo preprosto izmislil. Kdo neki bi si mogel zapomniti vse, kar je führunger rekel. Bo že kako, nekaj jim bo pač podtaknil!

Polkovnik opazuje z mešanimi občutki Stricka, ki se mu približuje. Kdo ve, kakšen je človek, ki prihaja iz vrta častniškega doma? Stražilce v večernem mraku? Rad bi tolovajil s sekiro. Saj je tudi videti kot drvar.

Polkovnik ima navado, da pokadi po delu in po večerji dobro cigaro na vrtu častniškega doma. Na prijetni, udobni klopi ob cvetlični gredi. Tam polkovnik počiva, kadil cigaro in zavil v dim premišljuje — v oblakih, ki se vlečejo skozi črmino in se nato prečistijo — premišljuje ali naj telefonira Eriki ali naj odigra igro s kartami. In če karte, potem s kom, kje in kako dolgo.

Nenapisan zakon častniškega doma je, da ga v večernih in nočnih premišljevanjih ne sme nihče motiti. Na terasi se pogovarjajo — in on to ve — polglasno. Vrt se nenadoma spremeni v zaprto področje; izogibajo se ga kot minskega polja.

Samo Strick, ki najbrž ne pozna običaja, ali pa zaradi pomanjkljive vzgoje škriplje po pesku naravnost proti njemu. Kdo ve, kakšen človek je! Do zdaj je polkovnik vedno sam izbral svoje sodelavce in vedno je izbral odlično; tega so mu navrgli in to celo brez vsakršnih formalnosti. »No, dragi moj,« zakliče Stricku, »kako se počutite na novi dolžnosti?«

Strick potegne iz mape — tudi mapo že ima ta tip — nekaj listov. »Gospod polkovnik, nekatere predloge sem pripravil in zanje potrebujem vaše privoljenje.« Polkovnik se zagleda v večerno zarjo; kot bi nebo hotelo sprazniti zemljo. Glej, glej, fant že zahteva pooblastila. Tako naglo!

Strick mu pomoli listino. »Tukaj so moji predlogi za posebno kontrolo na področju poveljstva.« In potegne nov list. »In tule je načrt za ukaze v zvezi z imenovano kontrolo.« Tretji in četrti list. »To so prvi propagandni ukrepi in tudi pojasnila za dokončno zmago.«

Müller potežka z roko štiri na drobno popisane liste, kot da ugotavlja težo grobo izklesanega marmora. »Vaša naglica pri delu me zelo preseneča.« — »Ne jaz, Kessler hiti.« Štiri na gosto natipkani listi in to že prvi dan. Nekoliko preveč za začetek. No, fant se bo že še unesel.

gospod polkovnik. No, ker pa je ta kuhinja tako ali tako pod vašim neposrednim nadzorstvom... Zdi se, da je polkovnik razumel, od kod piha veter. Malopridnež bi torej rad žrl trikrat, štirikrat. To je menda boljši stvar želodca kot zaupanja. Mogoče niti ni tako neumno; rad bi se samo zabaval. No prav. Zaradi mene!« reče polkovnik. »In potem? Prevzamete tudi nadzorstvo straže? Zato imamo vendar posebnega častnika.« — »Vsi stražarji na poveljstvu morajo čutiti, gospod polkovnik, da jim je poveljnik ali eden od njegovih podrejenih častnikov vedno za petami.« — »Če ponoči nimate drugega dela, prosim. Pojdimo dalje. Nadzorstvo zaposlenih civilnih uslužbenecov? Za to je vendar stotnik Wolf.« Nesramni pobalin, pomisli polkovnik, povsod bi rad vtaknil svoj nos. Vohljač, rad brozga po blatu in rje po smeteh. Najraje bi vse te papirje razcefral, ko zadeva ne bi bila tako prekleto nevarna. Ne sme dovoliti, da ga bodo razkričali kot sovražnika nacionalnega socializma. Tako bi spravil v nevarnost svoje mesto na domovinski fronti.

Strick pokaže zadnje poglavje svojih predlogov. »Gospod polkovnik, pazite, prosim. V zadnjem poglavju piše, da opravljam svoje delo po vašem neposrednem ukazu. In da vam polagam račune.« — »To je najmanj, kar pričakujem.« — »Delal bom po vaših napotkih, gospod polkovnik.«

Zadnje poglavje niti ni tako slabo, pomisli polkovnik. Daje mu precej osebnih svobode. Po mili volji lahko telovadi, odgovarja za vse ali nič. Kot bo pač kazalo. In vsemu teatru, ki ga misli uprizoriti Strick ali se vsaj pripravlja, da bi ga uprizoril, vsej tej zmešnjavi lahko da, ampak ni nujno, svoj blagoslov. Za vsak posamezni primer. Kadar bo hotel. No, prav. Vsekakor je bolje, da podpiše ukaz v tej izdaji in takoj, da se ne bo vmešal Kessler, ki bo brez konca in kraja dlakocepil. In Strick bo delal po njegovih napotkih. Zares radoveden sem, kako bo to šlo.

Vrstice izginejo pred njegovimi pogledi, kot bi jih noč, ki se spušča, zbrisala z mikro čunjo. Kot belo ploščo, popisano s črno kredo. Bedak, si misli polkovnik, prav ta čas in to okolico si je izbral za svoje bedaste ideje! Krepko potegne iz cigare, ki zagori, kot bi šinila skoznjo električna iskra. »In kakšna so pojasnila ukrepov za končno zmago? Tega smo že sili. Ljudje so jih že do grla siti.«

»Vojakov ne bomo naravnost spominjali na vojno,« meni Strick in še za nekaj centimetrov stegne noge po pesku. »Prikazati jim moramo veličino časa, v katerem živimo.« — »S plakati?« — »Da, z osnovnimi idejami. Z gesli.«

»Ne tako, Strick! Tukaj pravite: Vse je mogoče, če človek hoče! Najčistejša norost. Nihče ne zmore tega, kar hoče. Ali lahko pijem ponsardanca? Ali lahko postanem general?« — »Zakaj ne. Vprašanje je samo: kdaj?« — »Vse je mogoče, kar človek hoče! Neumnost!«

Vrtna stezica je umazano siva. Okamenela potuje narave. Kot bi jo izbljuvale stene. Takšna gesla so kozlov

kucnjena skleda. Zvezde kot oddaljene žepne svetilke, pokrite s svilo.

»Nekaj vam bom priznal, Strick. Zelo simpatični ste mi. Ze od prvega dne. Brskajte kjerkoli in kakor koli hočete. Ne bom vas oviral.« Dva krepka dima iz cigare. Grozeče zažari kot svetilka, ki se prižge in ugasne na čestnem križišču. »Toda nikar se ne domislite, da bi se vmešavali v moje zasebno življenje. Kajti v tem primeru se bo močno zakadilo. No, prav. Navsezadnje niste bedak!« Nov, kratek vžig čestne svetilke. »Ste že spoznali Eri?« — »Površno, gospod polkovnik.«

Müller se na klopi pretegne kot v postelji. »Kakšno je bilo naše življenje, Strick? Neprestano v službi Velike Nemčije. Da bi si ustvaril družino? Gojili domačo tradicijo? Sadili ohrovt? Dragi prijatelj, naš element je bil boj. Desetletja smo izdelovali postelje, v katerih naj bi spali novi rodovi. In mi? Mimoregreda. Vedeti morate, da zelo ljubim otroke. Posebno sem si želel deklico. In nazadnje sem eno posvojil.«

Stricku se je stemnilo pred očmi. Čeprav pada iz odprtih vrat častniškega doma širok trak svetlobe in se plazi po vrtu. Njegova hčerka Eri! Glej, glej! »Popolnoma vas razumem,« zamrmra Strick. »Tudi meni bi bilo prekleto neprijetno, če bi vedel, da je v mojem področju nacionalnoscistični častnik, ki je bedast kot prasec.«

Potem, po daljšem molku, kot da se počasi, zelo počasi zdiguje težka zavesa, pravi polkovnik očitno zadovoljen: »Menda vam je jasno, da ste opravili pri okrožnem vodji in s tem pri straniki.« — »Ni pomembno. Najprej vaše poveljstvo, gospod polkovnik. In nato polagoma ostali.«

Polkovnik se skloni k Stricku, kot bi bil dojenček, ki ga mora opozoriti, naj ne zmoči blazin. »Opozarjam vas, Strick. Popolnoma prijateljsko. Če boste kakor koli poskušali vrtati proti meni, boste...« in pri tem se zasmeji s plemenito dobrosrčnostjo, »mrlič!«

In nato nenadoma, kot bi skočil z visokega stolpa v globoko vodo: »Bi odigrali z menoj igro kart?« — »Najlepša hvala, gospod polkovnik. Delo me čaka.« — »Nikar se ne pretegnite.«

Stricku to niti na misel ne pride. Poklinal bo Eri. Ker bo polkovnik igral karte, bo morda šla z njim na sprehod. Drugo z drugim se ujema. In človek ne sme zanemarjati svojih čustev.

Švedem dni je zadostovalo, da se je življenje v vojašnici spreobrnilo kot nogavica, ki so jo oprali in se zdaj odceja na vrvi.

Poročnik Strick širi nacionalnoscistične ideje. Kot bi na debelo trosil gnoj po njivi, ki jo namerava preorati. Vogel pravi: »Slavimo karneval pripravljani.«

Glavna gesla visijo na hlevskih svetilkah, ki se šopirijo pri vohu v vojašnici. Vsa površina je natičkana z napisni in nadutimi besedami. Cement v papirnati vreči vdanosti zaupanju. In preko poti skozi vrata vojašnice piše na debelih in širokem platu, meter in pol krat štiri metre in pol: »Vse je mogoče, če človek hoče!« Strickovo najljubše geslo. To je, kot je veselo rekel Voglu, njegova posebna muholovka. In zelo ga muči radovednost, kdo se bo prvi ujel na limanice.

»Posebni ukaz nacionalnoscističnega častnika št. 1«, ki ga je ukazal polkovnik Müller in soppodpisal poročnik Strick, je dobro namerjena zaščita po predolgih gobcih. Nacionalnoscistični častnik ima pravico nadzirati kuhinjo, prostore, upravo. Nacionalnoscistični častnik sme razpotalagati s stražarji in posebnimi ukazi. Nacionalnoscistični častnik sme prisostvovati slehernemu izvrševanju službe. Nacionalnoscistični častnik sme pregledati vse zaupne dokumente kakor tudi vse ostale zaupljivosti poveljstva. Nacionalnoscistični častnik je podrejen neposredno poveljniku in odgovarja samo njemu. In ta nacionalnoscistični častnik je poročnik Strick.

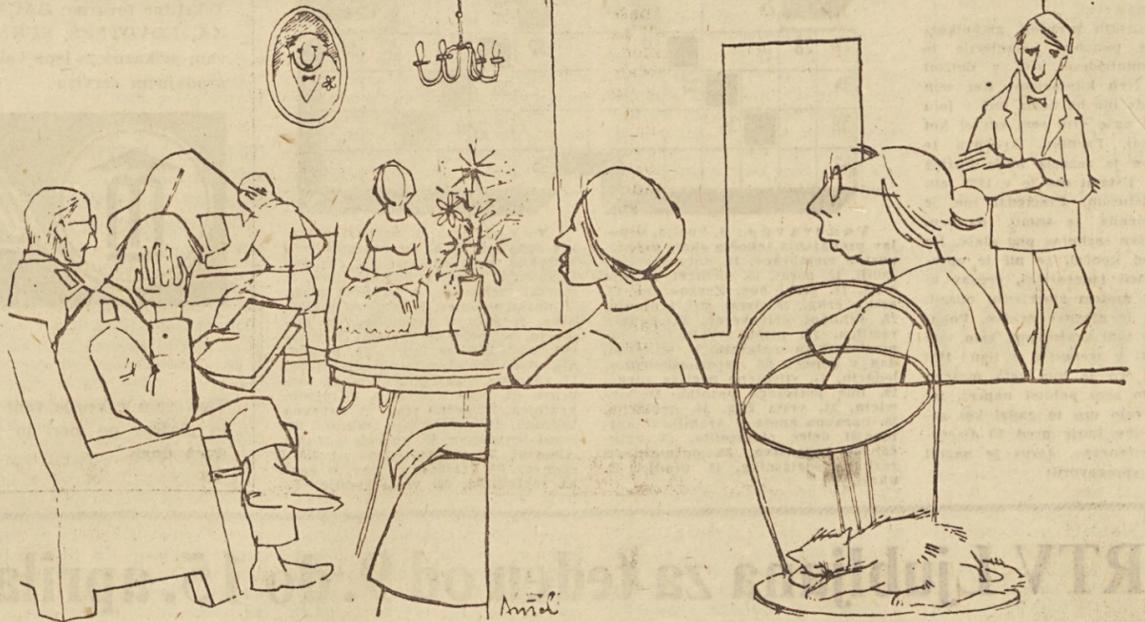
Politična vzgoja se je bistveno boljšala in to popolnoma nepričakovano. Predavanja niso samo enkrat tedensko kot doslej, ampak dvakrat. Obiskovanje predavanj je obvezno. Nobenih izgovorov. Kdor izostane, se mora osebno javiti nacionalnoscističnemu častniku in to s podrobno obrazložitvijo. Vsi, ki so zamudili predavanje, se morajo javiti naslednjega dne in najpozneje pol ure potem, ko so končali službo, v pisarni nacionalnoscističnega častnika, da jim nadomestno govori o predavanju in naukih, ki sledijo iz njega.

Potem, pravi posebna odredba, mora enkrat na teden predavati poveljnik baterije, torej stotnik Wolf, in to vsem častnikom edinice, torej tudi Raabeju. Niti nacionalnoscistični častnik nikoli ne zamudi teh predavanj in si pridno zapisuje, kar Wolfa vzmernirja. In še kako vzmernirja.

Ostala predavanja ima nacionalnoscistični častnik osebno. Pri teh lahko skoraj govorimo o navalu, kajti komaj kdo izostane; število tistih pa, ki bi radi izostali je še manjše. Kajti kadar govori Strick, je vedno veselo. Nacionalni socializem z vesele plati.

Novost: obvezen pouk za vse častnike s področja poveljstva. Enkrat tedensko. Vsk ponedeljek ob šestnajstih. Strick je dobrosrčno prepustil gospodu polkovniku odločitev ali bo predaval sam ali je dovolj, če predava Strick. Polkovnik je odločil: Strick zadovoljuje.

Gesla vise v jedilnici, pivnicah, stražarnicah, hodnikih. Ni zaklonišča, kjer ne bi visela führungerjeva podoba. Voglov predlog, naj bi po straniščih izobesili kratke izreke iz Hitlerjevega »Mein Kampf«, sta po daljšem premišljevanju odbila, čeprav je zvenela Voglova trditve, da ljudje na takšnih krajih zelo radi prebirajo podobne reči, zelo prepričljivo.

kot jezero, ki zmrzuje. »Torej?« Kratko, spušča ostro odklonilo, ki ga izgovori za spuščenim naliknikom.

»Hočete delati v mojem uradu?« — »To ni mogoče. Rekla sem vam že, da me bodo prestavili.« — »Prestavitev lahko razveljavim.« — »Zakaj?« — »Ker je v prid mojemu uradu.«

Z razkrečnimi prsti gre skozi svetle, gladke lase, podobne krznu, kot bi jih ne hotela samo urediti, kot bi verjela, da je kaj takšnega tudi mogoče. Dokler sem bil še otrok, so me fotografirali na takšnem pregrinjalu; bil sem strašno neumen, kot opica, ampak krzno je bilo čudovito. Njeni gibi so mični, prsti se ji napno. Videti bi jo moral v kopalkah.

Roka ji omahne, kot bi se nenadoma spomnila, da je sleherna osebna izjava prepovedana. Negibno stoji kot stražar pred vojašnico. »O nacionalnem socializmu nimam pojma.«

»Ni potrebno. Vaše delo v uradu bo podobno kakršnemu koli delu v boju našega ljudstva. Samo da boste pisarili namesto o hlačah in komisju o pogledu na svet in dokončno zmago.«

»Recite mi: ste vi tisti častnik, ki je predinočim prijel postajnega poveljnika?« — »Vsekakor.« — »Prav. Kdaj moram nastopiti?« — »Jutri zjutraj.« — »In moja prestavitev?« — »Preklicali jo bomo.« — »Torej se bom jutri zjutraj javila pri vas.«

Strick gleda za njo. Ni mogoče zanikati: dekle je milo. Njene kretnje so lah-

»Preden bom vse to prebral, Strick, prečrtajte polovico. Najmanj. Mogoče da ste dober, celo prepošten človek, ampak to še ni razlog, da bi si sam izkopal grob. Preverite posameznosti, gospod polkovnik. Vsi predlogi sodijo strogo v moja pooblastila.« Polkovniku se je zameglilo pred očmi. »Kaj? Mar boste dobili polnomočje?«

»Je že na poti. Kessler mi je obljubil.« Modrina hriba za Strickom počasi preide v rahlo črmino, kot bi si obzorce potegnile temno pregrinjalo čez ušesa. »Sicer pa ne razumem, gospod polkovnik, zakaj bi moral začeti svoje delo tukaj s polnomočjem. Kaj ne bi bilo primerneje, da bi vi določili področje mojega delovanja? Da bodo funkcije nacionalnoscističnega častnika rezultat vašega ukaza in ne mojega izsiljevanja. Vse podrobnosti pa so tu.«

To je šele pravo izsiljevanje, si misli polkovnik. Ta človek ni častnik, temveč pravi razbojnik. Moral bi nositi poleg samokresla tudi nož, celo več nožev in okoli vratu rdečo ruto.

»Torej sedite,« pravi polkovnik. Strick sede k njemu in brez zadrege stegne noge, kot bi želel, da bi se nekdo spotalnik obnje. Polkovnik nejevoljno pregleduje papirje. Kot bi bral nevojaški roman.

»Nadzorstvo! Nadzorstvo kuhinj? Katerih?« — »Vseh, gospod polkovnik.« — »Tudi častniške?« — »Na papirju da,

drek,« reče polkovnik prepričljivo. Strick nežno in pozorno doda, kot bi govoril bolniku: »To je rekel führunger, gospod polkovnik.«

Polkovnik se zgrozi. Kot bi se sedel trebušasti cirkuški šotor in ga pokopal. Prekleto neprijetna stvar! Kaj je pravzaprav storil? Se je uprl führungerju? Ga je osmešil, ponižal? Ta človek mora biti prevarant, bivši vojak prostak, potepuh ali kaj podobnega. No, tega nihče ne sme govoriti. To si sme v najboljšem primeru misliti, kadar je sam. Človek bi pobesnel. »Zakaj mi tega niste takoj rekli? In zakaj tega še niste napisali? Prosim vas, nikakršnih dvomnosti v mojem območju.«

Strick pomoli polkovniku kopirni svinčnik. Vljudno in odločno, kot bi mu izročil meč. Polkovnik ga vzame. In potem naglo in jezno podpiše vsak list posebej. Njegov »M« je velik. »M« kar pomeni Müller, polkovnik in poveljnik Rehhausa. Videl, soglašal, podpisal. In s tem tudi ukazal.

Strick skrbno zлага podpisane listine v mapo. Kot zbiralac dragocenih umetnosti. »Lep večer,« pravi Strick in gleda v temo, ki se počasi spušča. Hritovje okoli Rehhausa izginja, kot bi ga pokrile črne čunje. Meina se prevliva kot tekoča žerjavica sem in tja, kot bi jo posebril s širokim, nemirnim zamahom čopiča. Nebo je kot sivomodra pre-

DELAVSKA ENOTNOST

»POGOVORI 61« ŽE V KNJIGI

Obveščamo vsa sindikalna vodstva, organe delavskega upravljanja in vse bralce Delavske enotnosti, da so »Pogovori 61« I. in II. del že vezani v knjigo. Kot smo že prej objavili, smo izdali lanske »Pogovore« v eni knjigi. Ravnali smo se po željah naročnikov, zato so »Pogovori« vezani le v polplatno, torej broširane izdaje letos ni. Vsem naročnikom »Pogovorov 60« bomo te dni razposlali tudi knjigo »Pogovori 61«. Drugi zainteresirani pa naj sporočijo svoja navedila na naslov: Uprava Delavske enotnosti, Ljubljana, Kopitarjeva 2 ali po telefonu 31-501. Cena knjige je 800 dinarjev.

Krati obveščamo zainteresirane, da imamo na zalogi še 35 izvodov knjige »Pogovori 60« — I. del in 150 izvodov knjige »Pogovori 60« — II. del po ceni 400 dinarjev za izvod.

NOVI NAROČNIKI

POSTOJNA — Sindikalni svet se je zavezal za izvolitev poverjenikov Delavske enotnosti v vseh delovnih kolektivih. Dne 20. marca je sklical posvetovanje predstavnikov sindikalnih podružnic, katerega so se udeležili tudi vsi poverjeniki Delavske enotnosti s tega področja, pa tudi predstavnik Delavske enotnosti iz Ljubljane. Na posvetovanju so posamezniki predlagali razne ukrepe za razširitev DE in sprejeli nalogo, da bodo v kratkem povečali število naročnikov. Prepričani smo, da bomo ob taki podpori sindikalnega sveta pridobili v postojnski občini številne nove naročnike. Ze te dni smo prejeli naročilnice od novega poverjenika iz kolektiva »Petrol« — Postojna, tovariša Leopolda Strela.

AJDOVŠČINA — Iz sekcije Cestnega podjetja Nova Gorica smo prejeli od poverjenika Radislava Lahajnarja seznam 11 novih naročnikov.

IDRIJA — Trgovsko podjetje »Preskrba« nam je sporočilo 9 naslovov novih naročnikov. Med člani kolektiva rudnika živega srebra pa je poverjenik Marjan Bedenk zbral 8 novih naročnikov.

KRANJSKA GORA — Iz kolektiva trgovskega podjetja »Skralica« smo prejeli naročilnico za 8 izvodov DE.

SKOFJA LOKA — Sindikalni svet neposredno spremlja stanje naročnikov na svojem področju. Te dni pa nam je tudi posredoval naročilnico za 11 novih naročnikov.

SEVNICA — Poverjenica Marta Hruševar iz konfekcije »Lisea« je pridobila 3 nove naročnike. Iz podjetja »Komunala« pa smo prejeli seznam 10 novih naročnikov.

KRANJ — Sindikalna podružnica »Živila« Kranj posveča velik pomen sindikalnemu glasilu. Zato je v teh dneh pridobila med kolektivom 23 novih naročnikov, kar je glede na število zaposlenih res lepa številka.

MARIBOR — Poglejmo odstotke naročnikov na DE v primerjavi s številom zaposlenih v posameznih občinah mariborskega okraja: Ormož 22%, Ravne 11%, Dravograd 9%, Sl. Bistrica 7,8%, Slovenj Gradec 7,8%, Ptuj 7,6%, Radlje ob Dravi 5%, Lenart 1,6% in vse tri mariborske občine 5%.

ORMOŽ — Poverjenik tov. Ivan Kuharjič v podružnici Stanovniške skupnosti nam je te dni poslal seznam 15 novih naročnikov. V gradbenem obrtnem podjetju »Grad« pa je poverjenik tov. Nikola Mihelc, ki se je zelo zavzel za razširitev DE, spet poslal 20 naročnic.

Tekstilne tovarne: BAČA — Podrdo, MAJSPERK, MERINKA, NOVOTEKS, SUKNO — Zapužje in VOLNA — Laško vam prikazujejo lepe volnene pomladanske novosti v svojem prodajnem servisu

LJUBLJANA
Cigaretova ulica

Tam vam oskrbijo tudi konfekcijsko šivanje moških oblez in plaščev po meri in vam na zahtevo izgotovijo obleko v dveh dneh

HUMORESKA

FADIL HADŽIĆ:

Srečanje z Mono Lizo

(Odiomek iz potopisa »Bosance v Parizu«)

V luvrski muzej sem vstopil pri glavnih vratih. Po jugoslovanskem običaju si nisem kupil prospekta. Mislih sem si, saj smo tako ali tako bistro ljudstvo in se bom že nekako znašel.

Ko sem prišel do Miloske Venere, prenehil sem že dva kilometra, sem pogledal iz torbe kos kruha in slanino ter se najedel. Venera je bila stečena prav do tise točke, ki jo možki ne vidijo radi oblečene. Bila je prav taka, kot so jo presenetili pri srečanju na otoku Miloseta leta 1820 pred Kristusom. Da ne bi ta Grkinja mislila, da zaradi nje tu sedim in jem, sem ji obrnil hrbet in gledal v daljavo, pol kilometra naprej, tja kjer stoji asirski krilatki bik.

Najedel sem se in krenil na desno, pešachi kake štiri kilometre in prišel med faraonske grobove. Videl sem sfingo in druge stvari, zdaj se mi, da je to precej staro kamenje, nato sem si zaželel priti nekoliko više, ker je bilo v kletih hladno, čeprav je to afriski teritorij.

Toda preden sem našel paznika, sem moral se prepesčiti dolino Evfrata in Tigrisa. Tu sem našel na množico babilonskih in kaldejskih spomenikov. Ko sem našel paznika, sem mu kratko rekel: »Mono Liza« — z vprašanjem na koncu. Odgovoril mi je po francosko in pokazal s prstom na stopnicah. Stopnic je bilo, mislim, 1786 ali 1784.

Znašel sem se v sobi z japonskimi vazami in hitro pobegnil iz nje. To ni bilo tako. Kroznik in vaz so prihajali iz Japonske, da sem hočem približno tri kilometre med njimi. Ko sem že začel dobljati halucinacije v obliki raznih zmajev, sem našel na egiptovske preproge.

To me je izredno razveselilo. Sedel sem na stotiček in začel božati preprogo, ki je bila stara 5728 let. Paznik mi je rekel, da to kar delam ni dobro, ker vsako dotikanje preproge stane sto frankov, a jaz sem preprogo pobožal že štirikrat. To je bilo zelo prevlečeno z njegove strani. Ko sem plačal in je paznik odšel, sem pogledal preprogo trikrat brezplačno. Tako sem se mu maščeval.

Egiptovskih preprog, glavnikov, lasnic in podobne galanterije je bilo osemindeset sob v dolžini najmanj treh kilometrov. Ker sem se zbal, da me bo našla noč v letu 3284 pred našo ero, sem zdrel kot nor naprej. Pazniku, ki čuva te letnike, se je zadelja moja hitrica sumljiva. Ustavil me je v 1723 letu pred Kristusom. Pregledal me je vsega, menda je sumil, da sem skrival kakšen sarkofag pod plašč. Ko je pregled končal, se mi je opravičil v čisti francoščini, čeprav bi lahko po mojem zmerjanju opazil, da nisem iz njegove države. Pokazal mi je tudi krajšo pot, zato sem se znašel v trenutku v letu 1178 naše ere. To je bila zelo mrčna doba, zato sem pohitel naprej, tekel sem celo uro in padel kot ranjen kraljev kurir pred El Grecovega »Križanega«. Jezus je nagnil glavo in spregovoril:

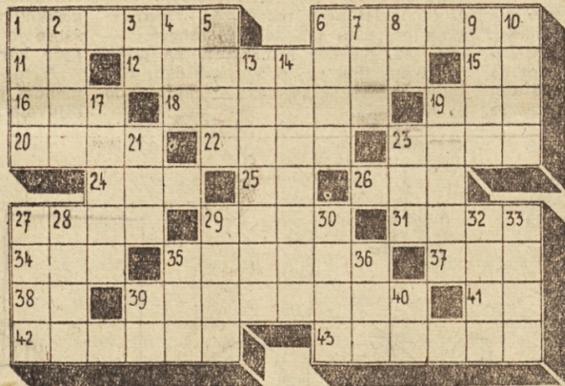
— Grešni človek, čeprav si neverniki, ti lahko povem, da si se zaletel v celo stoletje predateč, zato se vrni po poti, po kateri si prišel, ker tam boš našel ženo, ki jo iščejo tvoje oči.

Čeprav sem neverniki, sem se mu lepo zahvalil in se vrnil sto let nazaj, kar pa je bilo zopet precej komplicirano.

Graditelji Louvra so vedeli, da bo vsak želel videti slavno Mono Lizo, zato so tudi zgradili tako zamotan labirint, da bi bilo čim težje priti do nje. Sele pozneje sem zvedel, da so tako gradili zaradi lopovov, ki bi hoteli Mono Lizo ukrasti. Če bi namreč kdo sliko ukradel, bi se prav gotovo izgubil in o se končno moral zaradi lakote prijaviti sam pri upravi Louvra.

To iskanje me je zelo kulturno vzgojilo, saj sem med potjo spoznal vse španske, francoske in italijanske slikarje od leta 1328—1452 in prepešči levo, na desno, naprej in nazaj več kot dvajset kilometrov. Tako so pač zahtevala pravila labirint — igre.

Izgubil sem že vsako nado. Na moj klic »Mono Liza«, ki je odmeval v vseh dvoranah kot glas želnega v puščavi, mi je rekel paznik, da je že čisto blizu. Resnično, ni minilo niti pol ure, že sem zagledal majhno skupino ljudi, ki je od daleč opazovala slavno Mono Lizo. Kaj je s temi ljudmi, sem si mislil, da se tako izmikajo, zakaj ne gredo bliže, ali ni ta njen nasmehek nekaj, kar bi zapeljalo trdnega moža. Ker sem se zavedal svoje hrabrosti, sem pristopil in pogledal naravnost v Mono Lizo. Pri tem sem si mislil, kako bom pripovedoval pri povratku, toda nihče ni ne bo verjel. Tako — iz oči v oči — jaz in Mono Liza. Gledala me je, tudi jaz sem jo gledal, in če verjamete ali ne, zadelo se mi je, da je slika oživela. Tako nekam

Vodoravno: 1. koplja, 6. poljav prehajanja tekočin skozi polporodne membrane, 11. nota v solmizaciji, 12. gorat, 15. medmet, 16. tuja črka, 18. grški bog, Zevsov sin, 19. grška črka, 20. izraz pri tehtanju, 22. vzhodni krivoverec, 23. hodoča rastlina, 24. pivski vzdihi, 25. samoglasnik in soglasnik, 26. 13. ali 15. dan v mesecu po starorimskem koledarju, 27. stimsjeno prgišče snega, 29. ime poljskega pesnika Mickiewicza, 31. vrsta žita, 34. naplačilo, 35. upravna enota v Arabiji, 37. najmanjši delec elektriciteta, 38. egiptovsko božanstvo, 39. dušniki, 41. različna soglasnika, 42. orodje, 43. ukaz.

Navpično: 1. agregatno stanje snovi, 2. žleb, po katerem teče voda na mlinsko kolo, 3. različna soglasnika, 4. grška boginja jeze, 5. morskli mehkužec, 6. zaščitna plast, 7. moški polomek, 8. različna soglasnika, 9. reka v črnomoškem primorju, 10. podrag kamen, 13. ruski skladatelj (Knez Igor), 14. pripadnik vladajoče stranke posameznikov, 17. značilna ruska pokrajina, 19. razprave, 21. reka v Sibiriji, 23. pesem hvalnica, 27. rečna riba, 28. državna lastnina, 29. rimski bog ljubezni, 32. izposojen denar, 33. pogorje v Južni Ameriki, 35. splošen naziv za Hercegovca, 36. krajevni prislov, 39. enaka soglasnika, 40. vrsta zemlje.

SOLATA

— Predlagam, naj ne bo niti Zlatka niti Biserka ampak — Endivja.

— Koliko porokov je že treba za četrt kilograma?

— Ali mi lahko spravite pod šifro tale tri peresca motovilca?

— In kako, tovariš upravniki, si zamišljate s svojim pridelkom intervencijo na trgu?

Spored RTV Ljubljana za teden od 9. do 15. aprila 1962

PONEDELJEK	TOREK	SREDA	ČETRTEK	PETEK	SOBOTA	NEDELJA
9. aprila 5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Marijan Lipovsek: Balada — 8.14 Primož Ramovč: Pihalni trio — 8.22 Naš zabavni kaleidoskop — 8.35 Za mlade radovedne — 8.35 Dve partituri Blaža Arnič — 10.15 Od tod in ondod — 11.00 Ko zavzenjo strune kitar — 11.15 Naš podlistek — 11.35 Pojo slovenski operni pevec — 12.05 Deset minut s triom Bardorier — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 »Oblaček« in druge pesmi Stanislava Prepeka, za okvir nekaj klavirske glasbe — 13.50 Vrtno vam ploščo za ploščo — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.20 Literarni sprehod — 16.00 Vsa dan za vas — 17.05 55 minut za ljubitelje operne glasbe — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Vesela glasba s črko »P« — 18.45 Radjska univerza — 19.00 Obvestila — 19.05 Naši mladi glasbeni reproductivci — 19.30 Radjski dnevnik — 20.05 Glasbena skrinja — 21.00—22.50 Simfonični koncert Orkestra Slovenske filharmonije — 22.50 Literarni nookturno — 23.05 Plesna glasba — 23.45 Melodije za lahko noč — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.	10. aprila 5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Planinski očetek iz Maribora — 8.25 Naš zabavni kaleidoskop — 8.35 Radjska sola za srednje stopnjo — Bili so težki dnevi — 9.25 Ansambli in instrumentalni odločki iz popularnih oper — 10.15 Izberte melodijsko tedna — 11.00 Prisluhnimo kvintetu bratov Avenik — 11.15 Napredujete v angleščini — 11.30 Pol ure v stari Ljubljani — 12.05 Beneški fantje in Trio Avgusta Stanka — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Slovenske narodne v prirdbi Emilia Adamića in Janka Zivornika — 13.50 Dve operetni uverturi — 14.05 Radjska sola za višjo stopnjo — 14.35 V mestnem salonu in v kmečki izbi s češkimi skladateljem Bedrichom Smetano — 15.20 Hammond orgle v ritmu — 15.30 V terek in svidenje — 16.00 Vsa dan za vas — 17.05 Izbor iz Čajkovskega — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe — 18.45 S knjižnega trga — 19.00 Obvestila — 19.05 Armando Trovajoli: Nočni preludi — 19.30 Radjski dnevnik — 20.00 Pol ure z zboroma RTV Beograd in RTV Zagreb — 20.30 Radjska igra — 21.30 Tri violinske sonate Henryja Wieniawskiego — 21.45 Zabavni orkester David Rose — 22.15 Uvod v glasbo 20. stoletja — 23.05 Mladim ljubiteljem plesnih ritmov.	11. aprila 5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Naš zabavni kaleidoskop — 8.35 Pisani svet vpravljic in zгодb — 9.25 Z Balkana na Pireneje in Kavkaz — 10.15 Od tod in ondod — 11.00 Zabavni orkester Wal Berg — 11.15 Človek in zdravje — 11.25 Arije iz francoskih oper — 12.05 Kmečka godba p. v. Silva Tamšeta — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Zamisljene in razigrane za orkester — 14.05 Radjska sola za srednje stopnjo — 14.35 Giuseppe Verdi: Dvošpevi iz opere Moć usode — 15.20 Sovjetska in češka zabavna glasba — 15.40 Obisk pri skladatelju Ivu Petriću — 16.00 Vsa dan za vas — 17.05 Zbor in orkester Gordon Jenkins — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Nicolo Paganini: 24 kapric za violino solo — 18.36 Josef Jelinek: Sonata v C-duru za cembalo — 18.45 Ljudski parlament — 19.00 Obvestila — 19.05 Zabavna orkestra Dalibor Brazda in Bob Sharples — 19.30 Radjski dnevnik — 20.00 Pojoč mozaič — 20.30 Štiri sto let klavirske glasbe — 21.00 Gaetano Donizetti: Prerez opere »Ljubezinski nAPOJ« — 23.00 Poročila — 23.05 Plesna glasba — 23.30 Ko se ritem umiri — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.	12. aprila 5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Koncertna komiteja — 8.35 Radjska sola za višjo stopnjo — 9.25 Melodije, ki jih radi poslušate — 9.40 Pet minut za novo pesmico — 10.15 Od tod in ondod — 11.00 Pet popevk za pet pevcev — 11.15 Ruski tečaj za začetnike — 11.30 Na pet, deset in dvajset prvov — 12.05 Vaški kvintet z Božom in Miškom — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Pisani zvoki z Dravskega polja — 13.50 Stevan Hristić: Četrta suita iz baleta »Ohriska legenda« — 14.05 Radi bi vas zabavali — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.20 Ciganški napevi — 15.30 Turistična oddaja — 16.00 Vsa dan za vas — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 »Inkowska legenda« — 18.30 Orkester Heinz Neubrand igra italijanske melodijske — 18.45 Kulturna kronika — 19.00 Obvestila — 19.05 Lalo v izvedbi Jasne Helsetza — 19.30 Radjski dnevnik — 20.00 Cetrtkov večer domačih pesmi in napevov — 20.45 Razpoloženska glasba — 21.00 Literarni večer — 21.40 Po tipkah in strunah — 22.15 Naši tonski tehnikci vam predvajajo 5. oddaja — 22.45 Približljene popevke — 23.05 Glasba Marija Kogoa — 23.46 Do polnoči v plesnem ritmu.	13. aprila 5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Odiomek iz oper Vincenza Bellinija — 8.35 Dvajset zabavnih minut — 8.55 Pionirski tehnik — 9.25 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe — 10.15 Od tod in ondod — 11.00 Paul Dukas: Villanella za rog in klavir — 11.05 Giuseppe Torelli: Koncert v D-duru za trobento in klavir — 11.15 Naš podlistek — 11.35 Melodije za dober tek — 12.05 Ansambel Borisa Kovačića — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Poje baritonist Dietrich Fischer-Dieskau — 14.05 Radjska sola za nižjo stopnjo — Zakaj tako... — 14.35 Pisana paleta — zabavne glasbe — 15.20 Lutinjan Marija Škerjanc: Štiri ddrambične skladbe za violino in klavir in trije samospevi — 15.40 Obist Ugo Portograndi izvaja Suito Pierra Gaultiera — 15.43 Jezikovni pogovori — 16.00 Vsa dan za vas — 17.05 Od Mozarta do Berkca — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 To si želim — 18.45 Iz naših kolektivov — 19.00 Obvestila — 19.05 Sergej Prokofjev: Dva prizora iz opere Zaljubljen v tri oranže — 19.30 Radjski dnevnik — 20.00 Arangelco Corelli: Concerto grosso v g-molu (op. 6 št. 8) — 20.15 Tedenski znanjepolitični pregled — 20.30 Glasbena medigra — 20.30 Hammond orgle in zabavni zbori.	14. aprila 5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Postareček v mladinski glasbeni redakciji — 8.35 Glasba ob den — 8.55 Radjska sola za nižjo stopnjo — 9.25 Kristo Odak: Simfonijska Jadrana — 10.15 Od tod in ondod — 11.00 Nekaj ameriških popevk — 11.15 Angličščina za mladino — 49. Lekcija (ponovitev) — 11.30 Pol ure pred dvanajsto — 12.05 Deset minut s Triom Slavka Avenika — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Radi bi vas zabavali — 14.05 Edvard Grieg: Simfonični plesi — 14.45 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.20 Napotki za turiste — 15.25 Ples, romanca in še kaj — 15.40 Zenski zbor »France Prešeren« iz Kranja — 16.00 Vsa dan za vas — 17.05 Gremo v kino... — 17.50 Orglice in harfa — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Prizori in Verdivjeva »Othello« — 18.45 Okno v svet — 19.00 Obvestila — 19.05 Zdaj pa kar po domače — 19.30 Radjski dnevnik — 20.00 Za prijeten konec tedna — 20.20 Radjska komedia — 22.15 Oddaja za naše izseljenke — 23.05 Zaplešimo v sobotno noč — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.	15. aprila 6.00—8.00 Za dobro voljo in nedeljsko jutro — 8.00 Mladinska radjska igra — 8.31 Slavni mojstri pišejo za otroke — 8.46 Po črnih in belih tipkah (Trio Dorka Skoberneteta) — 9.05 Z zabavno glasbo v novi teden — 9.47 »Pod bradjom« in druge pesmi Rada Simonitića — 10.00 Se pomnite, tovariši... — 10.30 Uro pri dunajskih klavirih — 11.30 Nedeljska reportaža — 11.50 Naši melodiji za dober tek — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Za našo vas — 14.00 Poje Koroški akademski očetek — 14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 14.15 — 15.15 Cetrt ure ob glasbenem avtomatu — 15.30 Rapsodija in divertimento — 16.00 Humoreska tega tedna — 16.20 Zabavno popoldne ob radijskem sprejmemiku — 17.05 Prisluhnimo češkemu orkestru Karla Vlachca — 17.15 Radjska igra — 18.11 Tri kitajske skladbe Abrama Chasinsca — 18.19 Sergej Prokofjev: Prvi in drugi stavek iz druge violinske sonate — 18.30 Sportno popoldne — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbeno srečanje orkestra Roberta Rossija in zabavnega orkestra RTV Ljubljana — 19.30 Radjski dnevnik — 20.00 Izberte melodijsko tedna — 20.45 Iz albuma orkestra Eddie Barclaya — 21.00 Glasbi od večera in danes — 22.15 Orkestri in solisti RTV Ljubljana oddaje.